

ERNESTO SABATO

Tunelul

... în orice caz, exista un singur tunel, întunecos și singuratic: al meu...

1

E de ajuns să vă spun că sunt Juan Pablo Castel, pictorul care a ucis-o pe Maria Iribarne; bănuiesc că procesul e încă proaspăt în amintirea tuturor și nu-i nevoie de mai multe amănunte despre mine.

Deși nici dracu' nu știe ce trebuie să-și amintească oamenii și nici pentru ce, întotdeauna am crezut că nu există memorie colectivă, ci doar o formă deosebită de apărare a speței umane. Când cineva spune: „Totul în trecut era mai bine”, nu înseamnă deloc că pe atunci s-ar fi petrecut mai puține lucruri rele, ci doar că - spre fericirea ei - lumea le-a dat uitării. Și, la urma urmei, aceste vorbe nu au valoare universală. Eu, de pildă, mă caracterizez prin faptul că-mi amintesc cu preferință faptele rele și aproape aș putea spune: „Tot timpul trecut era mai rău”, dacă prezentul nu mi s-ar părea la fel de oribil precum trecutul. Țin minte atâtea calamități, atâtea chipuri cinice și crude, atâtea fapte rele, încât pentru mine memoria este un fel de făclie înspăimântătoare străluminând un sordid muzeu al rușinii. De câte ori n-am rămas, ceasuri întregi, uitat într-un colț întunecos din atelier, după ce citisem în vreun ziar o știre la rubrica crimelor! Adevărul este însă că partea cea mai nerușinată a rasei umane nu apare întotdeauna aici; până la un anumit punct, criminalii reprezintă lumea cea mai cinstită și mai inofensivă. Și lucrul ăsta nu-l spun pentru că eu însumi aș fi ucis o ființă omenească: e o convingere profundă și sinceră. Există undeva un individ periculos? Să fie lichidat și gata! Iată ce consider eu *o faptă bună*. Gândiți-vă câtă primejdie ar însemna pentru societate acest ins, dacă ar continua să-și distileze veninul pe mai departe și dacă, în loc să se termine cu el dintr-o dată, s-ar încerca împiedicarea acțiunilor lui prin anonime, bârfă și alte asemenea meschinării. În ce mă privește, mărturisesc că în acest moment regret mult faptul de a nu-mi fi folosit mai bine timpul când eram liber, pentru a lichida vreo șase-șapte indivizi din ăștia, pe care-i cunosc foarte bine.

Că lumea-i oribilă e un adevăr ce nu mai trebuie demonstrat. Oricum, o singură dovadă ar fi suficientă: cu ani în urmă, am citit că într-un lagăr de concentrare un fost pianist s-ar fi plâns de foame și-atunci l-au obligat să mănânce un șobolan. *Dar viu.*

Nu despre asta însă voiam să vă vorbesc acum; voi aminti mai încolo, dacă se va ivi prilejul, ceva în plus despre întâmplarea cu șobolanul.

Cum spuneam, mă numesc Juan Pablo Castel. S-ar putea să vă întrebați de ce vreau să-mi povestesc crima (nu știu dacă v-am spus că asta vreau) și, mai ales, ce mă face să caut un editor. Cunosc destul de bine sufletul omenesc pentru a putea ghici că vă gândiți la vanitate. Gândiți-vă la ce vreți, puțin îmi pasă: e mult de când nu mă mai interesează câtuși de puțin

judicata și dreptatea oamenilor. Presupuneți, așadar, că public această istorie din vanitate. În definitiv, sunt făcut ca orice om, din carne, oase, păr și unghii, și mi s-ar părea nedrept să cereți, neapărat de la mine, însușiri deosebite. Cineva se poate considera, uneori, un om deosebit; până când își dă seama că, de fapt, e la fel de meschin, murdar și perfid ca și ceilalți. Despre vanitate nu spun nimic; cred că nimeni nu-i străin de acest important motor al Progresului uman. Mă fac să râd cei ce obișnuiesc să vorbească despre modestia lui Einstein sau a altora de felul lui; motivul: *e ușor să fii modest când ești celebru*; vreau să spun, să pari modest. Căci chiar și atunci când ai impresia că nu există absolut nici un fel de vanitate, o descoperi totuși deodată, în forma ei cea mai subtilă: vanitatea modestiei. De câte ori nu ne lovim de astfel de indivizi! Până și un om, real sau simbolic, ca Isus, față de care am simțit și simt un pios respect, a rostit cuvinte datorate vanității sau, cel puțin, mândriei. Ce să mai spun de Leon Bloy, care respingea acuzația de a fi orgolios prin declarația că și-a petrecut întreaga viață slujind pe niște oameni care nu-i ajungeau nici până la genunchi? Vanitatea se întâlnește în locurile cele mai neașteptate: alături de bunătate, de abnegație, de generozitate. Când eram mic și mă înspăimânta ideea că într-o zi mama va trebui să moară (cu timpul începi să înveți că moartea nu-i numai suportabilă, ci chiar reconfortantă), nu mi-aș fi închipuit în ruptul capului că ea ar putea să aibă vreun cusur. Acum, când a murit, pot spune că a fost atât de bună cât poate fi un suflet de om. Îmi amintesc că în ultimii ani, când eram deja un bărbat, descoperind în spatele celor mai bune fapte ale ei un nevăzut germen de vanitate sau mândrie, mă întristam. Ceva mult mai elocvent s-a petrecut cu mine însumi atunci când au operat-o de cancer. Pentru a ajunge la timp la spital, a trebuit să călătoresc două zile încheiate fără să dorm. Când m-am apropiat de pat, a încercat să-mi surâdă cu duioșie, căinându-mă (se înduioșă de oboseala mea!) iar eu am simțit, nedefinit, în adâncul meu, vanitatea de a fi ajuns la vreme. Am mărturisit acest lucru ca să vedeți că nu mă consider nicidecum mai bun ca ceilalți. Și totuși, nu-mi istorisesc crima din vanitate. Aș primi, poate, să mi se spună că o fac dintr-o oarecare mândrie sau orgoliu. Dar la ce bun această manie de a încerca să cauți explicații la toate faptele pe care le săvârșești? Când am început să vă vorbesc, eram ferm decis să nu dau nici un fel de explicații. Vreau să-mi povestesc crima și atâta tot. Cel căruia nu-i place, să n-o citească. Deși nu cred, pentru că tocmai cei care aleargă mereu după explicații sunt cei mai curioși. Și, sunt sigur, nici unul dintre ei nu va pierde prilejul de a citi, până la capăt, istoria unei crime.

Aș fi putut să păstrez pentru mine motivele care m-au făcut să scriu aceste pagini de mărturisiri; dar, cum n-am nici un interes să par excentric, voi spune adevărul, care-i foarte simplu: m-am gândit că vor fi citite de multă lume, pentru că de pe acum sunt celebru; și cu toate că nu-mi fac prea multe iluzii, mă însuflețește o nădejde palidă de umanitate generală; poate voi găsi printre cititori o ființă care să mă înțeleagă, FIE ȘI UNA SINGURĂ.

„De ce - s-ar putea întreba cineva - doar o palidă nădejde, dacă manuscrisul va fi citit de-atâta lume?” Acesta-i genul de întrebări pe care le consider inutile. Știu, ele trebuie prevăzute, pentru că oamenii pun în mod obișnuit fel și fel de întrebări, care, la cea mai superficială analiză, se

dovedesc inutile. În fața a o sută de mii de oameni de altă limbă pot să vorbesc și să țip până cad la pământ, pentru că nimeni nu m-ar înțelege. Vă dați seama ce vreau să spun?

O singură persoană m-ar fi înțeles. *Persoana pe care am ucis-o.*

Toți știu că am ucis-o pe Maria Iribarne Hunter. Dar nimeni nu știe cum am cunoscut-o, ce fel de legături au fost între noi și cum de mi-a venit ideea s-o ucid. O să încerc să povestesc totul imparțial, căci deși am suferit mult din cauza ei, nu am pretenția stupidă de a fi perfect.

În salonul de Primăvară din 1946 am expus o pânză pe care o intitulasem *Maternitate*. Era o pictură în genul multora dinainte: cum spun criticii, în insuportabilul lor limbaj, era solidă, proporționată și bine construită. Avea, în sfârșit, toate atributele pe care acești șarlatani le-au găsit întotdeauna în lucrările mele, inclusiv „o anumită latură profund intelectuală”. Dar sus, în stânga, dincolo de o ferestruică, se desfășura o scenă minusculă și îndepărtată: o plajă pustie și o femeie care privea marea. O femeie care privea ca și cum ar fi așteptat ceva; poate o chemare stinsă, de departe. Scena sugera, după părerea mea, o singurătate tulburătoare și totală.

Nimeni nu s-a oprit asupra acestei scene: treceau cu privirea pe deasupra ei ca peste ceva secundar, poate decorativ. Cu excepția unei singure persoane, nimeni nu părea să înțeleagă că această scenă reprezenta ceva esențial. Totul s-a petrecut în ziua vernisajului. O fată necunoscută a stat mult timp lângă pictura mea, fără să dea atenție femeii din prim-plan, care privea copilul jucându-se. În schimb, a privit îndelung scena cu ferestruica, și-n acest timp am avut certitudinea că trăia izolată de toată lumea: n-a văzut și n-a auzit pe nimeni dintre toți cei ce treceau sau se opreau în fața pânzei mele.

Am observat-o tot timpul cu neliniște. Apoi, în timp ce mă zbăteam între o frică invincibilă și o dorință puternică de a o striga, s-a pierdut în mulțime. Ce fel de frică? Poate ceva asemănător cu frica de a-ți juca toți banii strânși într-o viață pe un singur număr. Când a dispărut m-am simțit nefericit, furios, gândindu-mă că, între milioanele de locuitori anonimi din Buenos Aires, s-ar putea să n-o mai văd niciodată.

În noaptea aceea m-am întors acasă nervos, nemulțumit, trist.

Până s-a închis salonul, m-am dus în fiecare zi acolo și m-am așezat cât se poate de aproape pentru a putea recunoaște pe cei ce se opreau lângă tabloul meu. Ea n-a mai apărut.

Lunile următoare m-am gândit numai la ea și la posibilitatea de a o reîntâlni. Și, într-un fel, am pictat numai pentru ea. Ca și când scena cu ferestruica ar fi început să crească, să-mi invadeze toate pânzele, întreaga operă.

În sfârșit, într-o seară am văzut-o pe stradă. Mergea pe celălalt trotuar, grăbită, precum cineva care trebuie să ajungă într-un anume loc, la o oră precisă.

Am recunoscut-o imediat; aș fi putut s-o recunosc dintr-o mie. O emoție de nedescris mi-a năpădit inima. Mă gândisem atât de mult la ea, în acele luni, îmi închipuisem atâtea lucruri, încât, văzând-o, n-am știut ce trebuie să fac.

Adevărul e însă că de multe ori mă gândisem și plănuisem cu minuțiozitate atitudinea mea în cazul în care aș fi reîntâlnit-o. Cred că v-

am spus că sunt foarte timid: de aceea gândisem și regândisem mult felul de a mă purta la o probabilă întâlnire. Cea mai mare greutate de care mă loveam la toate aceste întâlniri imaginare era modalitatea de a intra în vorbă. Cunoscut destui bărbați care discută cu o femeie necunoscută, fără nici o dificultate. Într-o vreme, mărturisesc, le-am purtat multă invidie, căci, cu toate că niciodată n-am fost un afemeiat sau, mai bine zis, tocmai pentru că n-am fost, de două-trei ori mi-a părut rău că nu am putut să vorbesc cu o femeie, în aceste puține cazuri când ți se pare imposibil să te resemnezi cu ideea că ea va rămâne pentru totdeauna departe de tine, de viața ta. Din nefericire, am fost condamnat să rămân mereu departe de viața oricărei femei.

În aceste întâlniri închipuite cântărisem tot felul de posibilități. Îmi cunosc felul de a fi și știu că, datorită nepriceperii și timidității, în astfel de situații neprevăzute și neașteptate îmi pierd cumpătul. Pregătisem deci câteva variante care păreau logice sau, cel puțin, posibile. (Nu-i logic ca cineva să-i trimită unui prieten intim o anonimă insultătoare, dar știu cu toții că e posibil.)

Fata, după câte se părea, obișnuia să meargă la expozițiile de pictură. În cazul când aș fi întâlnit-o într-o astfel de împrejurare, m-aș fi apropiat și nu era prea complicat să intru în vorbă cu ea în legătură cu unul din tablourile expuse.

După ce am examinat amănunțit această posibilitate, am abandonat-o. *Eu nu mă duc niciodată la expozițiile de pictură.* Poate să pară destul de ciudată această atitudine la un pictor, dar există o explicație, și sunt convins că dacă aș rosti-o, toată lumea mi-ar da dreptate. Poate că exagerez când zic „toată lumea”. Nu, *cu siguranță că exagerez.* Viața mi-a arătat că, ceea ce mie mi se pare clar și evident, celorlalți li se pare, aproape întotdeauna, altfel. Sunt destul de pățit pentru ca să mai șovăi de mii de ori înainte de a încerca să-mi justific sau să-mi explic o atitudine, terminând mereu prin a mă închide în mine, într-o totală muțenie. Acesta este adevăratul motiv pentru care până acum nu m-am decis să-mi istorisesc crima. Și nici acum nu știu dacă merită osteneala să explic de ce nu merg la expoziții; dar nu vreau să se creadă că-i vorba de o simplă manie, când de fapt la mijloc există motive mai profunde.

Într-adevăr, în acest caz există mai multe motive. Voi începe prin a spune că detest grupurile, cercurile, biserițele, reuniunile și tot felul de alte manifestații ale indivizilor care se întâlnesc datorită ocupațiilor, gusturilor sau unor manii asemănătoare. Toate aceste cercuri au o serie de atribute groțesti: monotonia, jargonul, vanitatea de a se crede superioare restului lumii.

Văd că lucrurile încep să se complice, dar nu-mi dau seama ce aș putea face.

În definitiv, cel care vrea să nu mai citească de aici încolo, n-are decât. Îl asigur că poate conta pe deplina mea încuviințare.

Ce-am vrut să spun prin „monotonie”? Ați observat cât de dezagreabil este să te întâlnești cu cineva care în orice clipă face cu ochiul sau se strâmbă? Imaginați-vă toți acești indivizi strânși laolaltă! Desigur, nu-i nevoie să ajungi până aici: e destul să observi familiile numeroase, unde se repetă anumite trăsături, anumite gesturi, anumite intonații de voce. Mi s-a întâmplat să mă îndrăgostesc de o femeie (în taină, bineînțeles) și să

fug înspăimîntat în fața posibilității de a-i cunoaște surorile. Pentru că odată s-a petrecut un lucru cutremurător: am întâlnit o femeie cu trăsături foarte interesante, dar cunoscându-i sora am rămas deprimat și rușinat mult timp: aceleași trăsături care mi se păruseră admirabile la prima apărare accentuate și deformate la cea de a doua, aproape caricaturizate; nu exagerez: dacă ar fi fost altfel, ar fi definit un alt tip, dar în cazul de față erau suficiente pentru a crea o senzație de ridicol. Și în afară de faptul că-mi producea starea amintită, această viziune deformată a primei femei îmi provoca un sentiment de rușine, ca și cum, în parte, eu aș fi fost vinovat pentru lumina aruncată de această femeie asupra celei pe care atât de mult o admirasem.

Poate că eu văd lucrurile astfel fiindcă sunt pictor; am observat că lumea nu dă atenție acestor deformații de familie. Mărturisesc că ceva asemănător se petrece cu mine și în cazul pictorilor care imită pe un mare maestru, așa cum sunt nefericiții care lucrează în maniera lui Picasso.

În al doilea rând, e vorba de jargon, o altă caracteristică pe care n-o suport. Ajunge să examinăm oricare din exemple: psihanaliza, comunismul, fascismul, ziaristica. N-am preferințe: toate îmi repugnă. Să luăm cazul care mi-e la îndemână acum, psihanaliza. Doctorul Prato are mult talent și îl consideram un adevărat prieten, așa încât am suportat o teribilă dezamăgire atunci când toți au început să mă urmărească, iar el a trecut alături de această pleavă. Dar să lăsăm asta. Într-o zi, îndată ce am ajuns la cabinetul de consultații, Prato mi-a spus că trebuie să plece și m-a invitat să-l însoțesc.

— Unde?

— La un cocteil al Societății, mi-a spus.

— Care Societate? I-am întrebat cu ironie ascunsă, căci mă enerva această manieră de a folosi abuziv articolul hotărât pe care o au toți: *Societatea* pentru Societatea de Psihanaliză; *Partidul*, pentru Partidul Comunist, *A Șaptea*, pentru *Simfonia* a șaptea de Beethoven.

S-a uitat la mine uimit, eu l-am privit cu naivitate.

— Societatea de Psihanaliză, omule, mi-a răspuns el, ținându-mă cu acei ochi pătrunzători pe care adepții lui Freud îi consideră obligatorii în profesia lor, ca și cum s-ar fi întrebat: „dar ce i-o fi trecând prin cap acestui nătăfleață?”

Mi-am amintit că citisem ceva despre o consfătuire sau un congres prezidat de un doctor Bernard sau Bertrand. Cu convingerea că greșesc, l-am întrebat dacă nu era vorba de asta. M-a privit cu un surâs plin de dispreț.

— Sunt niște șarlatani, a îngânat el. Singura Societate de Psihanaliză recunoscută pe plan mondial este a noastră.

S-a înapoiat în biroul lui, a scotocit într-un sertar și la sfârșit mi-a întins o scrisoare în englezește. Am privit-o din politețe.

— Nu știu englezește, i-am explicat.

— E o scrisoare din Chicago. Ne acreditează ca singura Societate de Psihanaliză din Argentina.

Am luat o mutră de admirație și profund respect.

În cele din urmă, ne-am urcat într-un automobil și ne-am îndreptat spre locul întâlnirii. Se și strânsese ceva lume. Pe unii îi cunoșteam chiar după nume, cum ar fi doctorul Goldenberg, care în ultima vreme s-a bucurat de

multă popularitate: pentru că a încercat să vindece o femeie, fusese internat împreună cu ea într-un ospiciu. Abia ieșise. L-am privit atent și nu mi s-a părut mai rău ca ceilalți; mi s-a părut chiar mai liniștit, poate datorită internării. Mi-a lăudat atât de mult tablourile, încât am înțeles că le detestă.

Asistența era deosebit de elegantă și mi-a fost rușine de haina mea ponosită și de pantalonii cu genunchii ieșiți. Și totuși, senzația mea de grotesc nu se datora acestui fapt, ci unuia pe care nu reușeam să-l definesc. A ajuns la apogeu în momentul în care o fată frumoasă, în timp ce îmi oferea sandvișuri, discuta cu un domn nu știu ce problemă de masochism anal. Probabil că senzația mea era rezultatul contrastului dintre mobilierul modern, curat, funcțional și doamnele și domnii atât de eleganți care rosteau cu atâta naturalețe cuvinte cu caracter genito-urinar.

Am încercat să mă retrag într-un colț, dar mi-a fost imposibil. Apartamentul era ticsit de oameni identici care spuneau mereu aceleași lucruri. Atunci am ieșit în stradă. Văzând din nou oameni obișnuiți (un vânzător de ziare, un puști, un șofer), mi s-a părut de necrezut că într-un apartament din apropiere putea exista o asemenea adunătură.

Dintre toate aceste cercuri însă, în mod deosebit îl detest pe cel al pictorilor. Desigur, în parte, pentru că pe aceștia îi cunosc mai bine, și-i lucru știut că cineva poate detesta cu mai multă putere ceea ce cunoaște în profunzime. Dar mai am un motiv: CRITICII. E o plagă pe care niciodată n-am putut s-o înțeleg. Dacă eu aș fi un mare chirurg, și un tip care n-a mânuit în viața lui bisturiul, care nu-i medic și n-a pus vreodată nici măcar o labă de mătă în ghips ar veni să-mi explice greșelile operației mele, ce-ați gândi? Același lucru se-ntâmplă și cu pictura. Nenorocirea este că lumea nu-și dă seama că situația se repetă și, cu toate că ia în răspretențiile criticului de chirurgie, îi ascultă cu nebănuit respect pe acești șarlatani. Ar putea fi ascultate, e drept, cu un oarecare respect judecățile unui critic care a pictat cândva, fie și numai pânze mediocre. Dar și în acest caz ar fi absurd, căci e greu să accepți ca un pictor mediocru să dea sfaturi unui pictor bun.

M-am îndepărtat iarăși de firul povestirii. Asta se datorește prostului meu obicei de a încerca să-mi justific orice atitudine. De ce dracu să motivez că nu merg la expozițiile de pictură? Fiecare are dreptul să meargă sau nu, fără să fie nevoie de atâtea explicații. Unde s-ar ajunge dacă nu am mai avea astfel de apucături? Deși aș mai avea destule de spus în legătură cu această problemă a expozițiilor: pălăvrăgeala colegilor, miopia publicului, imbecilitatea celor însărcinați cu aranjarea sălilor și fixarea tablourilor. Din fericire (sau din nefericire), toate acestea nu mă interesează; altfel poate că aș scrie un eseu intitulat *Modalități în care pictorul trebuie să se apere de prietenii picturii*.

Trebuia deci să înlătur posibilitatea de a o întâlni într-o expoziție.

S-ar fi putut întâmpla, în schimb, ca ea să aibă un prieten care la rândul lui să-mi fie prieten. În acest caz, ar fi fost de-ajuns o simplă prezentare. Orbit de dezagreabila lumină a timidității, m-am aruncat bucuros în brațele acestei posibilități. O simplă prezentare! Cât de ușor devenea totul, cât de plăcut! Orbirea aceasta m-a făcut să nu-mi dau imediat seama de absurdul unei astfel de idei. Nu m-am gândit în acel moment că a găsi un prieten

de-al ei era la fel de greu cu a o găsi pe ea însăși, pentru că era imposibil să găsesc un prieten fără să știu cine era ea. Și chiar dacă aș fi știut, pentru ce se recurg la a treia persoană? Rămânea, e drept, micul avantaj al prezentării, pe care nu-l disprețuiam. Dar, evident, problema principală era s-o găsesc pe ea și apoi să caut un prieten comun care să mă prezinte.

Mai rămânea și reversul acestei posibilități: să văd dacă, din întâmplare, vreunul din prietenii mei nu era prieten cu ea. Și asta se putea realiza fără s-o caut întâi pe ea, căci ar fi fost de ajuns să-mi întreb toți prietenii despre o fată de cutare statură și cutare culoare de păr. Totul mi se părea însă grozav de nesperios și am renunțat; m-am rușinat numai la gândul că aș fi pus astfel de întrebări unor oameni ca Mapelli sau Lartigue.

Mi se pare necesar să stabilesc definitiv că n-am renunțat la această posibilitate pentru că ar fi fost fără șansă, doar pentru motivele amintite mai sus. Cineva ar putea crede în mod sincer că era cu totul nepotrivit să-mi imaginez că ar fi fost posibil ca un prieten al meu să fie, la rândul-i, prieten cu ea. Asta ar putea s-o creadă o minte superficială, dar nu un om obișnuit să mediteze asupra umanității. În societate există *straturi orizontale*, formate din persoane de gust asemănător, și în aceste straturi întâlnirile întâmplătoare (?) nu sunt rare, mai ales când cauza stratificării este reprezentată de o caracteristică a minorității. Mi s-a întâmplat să mă întâlnesc cu o persoană într-un cartier din Berlin, apoi într-un loc aproape necunoscut din Italia, și, în cele din urmă, într-o librărie din Buenos Aires. E firesc să atribuim aceste întâlniri întâmplării? Dar îmi pierd vremea cu banalități: toate acestea le știe foarte bine orice persoană pasionată de muzică, de esperanto, de spiritism.

Trebuia să rămân, prin urmare, la posibilitatea cea mai de temut: întâlnirea pe stradă. Cum dracu se poartă anumiți bărbați de pot opri o femeie pe stradă și vorbesc cu ea, iar uneori au chiar aventuri? Am înlăturat orice combinație care ar fi început cu o inițiativă din partea mea: nepriceperea, precum și înfățișarea mea m-au obligat să iau această hotărâre melancolică și definitivă.

Nu-mi rămânea decât să aștept o împrejurare fericită, de felul celor ce se petrec una la un milion: să vorbească ea prima. În acest fel, fericirea mea era legată de o îndepărtată loterie la care trebuia să câștig o dată pentru a avea dreptul să joc din nou și să-mi primesc premiul numai dacă aș fi câștigat și în acest caz. Efectiv, trebuia să se ivească prilejul de a mă întâlni cu ea pe stradă și apoi posibilitatea, și mai nesigură, ca ea să-mi vorbească prima. Am simțit un fel de amețeală, tristețe și deznădejde. Și totuși, m-am pregătit pentru această variantă.

Îmi imaginam, de pildă, că ea mi-ar fi vorbit prima întrebându-mă unde se află o stradă sau o stație de autobuz; plecând de-aici am construit, de-a lungul multor luni de melancolie, furie, uitare și speranță, o serie interminabilă de variante. Într-una eram limbut, spiritual (în realitate, niciodată n-am fost); într-alta eram cumpătat, alteori mă imaginam surâzând. Adesea, fapt deosebit, îi răspundeam brusc la întrebare, chiar cu mânie; s-a întâmplat (imaginar, bineînțeles) ca în unele cazuri întâlnirea să se ducă de râpă din cauza iritării mele absurde, fiindcă-i reproșam aproape cu grosolanie că mă întreba un lucru pe care-l consideram inutil sau necugetat. Aceste întâlniri eșuate mă umpleau de amărăciune, și zile în șir îmi reproșam stângăcia care m-a făcut să pierd un prilej atât de rar de a

intra în legătură cu ea; spre marea mea bucurie, îmi aminteam că totul se petrece în închipuire și că îmi rămânea, încă, posibilitatea reală. Și-atunci începeam să mă pregătesc mai entuziasmat, imaginându-mi fel și fel de discuții pe stradă. În general, marea dificultate consta în a lega întrebarea ei de ceva străin preocupărilor de fiecare zi, cum ar fi, de exemplu, esența artei, sau, cel puțin, impresia pe care i-o produsese pictura mea. Bineînțeles, dacă există timp și liniște, întotdeauna e posibil să stabilești astfel de legături în mod logic, fără să contrazici bunul-simț; într-o conferință timpul prisosește și în felul acesta se pot face legături între subiecte foarte deosebite. Dar în forfota din Buenos Aires, în furnicarul care se îmbulzește și-l ia pe câte unul pe sus, acest fel de discuție nu ar fi putut avea loc. Pe de altă parte, dacă aș fi renunțat și de data aceasta, aș fi ajuns într-o situație iremediabilă pentru destinul meu. Și-atunci am început să-mi închipui iarăși discuții mult mai precise și mai sigure pornind de la o întrebare neînsemnată: „Unde se află Poșta Centrală?”, și până la discutarea unor probleme de expresionism sau suprarealism. Și nu-mi era deloc ușor.

Într-o noapte de insomnie, am ajuns la concluzia că era artificial și inutil să încerc o astfel de convorbire și că era mai bine să atac brusc punctul central, cu o întrebare curajoasă, jucând totul pe o singură carte. S-o întreb, de exemplu: „De ce ai privit numai fereștrăica?” E ceva obișnuit ca, în nopțile de insomnie, să fii mai hotărât teoretic decât practic, în timpul zilei. A doua zi, judecând cu luciditate această posibilitate, am ajuns la convingerea că niciodată n-aș fi fost în stare să pun o asemenea întrebare decât în gând. Ca întotdeauna, descurajarea m-a făcut să alunec în altă extremă: mi-am închipuit o întrebare atât de indirectă, încât pentru a ajunge la ceea ce mă interesa (fereștră), era nevoie de o prietenie îndelungată: o întrebare de felul „Vă interesează arta?”

Nu-mi amintesc acum toate variantele pe care le-am analizat. Știu doar că existau unele atât de complicate, încât, practic, erau inutilizabile. Ar fi fost un noroc prea mare, o adevărată minune, pentru ca o cheie atât de complicată, făcută dinainte, fără să cunoști secretele lacătului, să se fi potrivit. Se întâmpla ca, din cauza atâtor variante încurcate, să uit ordinea întrebărilor și răspunsurilor sau să le amestec, asemeni unui jucător de șah când își construiește partide în gând. Mă trezeam că încep o variantă cu cuvintele alteia, iar rezultatele erau ridicele și descurajante. De exemplu, s-o opresc pentru a-i spune o adresă și imediat s-o întreb: „Vă interesează mult arta?” Era ridicol.

Când ajungeam aici, mă odihneam câteva zile, frânt de încercarea atâtor combinații.

Văzând-o trecând pe celălalt trotuar, toate acestea mi s-au învălmășit și mai rău în cap. Destul de confuz, mi-am dat seama că-mi reveneau în minte fraze întregi, elaborate și învățate pe de rost în timpul îndelungatei gimnastici pregătitoare: „Vă interesează mult arta?”, „De ce ați privit numai fereștrăica?” și așa mai departe. Mai insistent ca oricare alta, îmi revenea o frază la care renunțasem, considerând-o grosolană, iar acum mă umplea de rușine și mă făcea să mă simt și mai ridicol: „Vă place Castel?”

Frazele, slobode și amestecate, îmi păreau o măciucă în plină mișcare, până când am înțeles că era inutil să mă zbucium atâta: mi-am amintit că ea trebuia să aibă inițiativa oricărei discuții. Din acest moment m-am

simțit ușurat și cred că am început să gândesc prostește: „Să vedem acum în ce fel o să se descurce.”

Între timp, în ciuda acestui raționament, am devenit atât de nervos și emoționat, încât nu mi-a trecut prin cap altceva decât să merg mai departe pe același trotuar, fără să-mi dau seama că, pentru a-i oferi posibilitatea de a mă întreba ceva despre o adresă, ar fi trebuit să trec pe trotuarul celălalt și să mă apropiu cât mai mult de ea. Nimic mai idiot decât să cred că m-ar fi putut întreba de o adresă strigând în gura mare, de unde se afla.

Ce puteam să fac? Cât avea să dureze această situație? M-am simțit cât se poate de nefericit. Străbătusem câteva sute de metri. Ea își urma drumul la fel de grăbită.

Eram foarte trist, dar trebuia să merg până la capăt: nu era posibil ca după ce așteptasem acest moment luni de zile, să-l scap tocmai acum și cu atâta ușurință. Grăbindu-mă, în timp ce eram pradă nehotărârii, încercam o senzație aparte: gândurile mele erau asemeni unui vierme de mătase, orb și amorțit, într-un automobil aflat în mare viteză.

A trecut colțul străzii San Martin, a făcut câțiva pași și a intrat în clădirea Companiei T. Mi-am dat seama că trebuia să mă hotărâsc foarte repede și am intrat după ea, deși simțeam că eram pe cale de a face ceva nepotrivit și monstruos.

Aștepta liftul. Nu mai era nimeni în jur. Cineva, dinlăuntrul meu, mai îndrăzneț decât mine, a pronunțat această întrebare stupidă:

— Aceasta e clădirea Companiei T.?

O firmă de câțiva metri, acoperind toată fațada edificiului, arăta că, într-adevăr, acesta era sediul Companiei T.

Ea însă s-a întors liniștită și mi-a răspuns că da. (Mai târziu, gândindu-mă la întrebarea mea și la felul ei nepăsător și simplu de a-mi răspunde, mi-am dat seama că, la urma urmelor, de multe ori se poate întâmpla să nu observi firmele atât de mari și că, de aceea, întrebarea mea nu era atât de stupidă pe cât crezusem în prima clipă.)

Dar, privindu-mă, s-a înroșit brusc și am înțeles că m-a recunoscut. Era o variantă pe care niciodată n-o prevăzusem și totuși foarte logică; fotografia mea apăruse mereu prin reviste și ziare.

M-am emoționat și tot ceea ce am reușit să fac a fost să-i mai pun o întrebare, la fel de nepotrivită:

— De ce v-ați înroșit?

S-a înroșit și mai tare și poate că a vrut să spună ceva, dar, pierzându-mi orice fel de control, am continuat:

— Pentru că m-ați recunoscut. Și credeți că e o întâmplare, dar nu-i o întâmplare; niciodată nu există întâmplări. M-am gândit la dumneavoastră luni în șir. Azi v-am văzut pe stradă și v-am urmărit. Trebuie să vă întreb un lucru foarte important, ceva în legătură cu fereștrău. Mă înțelegeți?

Părea speriată

— Fereștrău? a îngânat. Care fereștrău?

Am simțit că mi se taie picioarele. Era oare posibil să nu-și amintească? Însemna că nici ea nu i-a dat nici un fel de importanță și că a privit-o din simplă curiozitate. M-am simțit iarăși stupid și m-am gândit că tot ceea ce plănuisem și făcusem în timpul acestor luni (până și această scenă) era o culme a ridicolului, una din acele tipice construcții imaginate de mine, la

fel de înfumurate ca și încercările de a reconstitui un dinozaur pornind de la o singură vertebră spartă.

Fata era gata să plângă. Am simțit că lumea se întoarce cu susul în jos, fără să pot săvârși ceva eficace și sigur. M-am trezit spunându-i un lucru care mă amărăște și azi:

— Văd că v-am confundat. Bună seara.

Am ieșit și m-am îndreptat mai mult în fugă într-o direcție oarecare. Străbătusem deja mai mult de o sută de metri, când, din spate, am auzit o voce strigându-mă.

— Domnule, hei, domnule!

Era ea; mă urmărise fără a îndrăzni să mă oprească. Era lângă mine și nu știa cum să explice cele întâmplate. Mi-a spus în șoaptă:

— Iertați-mă, domnule... Iertați-mi prostia... Eram atât de tulburată...

Lumea mi se păruse, puțin mai înainte, un haos de ființe și lucruri inutile. Acum începea să renască și să răspundă unor comenzi anume. Am ascultat-o în tăcere.

— Nu mi-am dat seama că mă întrebați de pictura dumneavoastră, a îngânat ea.

Fără să-mi dau seama, am strâns-o de braț:

— Deci, vă amintiți?

A tăcut un moment, apoi ridicându-și ochii spre mine mi-a spus, aproape silabisind:

— Mi-amintesc mereu.

Apoi s-a întâmplat ceva bizar: a părut să regrete cele spuse. S-a întors brusc și-aproape că a fugit. Am stat puțin în cumpănă și-am început să alerg în urma ei, până ce mi-am dat seama de ridicolul situației; am privit în jur și-am mers mai departe grăbit, dar cu pas normal. Aceasta, din două motive: întâi, era grotesc să vezi pe cineva cunoscut alergând pe stradă după o femeie; în al doilea rând, *nu era necesar*. Acest al doilea motiv mi se părea esențial: aș fi putut să-o văd oricând, intrând sau ieșind de la slujbă. Pentru ce, atunci, să alerg ca un nebun? Important, cu adevărat important, era faptul că-și amintea. „Mi-amintesc mereu.” Eram mulțumit. Mă simțeam în stare de fapte mari și nu-mi reproșam decât bâlbâiala de la lift și goana de nebun după ea, când era evident că puteam să-o văd oricând la birou.

„Oricând?”, m-am întrebat aproape strigând și simțind din nou cum mi se taie picioarele. Cine mi-a spus că lucrează aici? Numai cei care lucrează au voie să intre pe ușile Companiei T.? Gândul că aș fi putut să-o pierd iarăși pentru multe luni sau pentru totdeauna m-a obligat să uit de toate conveniențele și-am început să alerg din nou, ca un disperat, în urma ei; m-am trezit îndată în fața intrării, dar ea nu se vedea nicăieri. Se urcase cu liftul? Am vrut să-l întreb pe liftier. Dar cum? S-ar fi putut să fi urcat împreună cu mai multe femei și-n acest caz trebuia să dau amănunte. Ce-ar fi gândit liftierul? Am făcut câțiva pași pe trotuar, nehotărât. Apoi am trecut pe cealaltă parte a străzii și, nu știu de ce, am privit atent fațada clădirii. Poate cu speranța de a o vedea apărând la una din ferestre. Era absurd totuși să cred că ar fi putut să apară și să-mi facă semne. N-am observat decât firma uriașă pe care scria: COMPANIA T.

Am apreciat, din ochi, că trebuia să aibă vreo douăzeci de metri;

socoteala aceasta m-a întristat și mai mult. Dar n-aveam timp pentru astfel de stări: altă dată, în liniște. N-am găsit altă soluție decât să intru. Am smucit ușa și am așteptat să coboare liftul; în timp ce cobora, mi-am dat seama că hotărîrea mea începea să pălească, făcând loc timidității dintotdeauna. Astfel că, în momentul când liftierul a deschis ușa, știam prea bine ce aveam de făcut: *nu voi rosti o vorbă*. Dar, atunci, pentru ce să iau liftul? După ce-l așteptasem împreună cu alții, era deplasat să nu-l mai iau. Ce-ar fi crezut ceilalți despre mine? N-am găsit deci altă soluție decât să urc, menținându-mi hotărîrea de *a nu scoate o vorbă*; mi se părea mai ușor și chiar mai normal decât invers: nimeni nu-i obligat să discute în lift, în afară de cazul că l-ar cunoaște pe liftier și, firesc, l-ar întreba ce crede despre vreme sau ce-i mai face copilul. Cum nu aveam nici o legătură cu acest om, pe care nu-l văzusem în viața mea, hotărîrea de a nu deschide gura nu putea produce nici o complicație. Faptul că urcam cu alții îmi ușura sarcina, trecând astfel neobservat. Și lucrurile s-au petrecut întocmai, fără nici o dificultate; cineva l-a întrebat pe liftier ce crede despre umezeală, ceea ce mi-a făcut bine, pentru că raționamentele mele se confirmau. Am încercat o ușoară nervozitate când am spus „la opt”, dar de aceasta și-ar fi putut da seama numai cineva care ar fi știut ce urmăream eu în acele clipe. Ajuns la opt, am observat că o dată cu mine mai cobora cineva, ceea ce complica puțin lucrurile; am străbătut holul cu pași rari, așteptând ca acesta să intre într-unul din birouri. Am respirat liniștit, parcurgând de câteva ori coridorul până la capăt, de unde am privit panorama orașului și, întorcându-mă, am chemat liftul. M-am trezit destul de repede jos, în fața intrării, fără să se fi petrecut nimic dezagreabil, de care mă temusem în gând (întrebări deosebite din partea liftierului etc). Am scos o țigară și, în timp ce o aprindeam, am înțeles că liniștea mea era destul de absurdă: nu se petrecuse nimic neplăcut, într-adevăr, dar era la fel de adevărat că *nu se petrecuse absolut nimic*. Cu alte cuvinte: o pierdusem pe fată, în afară de cazul când ar fi lucrat permanent în acel loc; dacă venise doar pentru o anumită treabă, ar fi putut urca și coborâ, fără să ne fi întâlnit. „Sigur, mi-am zis eu, dacă a intrat cu vreo treabă, e posibil să nu fi terminat atât de repede.” Asta m-a liniștit iarăși și m-am decis s-o aștept la intrare. Timp de o oră am așteptat fără nici un rezultat. Analizând diverse posibilități, am ajuns la următoarele soluții:

1. Afacerea pentru care venise cerea timp; în acest caz trebuia să aștept în continuare.
2. După cele întâmplate, putea să fie surescitată și, înainte de a se ocupa de treburile pentru care venise, a făcut poate o mică plimbare; de asemenea, urma să aștept.

3. Lucra aici; urma să aștept până la ora de ieșire. „Așteptând până atunci, m-am gândit, am perspectiva celor trei posibilități.”

Această logică mi s-a părut de fier și m-a determinat, liniștindu-mă, să aștept în cafeneaua din colț, de unde puteam supraveghea ieșirea. Am cerut o bere și m-am uitat la ceas. Era trei și un sfert.

Pe măsură ce timpul trecea, începeam să cred că singura soluție era ultima: lucra aici. La șase m-am ridicat. Mi se părea mai potrivit să aștept în fața intrării: ar fi putut să iasă multă lume deodată și de la cafenea n-aș fi recunoscut-o ușor.

La șase și ceva au început să apară funcționarii.

La șase și jumătate ieșiseră aproape toți, pentru că erau din ce în ce mai puțini cei care plecau. La șapte fără un sfert nu mai ieșea aproape nimeni: din când în când, câte un înalt funcționar; putea să fie și ea înalt funcționar („absurd”, mi-am zis) sau secretara unui astfel de om. („Asta da”, mi-a licărit o slabă nădejde.)

La șapte ieșise toată lumea. Totul se terminase.

În timp ce mă-ntorceam spre casă, deprimat, mă străduiam să gândesc cu claritate. Capul meu e ca un vârtej și, când mă enervez, toate gândurile încep a se învârti într-un balet năprasnic. În ciuda acestui fapt, sau, poate, tocmai din cauza asta, m-am obișnuit să le stăpânesc cu strășnicie și să le ordonez cu grijă; altfel aș înnebuni.

Așadar, m-am îndreptat spre casă într-o stare de definitivă deprimare, dar asta nu m-a împiedicat să-mi ordonez și clasific ideile, pentru că simțeam nevoia unei judecăți limpezi dacă nu voiam să pierd pentru totdeauna pe singura ființă care-mi înțelesese pictura.

Sau a intrat acolo pentru vreo treabă sau lucra la această instituție; altă posibilitate nu exista. Ultima era cea mai favorabilă. Poate că după ce s-a despărțit de mine a fost prea tulburată și-a plecat acasă. Trebuia s-o aștept deci în altă zi, în fața aceleiași intrări.

Am analizat apoi cealaltă posibilitate. Și în acest caz ea ar fi putut să renunțe, pentru a veni altă dată. Urma, de asemenea, s-o aștept.

Acestea erau cele două posibilități favorabile. A treia era dezolantă: treburile pentru care venise putuseră fi rezolvate în timp ce eu ajungeam la intrare și mă plimbam cu liftul. Ne întâlнисerăm fără să ne vedem. E drept că timpul fusese destul de scurt, dar s-ar fi putut în-tâmpla și așa: poate că trebuia doar să lase o scrisoare cuiva. În aceste condiții, orice așteptare devenea inutilă.

Existau însă două posibilități favorabile și m-am agățat de ele cu disperare.

Am ajuns acasă cu sufletul răvășit. Pe de o parte, șoptindu-mi cuvintele ei („Mi-amintesc mereu”), îmi simțeam inima bătând cu putere, oferindu-mi o întunecoasă dar vastă și puternică perspectivă. O mare putere, până acum adormită, se descătușa din nimic. Pe de o parte, mă gândeam că putea să treacă mult timp încă până s-o revăd. Și trebuia. Era necesar s-o revăd. M-am trezit strigând de câteva ori: „Trebuie, trebuie!”

A doua zi de dimineață stăteam în fața Companiei T. Intraseră toți funcționarii, iar ea nu apăruse: sigur că nu lucra aici; îmi mai rămânea însă speranța palidă că s-a îmbolnăvit și n-a putut veni deloc la lucru.

Mai exista și posibilitatea că n-a rezolvat toate treburile pentru care venise în ziua precedentă, ceea ce m-a determinat să aștept toată dimineața în cafeneaua din colț.

Îmi pierdusem orice nădejde (ceasul trecuse deja de unsprezece și jumătate), când am văzut-o ieșind din metrou. M-am ridicat și dintr-un salt i-am apărut în față. Când m-a observat a rămas pe loc, nemișcată, de parcă s-ar fi transformat în statuie: neîndoielnic, nu se gândise deloc la o astfel de apariție. E curios, dar senzația că mintea mea lucrase cu atâta precizie îmi dădea o putere nebănuită: mă simțeam puternic, dominat de o hotărâre bărbătească și dispus la orice. Am apucat-o de braț cu brutalitate chiar, și, fără să-i spun o vorbă, am început s-o târăsc după mine, de-a lungul străzii San Martin, către piața cu același nume. Lipsită de orice

voință, n-a protestat deloc.

Abia după ce străbătuserăm câteva sute de metri, m-a întrebat:

— Unde mă duci?

— În Piața San Martin. Am să-ți spun multe lucruri, i-am răspuns eu, în timp ce continuam să merg ca și până atunci, hotărât, aproape târând-o.

A spus ceva în legătură cu slujba de la T., dar eu am continuat să merg, fără s-o ascult. Am repetat doar:

— Am să-ți spun multe lucruri.

Nu se opunea. Eram ca un fluviu de primăvară, umflat de ape, purtând o creangă înfrunzită. Am ajuns în piață și am căutat un loc mai retras.

— De ce ai fugit? a fost prima mea întrebare. M-a privit cu aceeași expresie pe care o remarcasem în ziua precedentă, când îmi spusese: „Mi-amintesc mereu”: o privire stranie, fixă, pătrunzătoare, ca venită de foarte departe, din adâncuri. O privire care îmi amintea de-o alta asemănătoare, nu mai știu unde întâlnită.

— Nu știu, a spus în sfârșit. Aș vrea să fug și de data aceasta.

Am strâns-o de braț.

— Promite-mi că n-ai să mai fugi niciodată. Am nevoie de dumneata. Multă nevoie, i-am spus.

M-a privit din nou, de parcă mi-ar fi dat foc, dar n-a spus nimic. Apoi și-a odihnit ochii pe un copac îndepărtat.

Despre profilul ei de atunci nu-mi amintesc nimic. Avea o față frumoasă, dar aspră. Părul lung, castaniu. Nu părea să aibă mai mult de douăzeci și șase de ani, dar exista în ea ceva care o făcea să pară mai matură, ceva dintr-un om care trăise mult: nu părul argintiu de la tâmpile și nimic altceva din aceste semne naturale, ci un lucru nedefinit, sufletesc: poate privirea. Dar până unde e privirea omului ceva fizic? Poate felul de a-și strânge buzele, căci, cu toate că buzele și gura sunt elemente fizice, felul de a le închide și cutele din jur aparțin sufletului. N-am putut să-mi dau seama atunci și nici acum nu știu prea bine ce mă făcea să cred acest lucru. Mă gândesc că ar fi putut să fie chiar felul ei de a vorbi.

— Am nevoie de dumneata, i-am repetat.

N-a răspuns; a continuat să privească, în depărtare, copacul acela.

— De ce nu vorbești?

Fără să-și desprindă ochii de pe copac, mi-a răspuns:

— Eu nu însemn nimic. Dumneata, în schimb, ești un mare artist. Nu văd de ce ai avea nevoie de mine.

— Am! i-am strigat cu brutalitate. Înțelegeți? Am. Și ea, cu ochii la același copac, a îngânat:

— Pentru ce?

N-am putut răspunde imediat. Mi-am luat mâna de pe brațul ei și m-am gândit. Într-adevăr, pentru ce? Până atunci nu-mi pusesem această întrebare; mă lăsasem condus mai mult de un fel de instinct. Am luat o creangă și am început să desenez figuri geometrice pe nisipul bătătorit.

— Nu știu, am spus, după un timp, mai mult în șoaptă. Încă nu știu.

Încercam să mă gândesc și continuam să desenez mai departe, complicând liniile.

— Capul meu e ca un labirint întunecos. Niște fulgere îi luminează din când în când coridoarele. Niciodată nu știu pentru ce fac unele lucruri. Dar nu; nu-i asta...

Eram destul de stingherit: în nici un caz, nu ăsta era felul meu de a fi. Am făcut un mare efort mental: nu mai judecam oare? Dimpotrivă, creierul meu funcționa ca o mașină de calculat. Nu tot eu raționasem, imaginându-mă într-o situație asemănătoare, cu luni înainte, analizând, renunțând și păstrând tot felul de ipoteze?

Și oare nu o găsisem pe Maria grație capacității mele de a raționa? Mi-am dat seama că eram foarte aproape de adevăr și mi-a fost teamă să nu mă îndepărtez din nou. Am făcut un efort disperat. Aproape am strigat:

— Nu-nseamnă că nu știu să judec! Dimpotrivă, întotdeauna judec. Gândește-te însă că un căpitan de vas stabilește matematic, în fiecare moment, locul unde se află și continuă să se îndrepte către obiectivul dat, cu implacabilă rigoare. Dar nu știe pentru ce merge spre acest obiectiv. Mă înțelegi?

M-a privit o clipă, perplexă. Apoi, din nou, și-a lăsat ochii peste frunzișul copacului.

— Simt că vei fi ceva esențial în ceea ce voi face, dar încă nu-mi dau seama prea bine ce.

Am început să desenez iarăși figuri geometrice cu creanga pe nisipul bătătorit, străduindu-mă să gândesc. După un timp, am adăugat:

— Deocamdată știu că-i vorba de ceva legat de pictura mea: ai fost singura persoană care i-a dat importanță.

— Eu nu sunt critic de artă, a murmurat ea.

— Nu-mi vorbi de cretinii ăia! am strigat înfuriat. M-a privit surprinsă. Am coborât glasul și am încercat să-i explic pentru ce nu credeam în criticii de artă, expunându-i întreaga teorie cu bisturiul, medicul etc. M-a ascultat tot timpul fără să mă privească, iar la sfârșit a spus:

— Te plângi, dar criticii te-au elogiat întotdeauna. M-am indignat.

— Cu atât mai rău pentru mine! Nu înțelegi? Tocmai ăsta e lucrul care m-a amărât cel mai mult și m-a făcut să cred că merg pe drumuri greșite. Gândește-te, de exemplu, ce s-a petrecut de data aceasta: nici unul din acești șarlatani nu și-a dat seama de importanța fereștrăuicii. O singură persoană: dumneata. Și există cineva care a observat, dar a înțeles-o altfel; mi-a reproșat-o, de parcă l-ar fi scârbit. În schimb, dumneata... Cu privirea pierdută mereu în depărtare, a spus:

— Și nu s-ar putea să am și eu aceeași părere?

— Ce părere?

— Ca persoana de care vorbești.

Am privit-o cu atenție. Dintr-o parte, chipul ei, cu bărbia strânsă, era de nepătruns. I-am răspuns cu toată siguranța:

— Dumneata gândești ca mine.

— Și ce gândești dumneata?

— Nu știu. Nici la această întrebare nu pot să răspund. Mai exact, aș putea spune că simți ca mine. Ai privit scena aceea așa cum aș fi putut s-o privesc numai eu. Nu știu ce gândești și nu știu ce gândesc, dar știu că amândoi gândim la fel.

— Asta înseamnă că nu gândești tablourile pe care le pictezi?

— Înainte, da; mult. Le construiam cu grijă, ca pe o casă. În cazul acestei scene însă, nu. Simțeam că așa trebuie s-o pictez, dar nu știam de ce. Și nici azi nu știu. Cred că nu are nici o legătură cu restul tabloului, și mi se pare că unul din idioții ăștia mi-a și atras atenția, încep să bâjbâi și

am nevoie de ajutor.

— Nu știi deloc cum gândești dumneata, începea să mă înfurie. I-am răspuns cu reproș:

— Nu ți-am spus că nici eu nu știu cum gândesc? Dacă aș putea spune în cuvinte limpezi ceea ce simt, ar însemna că gândesc clar. Nu-i așa?

— Da, așa e.

Am tăcut un moment, încercând să privesc lucrurile cum trebuie. Și-apoi am continuat:

— Aș putea spune că toată opera mea de până acum e mai superficială.

— Care de până acum?

— Cea de până la acest tablou.

M-am concentrat din nou și am adăugat:

— Nu, nu-i chiar așa. Nu că ar fi mai superficială. Dar cum era?

Niciodată, până în acel moment, nu mă mai gândisem la așa ceva; acum înțelegeam până la ce punct pictasem fereastra aceea ca un somnambul.

— Nu. Nu că ar fi mai superficială, am continuat eu ca pentru mine. Nu știu, dar e ceva în legătură cu umanitatea în general. Înțelegi? Mi-amintesc că mai înainte cu câteva zile de a o picta, citisem că într-un lagăr de concentrare cineva s-a plâns că i-e foame și a fost obligat să mănânce un șobolan viu. Adesea, mi se pare că nimic nu are sens. Ne naștem în dureri pe o planetă minuscule, care aleargă spre neant de milioane de ani, creștem, luptăm, ne îmbolnăvim, suferim, îi facem și pe alții să sufere, strigăm, murim, mor și vin alții pentru a prelua de la cap această comedie fără rost.

Într-adevăr, așa să fie? Am început să mă gândesc la ideea inutilității. Să fie oare viața noastră, în întregime, doar un strigăt anonim într-un pustiu de aștri indiferenți?

Tăcea.

— Scena cu plaja mă înfricoșează, am adăugat după un timp, cu toate că știu că e ceva profund. Nu, mai degrabă aș vrea să spun că mă reprezintă foarte bine pe mine... Asta e; cred că am găsit taina. Nu-i încă un mesaj clar, dar mă reprezintă întru totul pe mine.

Am auzit-o spunând:

— Un mesaj de deznădejde, poate?

Am privit-o cu aceeași dorință de a o cunoaște:

— Da, i-am răspuns, un mesaj de deznădejde. Vezi că simți ca mine?

M-a întrebat:

— Și ți se pare lăudabil un mesaj de deznădejde? Am privit-o mirat.

— Nu, i-am zis, cred că nu. Tu ce crezi?

Câteva clipe, destule de multe, n-a spus nimic; apoi s-a întors spre mine, scrutându-mă:

— Cuvântul lăudabil n-are ce căuta aici, a rostit ea ca și când și-ar fi răspuns sieși. Ceea ce interesează e adevărul.

— Și crezi că această scenă e reală? am întrebat-o eu. Și ea, aproape brutal:

— Sigur că-i reală.

I-am privit chipul dur, privirea aspră.

„Pentru ce această asprime?” mă întrebam. „Pentru ce?” Poate că a înțeles dorința mea, nevoia de comunicare, căci pentru o clipă privirea i s-a îmblânzit și mi s-a părut că-mi oferă un sprijin, ca un pod pe care să pot

trece până la ea. Mi-am dat seama însă că e un pod mișcător și fragil, aruncat peste un abis. Și blând, aproape șoptit, a adăugat:

— Dar nu știu ce câștigi văzându-mă. Tuturor celor ce se apropie de mine, le fac rău.

Ne-am înțeles să ne întâlnim foarte curând. Mi-a fost rușine să-i spun că aș fi vrut s-o văd a doua zi, că doream s-o văd mereu și că n-ar mai trebui să se despartă de mine. În ciuda faptului că memoria mea este surprinzătoare, uneori, în mod brusc, am lapsusuri inexplicabile. Nu știu ce i-am spus în acel moment, dar mi-o amintesc răspunzându-mi că trebuie să plece.

În aceeași noapte am chemat-o la telefon. Mi-a răspuns o femeie; când i-am spus că doream să vorbesc cu domnișoara Maria Iribarne, a părut să șovăie, apoi mi-a spus că se duce să vadă dacă-i acasă. Imediat am auzit glasul Mariei. Avea un ton aproape oficial, ceea ce m-a făcut să simt un gol sub picioare.

— Trebuie să te văd, Maria, i-am spus. După ce ne-am despărțit, m-am gândit în fiecare clipă la tine; în fiecare clipă.

M-am oprit. Tremuram. Ea nu răspundea.

— De ce nu răspunzi? am întrebat-o din ce în ce mai nervos.

— Așteaptă un moment, i-am auzit glasul la capătul firului, apoi mi-am dat seama că pusese receptorul jos. Și după dteva clipe am auzit-o din nou, de data aceasta cu glasul ei adevărat. Mi se părea că acum tremură și ea.

— Nu puteam să vorbesc.

— De ce?

— Se circulă prea mult pe aici.

— Și-acum de ce poți?

— Am închis ușa. Când o închid își dau seama că nu trebuie să mă deranjeze.

— Trebuie să te văd, Maria, am repetat cu violență. De la prânz n-am făcut altceva decât să mă gândesc la tine.

Nu răspundea.

— De ce nu răspunzi?

— Castel... a început nehotărâtă.

— Nu-mi spune Castel! am strigat indignat.

— Juan Pablo... a spus atunci, cu timiditate.

Am simțit că o fericire interminabilă începea cu aceste două cuvinte.

Dar Maria tăcuse din nou.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat eu. De ce nu vorbești?

— Și eu, a îngânat ea.

— Și eu, ce? am întrebat-o cu dorință și teamă.

— Și eu, de asemeni, n-am făcut altceva decât să mă gândesc.

— Să te gândești la ce? am continuat, ca un însetat.

— La tot.

— Cum adică? La ce anume?

— La lucrurile acestea atât de ciudate... la tablou... la întâlnirea de ieri... la cea de azi... ce știu eu...

Imprecizia m-a iritat întotdeauna.

— Da, dar eu ți-am spus că n-am făcut altceva decât să mă gândesc la tine, i-am răspuns. Tu n-ai spus că te-ai gândit la mine.

A trecut o clipă. Apoi:

— Am spus că m-am gândit *la tot*.

— N-ai precizat.

— Pentru că totul e ciudat, a fost atât de ciudat... sunt foarte tulburată... Sigur că m-am gândit la tine...

Inima mi-a zvâcnit. Aveam nevoie de amănunte: mă emoționează amănuntele, nu generalitățile.

— Dar cum, în ce fel?... am întrebat oarecum mai neliniștit, mai însetat. Eu m-am gândit la fiecare trăsătură a ta, la chipul tău privind arborii, la părul tău castaniu, la ochii tăi aspri care devin dintr-o dată blânzi, la mersul tău...

— Trebuie să termin, m-a întrerupt brusc. Intră cineva.

— O să te sun mâine devreme, am reușit să-i spun, cu disperare.

— Bine, mi-a răspuns grăbită.

Am petrecut o noapte agitată. N-am putut nici să desenez, nici să pictez, deși am încercat de nenumărate ori să fac ceva. Am ieșit să mă plimb și m-am trezit dintr-o dată pe Corrientes. Se întâmpla ceva într-adevăr ciudat: priveam toată lumea cu simpatie. Cred că am spus că vreau să povestesc totul în mod imparțial, iar acum vă voi dovedi acest lucru, mărturisindu-vă unul dintre defectele mele cele mai mari: întotdeauna am privit cu antipatie și chiar cu scârbă lumea, mai ales lumea îngrămădită; niciodată n-am suportat plajele vara, întâlnirile de fotbal, cursele de cai, manifestațiile. Unii oameni, unele femei, izolat, mi-au fost foarte dragi. Pentru unii am simțit admirație (nu sunt invidios), pentru alții am avut adevărata simpatie; cu copiii am încercat să fiu întotdeauna blând, mângâietor, compătimitor chiar (mai ales când mă străduiam să uit că până la urmă vor fi oameni mari, ca toți ceilalți); dar, în general, lumea mi s-a părut detestabilă. Nu găsesc nepotrivit să spun că uneori, după ce observasem o anumită trăsătură pe fața cuiva, nu puteam să mă gândesc toată ziua sau nu puteam să pictez timp de o săptămână. E de necrezut cât de multe se pot ghici pe fața cuiva, din felul de a merge sau de a privi, zgârcenia, lăcomia, invidia, nestatornicia, bădărația și toată această serie de atribute. Mi se pare firesc ca, după o astfel de întâlnire, cineva să nu poată să mă gândesc, nici să picteze și nici chiar să trăiască. Totuși, vreau să mărturisesc că nu mă mândresc deloc cu felul meu de a fi; îmi dau seama că e o dovadă de îngâmfare și recunosc, de asemenea, că în sufletul meu s-a cuibărit uneori zgârcenia, nestatornicia, lăcomia, bădărația. Dar am spus că voi povesti totul imparțial, și așa voi face.

Așadar, în noaptea aceea disprețul meu pentru lume părea anulat sau, cel puțin, absent. Am intrat în cafeneaua Marzotto. Presupun că știți că lumea vine aici să asculte tangouri, așa cum un credincios ascultă *Patimile după Matei*.

În dimineața următoare, pe la zece, am sunat iarăși la telefon. Mi-a răspuns aceeași femeie. Întrebând-o de domnișoara Maria Iribarne, mi-a spus că plecase la țară, în zorii zilei. Am înmărmurit.

— La țară? am întrebat.

— Da, domnule. Sunteți domnul Castel?

— Da, sunt Castel.

— V-a lăsat o scrisoare. Iertați-mă, nu știam unde stați.

Îmi făcusem atâtea planuri pentru această zi, așteptam lucruri atât de

însemnate de la întâlnirea cu ea, încât m-am simțit distrus. Mi-au trecut prin cap tot felul de presupuneri. De ce s-o fi hotărât să plece la țară? Evident, a făcut-o după discuția noastră la telefon, pentru că altfel mi-ar fi spus ceva și, mai ales, mi-ar fi spus să n-o mai caut a doua zi. Dar dacă această hotărâre o luase după convorbirea noastră, nu cumva era *chiar o consecință a acestei convorbiri*? Și dacă da, pentru ce? Voia să fugă încă o dată de mine? Îi era teamă de inevitabila întâlnire de a doua zi?

Această călătorie neașteptată mi-a stârnit primele îndoieli. Ca întotdeauna, am început să privesc bănuitor anumite amănunte din urmă, cărora până atunci nu le dădusem atenție. Pentru ce-și schimbase vocea la telefon? Cine erau acei oameni care „intrau și ieșeau”, împiedicând-o să vorbească normal? *Mai mult, însemna oare aceasta că știa să joace teatru?* Și de ce-a șovăit femeia care mi-a răspuns la telefon, când am întrebat-o de domnișoara Iribarne? Din toate, o frază îmi rămăsese în minte, ca gravată cu acid: „Când închid ușa, își dau seama că nu trebuie să mă deranjeze.” Am început să mă gândesc că-n jurul Mariei existau cam multe umbre.

Toate aceste lucruri mă frământau în timp ce mă îndreptam spre casa ei. Era curios faptul că ea nu se interesase de adresa mea; eu, în schimb, îi știam și casa și telefonul. Locuia pe strada Posadas, aproape colț cu Seaver.

Când am ajuns la etajul cinci și-am apăsât pe sonerie, eram copleșit de emoție.

Mi-a deschis un servitor, care, după ce i-am spus cine sunt, m-a poftit într-o cămăruță plină de cărți: toți pereții erau acoperiți cu etajere până sus, la tavan, și mai existau încă teancuri întregi pe două măsuțe și chiar pe un fotoliu. De la început mi-a atras atenția grosimea unora dintre ele. M-am ridicat să le privesc. Imediat mi-am dat seama că cineva mă urmărea liniștit, din spate. M-am întors și am descoperit în partea opusă mie un bărbat: înalt, grăsuț, cu un cap frumos. Surâdea privind spre locul unde mă aflam, dar, în general, fără precizie. Cu toate că avea ochii deschiși, am înțeles că era orb. De îndată m-am lămurit în legătură cu grosimea nefirească a cărților.

— Sunteți Castel? m-a întrebat cu căldură, întinzându-mi mâna.

— Da, domnule Iribarne, i-am răspuns perplex, întinzându-i la rândul-mi mâna și încercând să ghicesc ce fel de legături ar fi putut exista între el și Maria.

În timp ce-mi făcea semn să iau loc, mi-a spus cu o ușoară expresie de ironie, surâzând:

— Nu mă numesc Iribarne și nu-mi vorbi cu domnule. Sunt Allende, soțul Mariei.

Obişnuit să aprecieze și poate chiar să interpreteze tăcerea, a adăugat îndată:

— Maria folosește întotdeauna numele ei de fată. Stăteam ca o stană de piatră.

— Mi s-a vorbit mult despre pictura dumneavoastră. Am orbit de puțini ani și încă mai pot să-mi imaginez destul de bine unele lucruri.

Parcă dorea să se dezvinovățească pentru că era orb. Și nu știam ce să spun. Aș fi vrut atât de mult, în clipa aceea, să fiu în stradă, să mă pot gândi singur, la toate.

— Poftim, mi-a spus foarte liniștit, ducând mâna la buzunar, scoțând

scrisoarea și întinzându-mi-o, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic extraordinar.

Am luat plicul și el, bănuind parcă grija mea de a-l pune bine în buzunar, să nu se piardă, mi-a spus:

— Citește-o; atâta tot. Chiar dacă-i de la Maria, nu poate fi ceva urgent. Tremuram. Am deschis plicul în timp ce el își aprindea o țigară, după ce-mi oferise și mie una. Am scos scrisoarea; avea o singură frază.

Și eu, de asemenea, mă gândesc la tine.

Maria

Când a auzit că împăturesc hîrtia, mi-a spus:

— Nimic urgent, cred.

Am făcut un mare efort și i-am răspuns:

— Da, nimic.

Văzându-l din nou surâzând, cu ochii larg deschiși, m-am simțit un fel de monstru.

— Așa-i Maria, a adăugat, ca pentru el. Mulți confundă impulsurile ei cu graba. Ea face repede multe lucruri care nu schimbă cu nimic situația. Cum să-ți explic?

Și a privit în jos, ca și când ar fi căutat un răspuns clar. Iar după un timp:

— Ca cineva care s-ar afla într-un deșert și și-ar schimba locul cu rapiditate. Înțelegi? Rapiditatea n-are nici o importanță. De fiecare dată peisajul rămâne același.

A tras câteva fumuri din țigară, reflectând cu voce tare de parcă s-ar fi aflat numai cu el.

— Cu toate că nu-s sigur dacă-i exact așa. Nu sunt prea obișnuit cu metaforele.

Nu știam cum să fug mai repede din această cămăruță blestemată. Orbul nu părea grăbit. „Ce dracului de comedie o mai fi și asta?” m-am gândit eu.

— Azi, de exemplu, a continuat Allende, s-a trezit devreme și mi-a spus că pleacă la fermă.

— La fermă? am întrebat eu, aproape inconștient.

— Da, la ferma noastră. Adică la ferma bunicului meu. Acum o administrează un văr de-al nostru, Hunter. Bănuiesc că-l cunoști.

Această veste nouă m-a umplut de neliniște și ciudă: ce căuta Maria la acest imbecil afemeiat și cinic? Am încercat să mă stăpînesc, gândindu-mă că Maria nu mergea acolo pentru Hunter, ci doar pentru că-i plăcea să se afle în singurătatea deschisă a câmpiei și pentru că ferma aparținea familiei. Dar m-am întristat.

— Da, am auzit vorbindu-se de el, i-am spus cu amărăciune.

Și înainte de a-mi fi putut răspunde ceva, am adăugat cu o oarecare brutalitate:

— Trebuie să plec.

— Păcat; îmi pare rău, a spus Allende. Nădăduiesc să ne putem întâlni în curând.

— Da, da, sigur, i-am răspuns.

M-a însoțit până la ușă. I-am strâns mâna și-am ieșit aproape în fugă. Și-n timp ce coboram cu liftul, continuam să-mi repet cu furie: „Ce dracului de comedie o mai fi și asta?”

Trebuia să mă descarc de toate și să mă gândesc în liniște. Am mers pe Posadas, până aproape de Recoletos.

Îmi simțeam capul greu, confuz; o groază de gânduri, dragostea și ura, întrebările, presentimentele și amintirile se amestecau și apăreau pe rând.

Ce i-o fi venit, de pildă, să mă facă să merg acasă la ea pentru a primi o scrisoare chiar din mâinile soțului ei? De ce nu mi-a spus că-i căsătorită? Și ce dracului făcea la fermă cu nerușinatul de Hunter? De ce n-așteptase telefonul meu? Și acest orb, ce fel de individ era? V-am spus că am o părere foarte proastă despre lume; vă mărturisesc acum că orbii nu-mi plac deloc și că stând în fața lor am impresia că mă aflu lângă niște animale reci, umede și tăcute, ca viperele. Dacă mai adaug și faptul că a trebuit să citesc în fața lui scrisoarea prin care soția lui îmi spunea că *Și eu, de asemenea, mă gândesc la tine*, vă dați seama cât de scârbit eram.

Am încercat, ca de obicei, să fac puțină ordine în haosul de idei și sentimente; să pot judeca logic. Trebuia să reiau totul de la început, și începutul (cel mai apropiat) era, evident, discuția de la telefon. În această discuție intrau multe neclarități.

În primul rând, dacă în această casă părea natural ca ea să aibă legături cu diverși bărbați, lucru dovedit de scrisoarea încredințată soțului, de ce folosisese un ton atât de neutru și de oficial până când a închis ușa? Și ce-nsemna acel „Când închid ușa îmi dau seama că nu trebuie să mă deranjeze?” După toate aparențele, obișnuia să închidă mereu ușa când vorbea cu cineva la telefon. Dar era de necrezut să fi făcut asta pentru a discuta lucruri banale cu prieteni de-ai casei. Însemna oare că avea și alte discuții asemănătoare celei dintre noi? Era posibil să mai aibă și alte legături? Câte? Cu cine?

M-am gândit la Hunter, dar în aceeași clipă l-am exclus: de ce să-i vorbească la telefon, când putea să-l vadă oricând la fermă? Dar, în acest caz, cine erau ceilalți? M-am întrebat dacă cel puțin cu asta problema telefonului e lichidată. Dar nu, nu era totul rezolvat: mai rămânea răspunsul ei la întrebarea mea foarte precisă. Mi-am dat seama, cu amărăciune, că atunci când o întrebasem dacă s-a gândit la mine, după multe șovăieli, a răspuns destul de nelămurit: „Nu ți-am spus că m-am gândit la tot?” A răspunde printr-o întrebare înseamnă a nu te angaja prea mult. Dovadă că răspunsul nu fusese prea clar, era faptul că ea însăși găsisese necesar să răspundă mai precis printr-o scrisoare.

„Să trecem la scrisoare”, mi-am spus. Am scos-o din buzunar și-am parcurs-o din nou:

Șz eu, de asemenea, mă gândesc la tine.

Maria

Litera era nervoasă, sau, cel puțin, aparținea unui om nervos. Și nu-i totuna. Dacă litera era nervoasă, însemna că se datora unei clipe de emoție și-atunci aveam un indiciu favorabil mie. Oricum însă, și într-un fel și într-altul m-a emoționat mult semnătura. Doar Maria. Această simplitate îmi dădea o vagă senzație de posesiune. Începeam să cred că această ființă a pătruns deja în ființa mea și că, într-un fel, îmi aparține.

Dar clipele mele de fericire sunt atât de scurte... Această impresie, de pildă, nu putea rezista nici la cea mai mică analiză: bărbatul ei nu-i spunea tot așa? Și Hunter cum ar fi putut să-i vorbească dacă nu tot cu Maria? Și ceilalți cu care vorbea la telefon după ce închidea bine ușile? Îmi închipui

că n-avea nevoie să închidă uşile ca să discute cu cineva care-i spunea politicos „domnişoara Iribarne”.

Ah, da, „domnişoara Iribarne”! Începeam să înţeleg şi şovăiala femeii de la telefon: ce grotesc! Gândindu-mă bine; am înţeles însă că acest fel de a se numi nu era nou: dacă aş fi fost primul care s-ar fi adresat cu „domnişoara Iribarne”, femeia ar fi trebuit să pară surprinsă şi m-ar fi corectat, înlocuind acest cuvânt cu „doamna”. Natural că, datorită repetării, femeia dăduse din umeri resemnată şi se gândise că nu-i nevoie să facă rectificări. A şovăit, era firesc; dar nu m-a corectat.

Întorcându-mă la scrisoare, mi s-a părut că se pot face o serie de deducţii. Am început cu cea mai extraordinară: felul în care îmi parvenise scrisoarea. Mi-am amintit de scuza femeii: „iertaţi-mă, nu ştiam unde staţi”. Sigur: nici ea nu-mi ceruse să-i spun, nici mie nu-mi trecuse prin cap să-i dau adresa; dar primul lucru pe care eu l-aş fi făcut în locul ei ar fi fost să caut adresa în cartea de telefon. Nu era posibil ca ea să nu se fi gândit la asta, şi-n acest caz nu exista decât o singură concluzie: *Maria dorea ca eu să merg acasă la ea şi să dau ochii cu bărbatu-său*. Dar pentru ce? Aici, lucrurile începeau să se complice: poate că ei îi făcea plăcere să-l folosească pe soţ drept mijlocitor; poate că soţul era cel căruia îi plăcea acest joc; poate amândurora. În afară de aceste posibilităţi patologice, mai exista una, naturală: Maria a vrut să-mi arate că-i măritată şi-n acest fel să-mi dea de înţeles că nu trebuia să merg prea departe.

Sunt sigur că mulţi dintre cei care citesc acum aceste pagini se pronunţă pentru ultima ipoteză şi consideră că numai un om ca mine ar fi în stare să aleagă o alta. Pe când aveam prieteni, mulţi râdeau de mine pentru că alegeam întotdeauna drumurile cele mai întortocheate. Mă întreb însă *de ce trebuie să fie realitatea atât de simplă?* Viaţa mi-a dovedit că, dimpotrivă, niciodată nu-i simplă şi chiar atunci când o situaţie ţi se pare uluitor de clară, când crezi că se sprijină pe ceva simplu de tot, descoperi, dedesubt, mobile foarte complexe. Un exemplu foarte comun: lumea care dă bani cerşetorilor. Se spune despre ea că-i mai generoasă şi mai bună decât cea care nu dă. Îmi permit să tratez cu tot dispreţul această teorie. Fiecare ştie că viaţa unui cerşetor (a unui cerşetor adevărat) nu-i asigurată cu zece *centavos* sau cu o bucăţică de pâine: e asigurată doar viaţa psihologică a celui ce-şi cumpără în acest fel, pe nimica toată, liniştea sufletească şi titlul de om generos. Gândiţi-vă cât de meschină e această lume care nu se hotărăşte să cheltuiască mai mult de zece *centavos* pe zi pentru a-şi putea asigura liniştea sufletească şi ideea reconfortantă şi vanitoasă de bunătate. De câtă puritate morală şi de cât curaj e nevoie pentru a purta povara mizeriei umane, fără această ipocrită (şi cămătărească) filantropie!...

Dar să revenim la scrisoare.

Numai un suflet meschin ar fi putut opta pentru ultima ipoteză, căci ea cade de la prima analiză: „Maria a vrut să-mi arate că-i măritată şi-n acest fel să-mi dea de-nţeles că nu trebuie să merg prea departe.” Foarte bine. Dar pentru ce să recurgă la această cale atât de murdară şi de crudă? N-ar fi putut să mi-o spună deschis, când ne întâlneam în piaţa San Martin, sau chiar la telefon? Sau n-ar fi putut să mi-o scrie, dacă nu avea curajul să vorbească?

Mai rămâne şi în acest caz un argument: de ce nu-mi spunea în

scrisoare că-i căsătorită, așa cum am aflat-o și singur, rugându-mă să ne mulțumim cu mai puțin? Nu. Dimpotrivă, scrisoarea este menită să întărească legăturile noastre, să le strângă și să le îndrepte pe drumul cel mai periculos.

Iată, deci, că singurele ipoteze care merită atenție sunt cele patologice. Era posibil însă ca Maria să fi încercat vreo plăcere folosindu-l pe soțul ei ca intermediar? Sau el era cel care căuta astfel de plăceri? Sau poate că destinul s-a jucat alăturând două ființe asemănătoare?

M-am înspăimântat de îndată ce am ajuns atât de departe, analizând, ca de obicei, la nesfârșit, faptele și cuvintele. Mi-am amintit privirea Mariei ținută pe frunzișul copacului din piața San Martin, în timp ce-i împărtășeam păreri mele; mi-am amintit de timiditatea ei, de fuga ei dintâi. Și o duioșie nebănuită pentru ea mi-a umplut sufletul. Mi se părea o caricatură fragilă, ireală, în mijlocul unei lumi crude și urâte, plină de falsitate și mizerie. Și am simțit din nou ce simțisem de atâtea ori, de când o văzusem în expoziție: era o ființă asemănătoare cu mine.

Și am uitat raționamentele mele aride, deducțiile logice, crude. Am început să mă gândesc la chipul ei, la privirea ei - care-mi amintea o altă pe care n-o puteam identifica bine - la felul ei profund și melancolic de a judeca. Simțeam că dragostea anonimă din toți acești ani de singurătate se concentrase în ființa ei. Cum de putusem gândi lucruri atât de absurde?

Am încercat, deci, să uit toată stupiditatea deducțiilor în legătură cu telefonul, scrisoarea, ferma și Hunter.

Dar n-am putut.

Zilele următoare au fost agitate. În graba mea, nu întrebasesm când urma să se întoarcă de la fermă. În aceeași zi am dat telefon, să afl; femeia mi-a spus că nu știe nimic; i-am cerut adresa.

În aceeași seară, disperat, i-am scris întrebând-o când se întoarce și cerându-i să mă caute la telefon imediat ce ajunge la Buenos Aires sau să-mi scrie. M-am dus până la Poșta Centrală pentru a trimite plicul recomandat, ca să evit astfel riscurile pierderii.

Zilele, așa cum spuneam, mi-au fost agitate și de mii de ori mi-au trecut prin cap tot felul de gânduri întunecate care mă frământau pas cu pas, după vizita din strada Posadas. Am avut un vis: vizitam, noaptea, o casă veche, singuratică. Într-un fel, era o casă cunoscută și foarte dorită de pe când eram copil, căci intrând în ea, mă simțeam condus de amintiri. Uneori, însă, mă pierdeam în întuneric sau mi se părea că în preajmă sunt niște dușmani ascunși; care puteau să mă atace pe la spate, sau niște oameni ce discutau în șoaptă și-și băteau joc de mine, de naivitatea mea. Cine erau acești oameni și ce doreau?... Totuși, simțeam că în această casă începeau să renască iubirile mele din adolescență cu aceleași stări de incertitudine și nebunie suavă, de teamă și bucurie. Când m-am trezit, mi-am dat seama că această casă de vis era Maria.

Până la sosirea scrisorii ei de răspuns, păream un explorator pierdut într-un peisaj cețos: ici, colo, cu mari eforturi distingeam vagi siluete de oameni și lucruri, neclare contururi de pericole și abise. Scrisoarea ei a fost asemeni răsăritului de soare.

Dar acest soare era un soare negru, un soare nocturn. Nu știu dacă se poate spune așa, dar cum nu sunt scriitor și nu sunt sigur de precizia mea, nu voi renunța la cuvântul nocturn; era, poate, cel mai apropiat de Maria,

dintre toate cuvintele limbajului nostru atât de imperfect.

Iată scrisoarea pe care am primit-o:

Am trăit trei zile stranii: plaja, marea. Pe toate drumurile au venit spre mine amintiri din alte timpuri. Nu numai imagini; glasuri, strigăte și îndelungate liniști de altădată. E ciudat, dar a trăi înseamnă a construi amintiri viitoare; chiar acum, în fața mării, îmi construiesc cu minuțiozitate amintiri pentru zilele care vin și care, uneori, îmi vor aduce tristețe și disperare.

Marea-i aici furioasă și veșnică. Plânsul meu de atunci, inutil. Inutile așteptările mele pe plaja pustie, privind cu statornicie depărtările verzi. Ai bănuț și ai pictat oare această amintire a mea sau ai pictat amintirea multor ființe ca tine și ca mine?

Acum însă chipul tău mi se interpune: stai între mare și mine. Ochii mei se întâlnesc cu ai tăi. Ești liniștit și puțin trist; mă privești de parcă ai cere ajutor.

Maria

Cât de bine o înțelegeam și ce sentimente minunate au izbucnit în mine datorită acestei scrisori. Chiar și faptul de a-mi fi spus atât de repede nu îmi dădea siguranța că Maria era a mea. Numai a mea: „stai între mare și mine”; aici nu mai era altcineva, eram numai noi; noi amândoi, așa cum nu mi s-a părut atunci când a privit îndelung scena din tabloul de la expoziție. Cum ar fi putut să-mi spună tu dacă nu ne-am fi cunoscut de mult, de mii de ani? Când s-a oprit în dreptul tabloului meu și l-a privit fără să audă sau să vadă pe nimeni din toată mulțimea care ne înconjură, părea că ne-am fi spus tu de când lumea, și am știut imediat cine este, cum este, câtă nevoie aveam de ea și, de asemenea, cât de necesar îi eram.

Și totuși, te-am ucis! Te-am ucis chiar eu; eu cel care ți-am văzut ca printr-un zid de sticlă, fără să-l pot străbate, chipul tăcut și plin de dorință! Eu, eu cel atât de stupid, de orb, de egoist, de crud!...

Ajunge însă cu efuziunile. Am spus că voi istorisi totul la modul cel mai imparțial și așa voi face.

O iubeam cu disperare pe Maria și nu pronunțasem încă niciodată, între noi, cuvântul dragoste. Am așteptat, cu înfrigurare, întoarcerea ei de la fermă pentru a i-l spune.

Dar nu se-ntorcea. Și cu cât treceau zilele începea să se nască în mine un fel de nebunie. I-am scris o a doua scrisoare în care nu spuneam decât „Te iubesc, Maria, te iubesc, te iubesc!”

După două zile, am primit, în sfârșit răspunsul ei, conținând numai aceste cuvinte: „Mi-e teamă că-ți voi face mult rău.” I-am răspuns îndată: „Nu mă interesează ce-mi poți face. Dacă n-aș putea să te iubesc, aș muri. Fiecare clipă petrecută fără să te văd e o tortură nesfârșită.”

Au trecut zile groaznice, dar răspunsul Mariei întârzia. Eram disperat și i-am scris din nou: „îmi sfâșii sufletul!” În ziua următoare, i-am auzit glasul tremurat și pierdut. În afară de cuvântul Maria, pronunțat de câteva ori, n-am putut spune nimic și nici nu ar fi fost posibil; simțeam că mă sufoc și nu puteam vorbi clar. Mi-a spus:

— Mă-ntorc mâine la Buenos Aires. Te voi căuta imediat ce ajung.

Și-n ziua următoare, după-amiază, mi-a telefonat de acasă.

— Vreau să te văd imediat, i-am spus.

— Da, o să ne vedem chiar azi, a răspuns ea.

— Te-aștept în piața San Martin, am strigat. Maria a părut că șovăie.

Apoi a răspuns:

— Aș prefera Recoletos. Voi fi acolo la opt.

Cât am așteptat clipa aceea și de câte ori am străbătut străzile grăbit, ca să treacă timpul mai ușor! Și câtă duioșie simțeam în mine, cât de frumoasă mi se părea lumea, seara de vară, copiii jucându-se pe trotuare! Acum înțelegeam foarte bine cât de mult te poate orbi dragostea și câtă putere are în a te schimba. Frumusețea lumii!...

Trecuseră câteva minute după opt și-am văzut-o pe Maria apropiindu-se și căutându-mă în întunericul care se lăsa. Era prea târziu ca să-i disting chipul, dar i-am recunoscut felul de a merge.

Ne-am așezat pe-o bancă. Am strâns-o de braț și-am repetat de mai multe ori numele ei; nu îndrăzneam să-i spun altceva, iar ea continua să tacă.

— De ce-ai plecat la fermă? am întrebat-o, în sfârșit, cu violență. De ce m-ai lăsat singur? De ce ai lăsat această scrisoare acasă la tine? De ce nu mi-ai spus că ești măritată?

Nu răspundea. Am strâns-o de braț, cu putere. A gemut.

— Mă doare, Juan Pablo, mi-a spus încet.

— De ce nu vorbești? Nu vrei să răspunzi? Tăcea.

— De ce? De ce? Și, în sfârșit:

— De ce trebuie să se răspundă la orice? Să nu vorbim de mine; să vorbim mai bine de tine, de munca ta, de preocupările tale. M-am gândit mereu la pictură, la ceea ce mi-ai spus în piața San Martin. Vreau să știu ce faci acum, ce gândești; dacă ai mai pictat sau nu. I-am sucit brațul cu furie.

— Nu, i-am spus. Nu vreau să vorbim de mine: vreau să vorbim de noi amândoi; vreau să știu dacă mă iubești. Nimic altceva: dacă mă iubești.

N-a răspuns. Disperat din cauza liniștii și a întunericului care nu-mi dădea voie să-i privesc ochii pentru a-i ghici gândurile, am aprins un chibrit. S-a întors imediat și și-a ascuns fața. Am apucat-o de bărbie cu cealaltă mină și am obligat-o să se uite la mine: plângea.

— Ah..., atunci nu mă iubești, i-am spus cu amărăciune.

În timp ce chibritul se stingea între degete, am observat, totuși, cum mă privea cu dragoste. Apoi, în plin întuneric, am simțit cum îmi mângâie părul.

— Sigur că te iubesc... dar de ce e nevoie s-o spun?

— Da, i-am răspuns, dar cum mă iubești? Există multe feluri de a iubi. Poate fi iubit și un copil, și un câine. Eu vreau să spun dragoste, dragoste adevărată. Înțelegi?

Am avut o intuiție rară. Am aprins un al doilea chibrit. Așa cum bănuisem, Maria surâdea. Adică nu mai surâdea, dar surâsese cu câteva zecimi de secundă mai înainte. Mi s-a întâmplat de multe ori să merg pe stradă și să mă întorc brusc cu senzația că cineva mă spionează, să nu văd pe nimeni și totuși să simt că singurătatea care mă înconjura era proaspătă și că cineva dispăruse subit, lăsând o ușoară vibrație-n aer. Era ceva asemănător.

— Ai surâs, i-am spus cu furie.

— Surâs? s-a mirat ea.

— Da, ai surâs: pe mine nu mă poți înșela atât de ușor. Sunt foarte atent la amănunte.

— La ce amănunte ai fost atent? m-a întrebat aspru.

— Rămăsese ceva pe chipul tău. Resturi ale unui surâs.

— Și de ce-aș fi surâs? a spus la fel de dur.

— De nepriceperea mea, de întrebarea dacă mă iubești într-adevăr sau doar ca pe un copil sau cine știe... Dar ai surâs. De asta sunt sigur.

Maria s-a ridicat dintr-o dată, brusc.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o uluit.

— Trebuie să plec.

M-am ridicat, la rându-mi, ca un arc.

— Cum adică, pleci?

— Da, plec.

— Cum să pleci? De ce?

N-a răspuns. Mi s-a părut c-am smuls-o din loc, cu amândouă brațele.

— De ce pleci?

— Mă tem că n-o să înțelegi, îmi venea să urlu.

— Cum? Eu te-ntreb un lucru care pentru mine înseamnă viață sau moarte, iar tu, în loc să-mi răspunzi, surâzi și te mai și superi. Sigur că asta nu înțeleg.

— Îți închipui că am surâs, a spus ea cu răceală.

— Sunt sigur.

— Ei bine, te-nșeli. Și mă doare foarte mult că ai putut să crezi asta.

Nu știam ce să fac. E drept, nu văzusem surâsul, ci doar ceva asemănător, o urmă de surâs pe un chip devenit serios.

— Nu știi, Maria, iartă-mă, am spus abătut. Dar am avut certitudinea că ai surâs.

Și am tăcut; nu mai știam de nimic. I-am simțit mâna apucându-mi brațul cu gingășie. Și după aceea i-am auzit vocea slabă și îndurerată:

— Cum ai putut să crezi asta?

— Nu știi, nu știi, am îngânat aproape plângând. M-a făcut să stau iarăși jos și a continuat să-mi mângâie părul ca mai înainte.

— Ți-am spus că-ți voi face mult rău, a spus ea după un timp. Și vezi că am dreptate.

— A fost vina mea, i-am răspuns.

— Nu, poate că e a mea, a șoptit gânditoare, ca pentru ea însăși.

„Ce stranie”, am gândit.

— Ce e stranie? a-ntrebat Maria.

Am rămas uluit și am crezut (mult timp după aceea) că era capabilă să citească gândurile. Nici azi nu știu dacă am spus cumva cuvintele acestea în gând sau le-am șoptit, fără să-mi dau seama.

— Ce e stranie? m-a întrebat din nou, pentru că eu, în uluirea mea, nu răspundesem.

— Vârsta ta.

— Vârsta mea?

— Da, vârsta ta. Câți ani ai? A râs.

— Câți crezi?

— Asta-i partea stranie, am răspuns. Când te-am văzut prima dată mi s-a părut că ai douăzeci și șase.

— Și acum?

— Nu, nu știu. De la început am fost surprins, pentru că nu ceva fizic mă făcea să cred...

— Ce anume?

— Că ai mai mult. Uneori mi se pare că pe lângă tine sunt un copil.

- Câți ani ai tu?
- Treizeci și opt.
- Ești foarte tânăr, într-adevăr.

Am rămas perplex. Nu pentru că aş fi crezut că vârsta mea era din cale afară de înaintată, ci pentru că, oricum, trebuia să am mult mai mult decât ea; şi pentru că, în nici un caz, ea n-ar fi putut să aibă mai mult de douăzeci şi şase.

- Foarte tânăr, a repetat, ghicindu-mi parcă mirarea.
- Şi tu, câți ani ai? am insistat.
- Ce importanță are?
- Atunci de ce-ai întrebat câți am eu? am întrebat-o iritat.
- Această discuție-i absurdă, mi-a spus ea. Totul e o prostie. Mă mir că te preocupă astfel de lucruri.

Eu să mă preocup de astfel de lucruri? Să discutăm noi așa ceva? Într-adevăr, cum de era posibil? Eram atât de zăpăcit, încât uitasem cauza primei întrebări. Nu, mai bine spus, nu cercetasem cauza ei. Abia târziu, după ce am ajuns acasă, am început să-mi dau seama de sensul adânc al acestei discuții, aparent atât de banală.

Timpe de mai bine de o lună ne-am întâlnit aproape în fiecare zi.

Nu vreau să spun în amănunt tot ce s-a petrecut în acest interval de timp, deopotrivă de minunat şi de oribil. Au existat destule lucruri triste şi nu mai vreau să mi le reamintesc.

Maria a început să vină la mine în atelier. Cu mici deosebiri, scena cu chibritul s-a repetat de două sau trei ori şi trăiam obsedat de ideea că dragostea ei era, în cel mai bun caz, o dragoste de mamă sau de soră. Astfel că singura garanție a unei iubiri adevărate trebuia să fie legătura fizică.

Mărturisesc de pe acum că această idee aparține aceluiaşi nepriceperi, una din nepriceperile care, cu siguranță, o făceau pe Maria să suradă în spatele meu. Departe de a mă linişti, dragostea fizică m-a tulburat mai mult, a născut noi şi chinuitoare îndoieli, dureroase scene de neînțelegere, neiertătoare experimente pentru Maria. Ceasurile petrecute în atelier nu le voi uita niciodată. În tot acest timp, în fața contradicțiilor şi inexplicabilelor atitudini ale Mariei, sentimentele mele au oscilat între dragostea cea mai pură şi ura cea mai neînfricăată. În ciuda faptului că mi se dăruia absolut necondiționat, aveam deseori impresia că se preface.

Uneori vedeam în ea o adolescentă pudică şi, imediat, aveam senzația că e o femeie oarecare, şi-atunci, un nesfârşit cortegiu de îndoieli începea să-mi defileze prim creier: unde? cum? cine? când?

În astfel de ocazii, nu puteam îndepărta gândul că Maria juca cea mai subtilă şi mai atroce dintre comedii, iar eu, în brațele ei, eram ca un copil pe care-l amăgeşti cu poveşti naive pentru ca să mănânce sau să doarmă. De multe ori îmi era chiar ruşine, mă îmbrăcam repede şi ieşeam în stradă să iau aer proaspăt şi să-mi rumeg în pace îndoielile. În alte zile însă, reacţioneam brutal: îi apucam mâinile ca într-un cleşte, i le răsuceam la spate şi, imobilizând-o, încercam să obţin prin forță garanția dragostei, a dragostei adevărate.

Dar nimic din tot ceea ce spun nu este exact. Nici eu însumi nu ştiu prea bine ce voiam cu această *adevărată dragoste*; şi, curios lucru, deşi am folosit de multe ori expresia la interogatorii, niciodată până azi nu am

încercat s-o analizez.

Ce voiam să spun? O dragoste care să includă pasiune fizică? Poate că-i ceea ce căutam în disperarea mea de a comunica într-un singur tot cu Maria. Aveam chiar certitudinea că uneori se petrecea acest lucru, dar într-o formă atât de subtilă, atât de trecătoare, atât de ușoară, încât după aceea rămâneam și mai disperat, și mai însingurat, cu acea nemulțumire imprecisă pe care o încercăm când vrem să reconstruim o dragoste din vis. Știu că atunci când priveam un parc în înserare sau un vapor cu nume de pe un alt meridian al pământului, existau momente de comunicare; gândeam la fel. Stând împreună, melancolia care ne însoțea întotdeauna, provocată mai ales de necomunicarea acestor frumuseți grăbite, se risipea. Era de ajuns să ne privim pentru a ști că ne frământau aceleași gânduri, sau, mai bine zis, că simțeam la fel.

Desigur că plăteam cu suferință aceste clipe pentru că tot ce se petrecea după aceea părea murdar sau prost făcut. Or, ce urma (vorbeam, sorbeam cafea) era dureros, dovedind cât de trecătoare erau momentele de simțire comună. Și ceva și mai rău, se creau noi abisuri, datorită mie, în strădania mea deznădăjduită de a consolida cu orice chip această fuziune, de a ne uni într-un singur trup, obțineam doar confirmarea imposibilității prelungirii sau întăririi printr-un act material. Iar ea înrăutățea și mai mult totul, căci, în dorința de a-mi scoate din cap aceste idei fixe, se străduia să-mi arate că simte o adevărată și nemăsurat de mare plăcere; atunci urmau scenele când mă îmbrăcam în grabă și ieșeam în stradă sau când îi apucam mâinile și i le răsuceam la spate, forțând-o să-mi mărturisească adevărul despre sentimentele și senzațiile ei. Și totul era atât de crud, încât atunci când ea intuia că ne apropiem de dragostea fizică, încerca s-o alunge. La sfârșit ajunsese la un scepticism total și voia să mă convingă de faptul că, în dragostea noastră, acest lucru era nu numai inutil, ci chiar dăunător.

În felul acesta, nu reușea decât să-mi sporească și mai mult îndoielile, deoarece mă întrebam dacă nu cumva mai trăise și altă dată aceeași comedie, putând, astfel, să-mi argumenteze că dragostea fizică era dăunătoare și trebuia renunțat la ea în viitor; dacă simțea astfel, ar fi trebuit s-o detest de la început, căci plăcerile ei ar fi fost într-adevăr o prefăcătorie. De aici se nașteau noi neînțelegeri, și era inutil să încerce a mă convinge vorbindu-mi de parcuri sau vapoare: nu reușea decât să-mi alimenteze nebunia cu noi îndoieli, mai subtile, dând naștere la noi discuții, mai complicate.

Ceea ce mă indigna și mai mult, în fața presupusei înșelări, era faptul de a mă fi dat ei dintr-o dată, complet, fără apărare, ca un prunc.

— Dacă vreodată voi bănuî că m-ai înșelat, îi spuneam cu furie, o să te ucid ca pe un câine.

Îi răsuceam brațele și-o priveam fix în ochi, să pot găsi un semn, o strălucire suspectă, o umbră trecătoare de ironie. Dar în astfel de situații se uita la mine înspăimântată, ca un copil, sau se-mbrăca în tăcere, tristă și resemnată.

Într-o zi discuția a fost mai violentă ca oricând și i-am strigat în față că era o târfă. A rămas mută, paralizată. Apoi, încet, în liniște, a început să se-mbrace, retrasă după paravanul pentru modele. Am vrut să-i cer iertare și i-am descoperit fața plină de lacrimi. Nu știam ce să fac: i-am sărutat

ochii cu toată duioșia, i-am cerut iertare în genunchi, am plâns, m-am acuzat de a fi un monstru nedrept și răzbunător. Totul se petrecea în timp ce părea încă supărată, dar abia s-a liniștit că a și început să surâdă. Mi s-a părut anormal să nu mai fie tristă: era firesc să se liniștească, dar îmi dădea de bănuirile faptul că se înveselise atât de ușor după ce-i adresasem un astfel de cuvânt. Era firesc ca oricare femeie socotită astfel să se simtă umilită. Până și prostituatele. Dar nici una nu putea deveni atât de repede bine dispusă, veselă, chiar dacă ar fi fost, cât de cât, adevărată calificarea.

Scene asemănătoare se petreceau în toate zilele. Uneori terminam într-o ușoară înțelegere și ieșeam să ne plimbăm prin Piața Franceză, ca doi adolescenți îndrăgostiți, vorbind despre pictură sau despre muzică, și nu o dată, încet, cânta pentru mine câte ceva. Momentele acestea însă au devenit din ce în ce mai rare și mai scurte, asemeni luminii de soare pe un cer tot mai întunecat și mai umbrat de nori, pregătit de furtună. Îndoielile și interogatoriile mele au început să cuprindă totul, ca niște liane imense îmbrățișând și înăbușind arborii dintr-un parc într-o plasă monstruoasă și de nepătruns.

Interogatoriile mele, din ce în ce mai frecvente și mai crude, se refereau la tăcerea ei, la privire, la cuvinte abia rostite, la o călătorie la fermă, la dragostea ei. O dată am întrebat-o pentru ce își spune „domnișoara Iribarne” și nu „doamna Allende”. A surâs:

— Ce copil ești! Ce importanță are asta?

— Pentru mine are multă importanță, i-am zis, cer-cetîndu-i privirea.

— E un obicei de familie, mi-a răspuns, încetând să mai surâdă.

— Totuși, am insistat, când am întrebat prima oară la telefon de „domnișoara Iribarne”, femeia a șovăit o clipă până să-mi răspundă.

— Ți s-a părut.

— Poate. Dar de ce nu m-a corectat?

Maria a început să surâdă iarăși, parcă mai mult.

— Ți-am spus doar că-i un obicei din familia noastră, iar femeia știe asta. Toți îmi spun Maria Iribarne.

— Maria Iribarne mi se pare firesc, dar mai puțin firesc mi se pare că femeia n-a fost prea surprinsă când am spus „domnișoara”.

— Ah, da; n-am înțeles că asta ți s-a părut ciudat. Da, asta nu-i ceva obișnuit și așa se explică șovăiala femeii.

A rămas pe gânduri ca și când atunci ar fi descoperit acest lucru.

— Dar nu m-a corectat, am continuat eu.

— Cine? m-a întrebat ea de parcă abia s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Femeia. Nu m-a corectat când am spus „domnișoara”.

— Dar, Juan Pablo, asta nu are nici un fel de importanță și nu știu ce vrei să-mi demonstrezi.

— Că, probabil, nu era prima dată când ți se spunea așa. M-ar fi corectat.

A izbucnit în râs.

— Ești fantastic, mi-a spus aproape veselă, mângâindu-mă.

Am continuat să rămân serios.

— În afară de asta, am zis eu, când mi-ai răspuns prima dată la telefon, aveai un ton neutru, aproape oficial, până ai închis ușa. Apoi mi-ai vorbit altfel, cu căldură. De ce?

— Dar, Juan Pablo, mi-a răspuns ea, cum aş fi putut să-ţi vorbesc în faţa femeii?

— Da, asta-i normal; dar ai spus: „când închid uşa îşi dau seama că nu trebuie să mă deranjeze”. Această frază nu mă privea pe mine, pentru că-ţi vorbeam pentru prima oară. Şi nici pe Hunter, căci l-ai fi putut vedea oricând ai fi dorit la fermă. Mi se pare clar că trebuie să fie alte persoane care-ţi vorbesc sau îţi vorbeau. N-am dreptate?

Maria m-a privit cu tristeţe.

— În loc să mă priveşti aşa, mi-ai răspunde.

— Dar, Juan Pablo, tot ceea ce spui e o copilărie. Sigur că vorbesc şi cu alte persoane: veri, prieteni de familie, mama, şi mai ştiu eu...

— Da, însă mi se pare că pentru convorbiri cu astfel de persoane nu-i nevoie să te ascunzi.

— Şi cine-ţi dă dreptul să-mi spui că mă ascund? a răspuns violent.

— Nu te înfuria. Chiar tu mi-ai vorbit odată de un anume Richard, care nu-ţi era nici văr, nici prieten de familie, nici mamă.

A rămas abătută.

— Sărmanul Richard, a spus ea.

— De ce sărmanul?

— Ştii bine că s-a sinucis şi că, într-un fel, o parte din vină o port eu. Îmi trimitea scrisori înspăimântătoare, dar niciodată n-am putut face ceva pentru el. Sărmanul, bietul Richard...

— Mi-ar face plăcere să-mi arăţi o astfel de scrisoare.

— Pentru ce, dacă a murit?

— Nu are importanţă; plăcerea-i aceeaşi.

— Le-am ars pe toate.

— Ai fi putut spune de la început că le-ai ars. Ai spus însă „pentru ce, dacă a murit?” Mereu aceeaşi poveste. Şi la urma urmelor, dacă ăsta-i adevărul, de ce le-ai ars? Altă dată mi-ai mărturisit că păstrezi toate scrisorile tale de dragoste. Dacă le-ai ars pe cele de la Richard, înseamnă că erau destul de compromiţătoare. Sau nu?

— Nu le-am ars pentru că erau compromiţătoare, ci pentru că erau prea triste. Mă deprimeau.

— De ce te deprimeau?

— Nu ştiu. Richard era un om care mă întrista. Semăna cu tine.

— L-ai iubit?

— Te rog...

— Ce mă rogi?

— Nu, Juan Pablo. Toate ideile tale...

— Nu-mi spune că-s aiurite. S-a îndrăgostit, ţi-a trimis scrisori atât de zguduitoare încât ai socotit că-i mai bine să le arzi, s-a sinucis şi-mi spui că ideile mele sunt aiurite. Pentru ce?

— Pentru că, în ciuda acestor lucruri, niciodată n-am fost îndrăgostită de el.

— Şi de ce nu?

— Nu ştiu precis. Poate că nu era genul meu.

— Ai spus că semăna cu mine.

— Pentru Dumnezeu, am spus că semăna cu tine, într-un anume fel, dar nu că-ţi era identic. Era un om incapabil să creeze ceva, distrugător, avea o inteligenţă distructivă, era un nihilist. Ceva aşa, asemănător cu tine în

ceea ce ai rău.

— Perfect. Dar tot nu înțeleg necesitatea de a arde scrisorile.

— Îți repet că le-am ars pentru că mă deprimau.

— Puteai să le păstrezi fără a le citi. Înseamnă că le-ai citit totuși și chiar răscitit până să le arzi. Și dacă le reciteai înseamnă că trebuia să fi fost ceva în el care să te atragă.

— N-am spus că nu mă atrăgea.

— Ai spus că nu era genul tău.

— Doamne, dumnezeule... Nici moartea nu-i genul meu și totuși uneori mă atrage. Richard mă atrăgea așa cum mă atrage moartea sau neantul. Consider că omul nu trebuie să se lase înfrânt de astfel de sentimente. De asta nu l-am vrut. Pentru asta am ars scrisorile. Când a murit, m-am decis să distrug tot ceea ce i-ar fi putut prelungi existența.

Părea deprimată, și n-am izbutit să mai scot de la ea nici o vorbă despre Richard. Trebuie să spun însă că nu acest om m-a torturat cel mai mult, căci despre el aflasem destule. Ce mă neliniștea erau persoanele necunoscute, umbrele despre care n-a vorbit niciodată și pe care le simțeam mișcându-se tăcute, pe întuneric, în viața ei. Cele mai rele lucruri despre Maria mi le imaginam în legătură cu aceste umbre anonime. Mă torturau, și încă și azi mă mai chinuie un cuvânt care i-a scăpat într-un moment de dragoste.

Din toate aceste interogatorii însă, a existat unul care a aruncat o lumină înspăimântătoare peste Maria și dragostea ei.

Era normal ca, din moment ce se căsătorise cu Allende, cândva să fi simțit ceva pentru acest om. Această problemă, pe care am putea-o numi „problema Allende”, a fost una dintre cele ce m-au obsedat cel mai mult. Existau multe enigme pe care doream să le descifrez, dar mai ales două: îl iubea vreodată? Îl iubea încă? Aceste întrebări nu puteau fi despărțite și nici luate singure: dacă nu-l iubea pe Allende, pe cine iubea? Pe mine? Pe Hunter? Pe una dintre misterioasele umbre cu care vorbea la telefon? Sau iubea pe mai mulți oameni în mod diferit, așa cum se întâmplă uneori? Mai era posibil să nu iubească pe nici unul și să ne fi spus pe rând, tuturor, diavoli sărmani, copii tonți, că eram singurul și că ceilalți erau niște biete umbre, niște ființe cu care avea legături superficiale sau aparente.

Într-o zi m-am hotărât să lămuresc problema Allende. Am început prin a o întreba de ce se căsătorise cu el.

— Îl iubeam..

— Atunci, înseamnă că nu-l mai iubești?

— N-am spus că am încetat de a-l mai iubi.

— Dar ai spus „îl iubeam” și nu „îl iubesc”.

— Întotdeauna faci caz de cuvinte și despici firul în patru, a protestat Maria. Când spun că m-am căsătorit pentru că îl iubeam, n-am vrut să spun că acum nu-l iubesc.

— Ah, atunci înseamnă că-l iubești, am spus repede, voind parcă să-i dovedesc că mințise, prin urmare, în discuțiile de mai înainte.

A tăcut. Părea abătută.

— De ce nu răspunzi?

— Pentru că n-are rost. Acest dialog l-am mai avut și altădată, aproape identic.

— Nu, nu-i la fel ca cel de altădată. Te-am întrebat dacă acum îl mai

iubești pe Allende și ai spus da. Mi se pare că altă dată, în port, mi-ai spus că eu eram prima ființă pe care ai iubit-o.

A continuat să tacă. Mă înfuria nu numai faptul că se contrazicea, ci și că trebuia să depun un imens efort pentru a-i smulge o declarație oarecare.

— Ce părere ai? am continuat eu.

— Că există mai multe feluri de a te îndrăgosti și de a iubi, a răspuns obosită. Îți închipui că azi nu-l mai pot iubi pe Allende la fel ca înainte, când ne-am căsătorit.

— Cum adică la fel?

— La fel. Știi destul de bine ce vreau să spun.

— Nu știu nimic.

— Ți-am spus de multe ori.

— Ai spus, dar n-ai explicat nimic, niciodată.

— Explicat! a exclamat cu amărăciune. Chiar tu ai spus de mii de ori că există lucruri care nu admit explicații, iar acum îmi ceri să-ți explic ceva atât de complicat. Ți-am spus de-atâtea ori că Allende îmi este un prieten foarte apropiat, că îl iubesc ca pe un frate, că-l îngrijesc, că am o mare duioșie pentru el, o mare admirație pentru seninătatea spiritului său, că mi se pare superior mie în toate și că alături de el mă simt meschină și vinovată. Cum poți să-ți închipui atunci că nu-l mai iubesc?

— Nu sunt eu cel care am spus că nu-l mai iubești. Tu însăși mi-ai spus că acum nu mai e același lucru ca mai înainte, când te-ai căsătorit. Poate vrei să-nțeleg că atunci când te-ai căsătorit cu el, îl iubeai așa cum mă iubești pe mine acum. Pe de altă parte, acum câteva zile, în port, mi-ai spus că eu eram prima ființă pe care ai iubit-o cu adevărat.

M-a privit cu tristețe.

— Bine, să lăsăm asta, am continuat eu. Să revenim la Allende. Spui că îl iubești ca pe un frate. Aș vrea să-mi răspunzi la o singură întrebare: te mai culci cu el?

S-a întristat mai mult. A tăcut un moment, iar apoi m-a întrebat îndurerată:

— Trebuie neapărat să răspund și la asta?

— Neapărat. E absolut necesar, i-am spus cu asprime.

— Mi se pare oribil să-mi pui astfel de întrebări.

— E foarte simplu: poți spune da sau nu.

— Răspunsul nu-i atât de simplu: pot să o fac și de fapt să n-o fac cu adevărat.

— Perfect, am conchis cu răceală. Asta înseamnă că da.

— Foarte bine: da.

— Atunci îl dorești.

Am spus asta observându-i foarte atent ochii. Cu intenție rea, bineînțeles; era cel mai potrivit prilej să pot obține o serie de concluzii. Nu că aș fi crezut că-l dorește într-adevăr (cu toate că și asta era posibil, dat fiind temperamentul Mariei), ci pentru că voiam să clarific această „dragoste de soră”. Maria, așa cum mă așteptasem, întârzia să răspundă. Sunt sigur că se gândea la cuvinte. La sfârșit a spus:

— Am spus că mă culc cu el, nu că-l doresc.

— Ah, am exclamat victorios. Înseamnă că te culci cu el fără să-l dorești, dar făcându-l să creadă că-l dorești.

Era dezorientată. Lacrimile începuseră să-i curgă brusc pe obraz. Privirea îi era de sticlă pisată.

— N-am spus asta, a murmurat ea.

— Dar e evident, am continuat neiertător, căci dacă i-ai arăta că nu simți nimic, că nu-l dorești, dacă i-ai arăta că trăiești cu el din sacrificiu pentru sentimentele lui, din admirație pentru spiritul lui superior etc, Allende nu s-ar mai culca niciodată cu tine. Altfel spus: faptul că încă te mai culci cu el dovedește că ești capabilă să-l înșeli nu numai în ceea ce privește sentimentele, ci chiar senzațiile. Și că ești capabilă de o imitație perfectă a plăcerilor.

Maria plângea în tăcere și privea în pământ.

— Nu știam că ești atât de crud, a spus în cele din urmă.

— Să lăsăm considerațiile de formă: mă interesează fondul. Și fondul e că ai fost capabilă să-ți înșeli soțul ani de zile, nu numai în sentimente, ci și în senzații. Concluzia poate avea un adaos: de ce n-ai putea să mă înșeli și pe mine? Acum sper că-nțelegi de ce am vrut de la început să știu adevărul despre senzațiile tale. Mi-amintesc mereu că tatăl Desdemonei i-a spus lui Othello că o femeie care și-a înșelat tatăl poate să-și înșele și soțul. Și mie niciodată nu mi-a ieșit din cap faptul că ani de zile l-ai înșelat pe Allende.

Pentru o clipă, am simțit nevoia să fiu crud până la capăt și, cu toate că îmi dădeam seama de vulgaritatea și tâmpenia mea, am adăugat:

— Să înșeli un orb.

Înainte de a fi pronunțat aceste cuvinte, am început să regret: dinăuntru celui care dorea să le spună și să încerce o satisfacție perversă, o ființă mai pură și mai duioasă se pregătea să se opună în cazul când cruzimea frazei ar fi avut efectul scontat și să ia apărarea Mariei în fața vorbelor stupide și inutile (ce puteam oare să obțin prin asta?). Astfel că, înainte de a le da drumul, cel dinăuntru meu le ascultase cu stupefație, convins că nu puteau fi rostite. Iar în momentul când mi se desprindeau de pe buze, acesta pusese deja stăpânire pe conștiința și voința mea, gata să izbucnească și să mă împiedice să spun toată fraza. Și-abia o terminasem (reuşisem s-o termin), că acesta era stăpân în întregime pe mine și-mi porunca să-i cer iertare, să mă umilesc în fața Mariei, să-mi recunosc bătăria și cruzimea. De câte ori nu reuşise această blestemată dedublare a conștiinței mele să mă învinovățească de fapte înspăimântătoare! În timp ce o parte mă obliga să iau atitudine cinstită, cealaltă denunța frauda, ipocrizia și falsa generozitate; în timp ce una mă îndemna să insult un om, cealaltă se îndurera pentru el și mă acuza de ceea ce acuzam eu însumi la alții; în timp ce una mă făcea să recunosc frumusețea lumii, cealaltă îmi arăta părțile rele, trecătorul, ridicolul fericirii. În sfârșit, era în toate felurile târziu să mai pot închide rana din inima Mariei (și asta mi-o spunea, de departe, cu cinism, celălalt eu, ascuns undeva, într-un fel de peșteră murdară a sufletului); era iremediabil târziu: Maria a tăcut, obosită, în timp ce privirile ei (ce bine le cunoșteam!) ridicau în grabă puntea pe care sufletele noastre trecuseră adesea de la unul la altul: erau privirile aspre ale unor ochi de nepătruns.

De astă dată mi-a venit în gând ideea că această punte se ridicase pentru totdeauna, și de atâta disperare n-am șovăit în a mă supune celor mai mari umilințe: să-i sărut picioarele, spre exemplu. N-am reușit însă

decât să-i împlânzesc puțin ochii, să mă privească tăcută, cu milă. Dar cu milă; numai cu milă.

În timp ce părăsea atelierul asigurându-mă că nu mă urăște, eu alunecam într-o anulare totală a voinței. Am rămas pustiu, în mijlocul atelierului, privind ca un tâmpit într-un punct fix. Până ce mi-am dat seama că aveam de făcut o serie de lucruri.

Am alergat după ea, dar nu se vedea pe nici o stradă. Am luat un taxi și m-am dus spre casa ei, bănuind că nu plecase direct și că aş fi putut să-i aţin calea. Am aşteptat, în zadar, mai mult de o oră. Am căutat-o la telefon dintr-o cofetărie apropiată: mi s-a spus că nu s-a întors de la patru (când venise la mine). Am continuat să aştept. Câteva ceasuri. Şi-am căutat-o din nou la telefon: mi s-a spus că nu va veni acasă până noaptea, târziu.

Disperat, am început s-o caut peste tot, prin locurile pe unde ne întâlniserăm sau ne plimbaserăm de obicei: Recoletos, Bulevardul Centenario, Piaţa Franceză, Portul Nou. N-am întâlnit-o pe niciunde şi mi-am dat seama că se putea plimba peste tot, dar în nici un caz prin locurile care i-ar fi putut aminti cele mai plăcute clipe petrecute împreună. M-am dus din nou până la ea acasă, dar era târziu şi, probabil, intrase. Şi-am telefonat iarăşi: da, se întorsese; mi s-a spus însă că s-a culcat şi ar fi imposibil să-mi poată vorbi. Mi-am spus, totuşi, numele.

Puntea se prăbuşise.

M-am întors acasă cu senzaţia de absolută singurătate.

De obicei, această senzaţie de a te simţi singur pe lume îmi pare amestecată cu un sentiment orgolios de superioritate: dispreţuiesc oamenii, îi văd murdari, urâţi, incapabili, lacomi, vulgari, meschini; singurătatea mea nu mă înspăimântă, e aproape olimpică.

Acum însă, ca şi în alte daţi, eram singur datorită răutăţii mele, faptelor mele murdare. Şi-n astfel de cazuri simt că lumea-i urâtă, îmi dau însă seama că şi eu fac parte din ea; şi mă cuprinde furia anulării, mă las mângâiat de tentaţia sinuciderii, mă îmbăt, caut prostituatele. Şi gust o anume satisfacţie dovedindu-mi mie însumi josnicia mea; verificând că nu sunt mai prejos de monştrii murdari ce mă-nconjoară.

Şi-n noaptea aceea m-am îmbătat într-o bodegă ordinară. Intram în momentele cele mai rele ale beţiei când am simţit o scârbă atât de mare pentru femeia de lângă mine şi pentru marinarii care mă înconjurau, încât n-am mai putut sta pe loc şi-am ţâşnit în stradă. Am luat-o pe Viamonte şi-am coborât până la chei. M-am aşezat jos şi-am plâns. Dedesubt, apa murdară mă chema parcă în fiecare clipă: de ce să sufăr? Sinuciderea cucereşte prin uşurinţa anulării: într-o secundă tot acest univers absurd se prăbuşeşte ca un uriaş simulacru, ca şi când soliditatea zgârie-norilor lui, a blindajelor lui, a tancurilor lui, a închisorilor lui n-ar fi decât o fantasmagorie, la fel de solidă ca zgârie-norii, blindajele, tancurile şi închisorile dintr-un vis urât.

În lumina acestei judecăţi, viaţa apare ca un lung coşmar, din care omul se poate elibera prin moarte, adică printr-un fel de trezire. Trezire la ce? Această nehotărâre de a mă încredinţa neantului absolut şi etern m-a oprit întotdeauna din planurile mele de sinucidere. În ciuda tuturor, omul se simte atât de legat de ceea ce se află în preajma lui, încât în cele din urmă preferă să îndure imperfecţiunea şi durerea pricinuită de josnicia lumii decât să anuleze fantasmagoria printr-un act de voinţă proprie. Tot aşa se

explică și faptul că atunci când ne apropiem de acea margine a disperării care precedă sinuciderea, după ce am epuizat inventarul a tot ceea ce e rău și-am ajuns și la punctul unde acest rău e de nesuportat, un act oarecare de bunătate, cât de mic ar fi, capătă o valoare exagerat de mare și sfârșim prin a ne agăța de el cu disperarea cu care ne-am agăța, deasupra unei prăpăstii fără fund, de un fir de iarbă.

Când m-am hotărât să plec acasă începea să se lumineze de ziuă. Nu mai știu cum, dar, în ciuda acestei hotărâri (de care-mi amintesc perfect), m-am trezit în fața casei lui Allende. Partea ciudată e că nu-mi amintesc faptele imediat anterioare. Mă văd șezând pe chei, privind apa murdară și gândind: „trebuie să merg să mă culc”, iar apoi mă văd în fața casei lui Allende privind către etajul cinci. De ce priveam? Era absurd să-mi închipui că aș fi putut vedea pe cineva la ora aceea. Am stat mult așa, dezorientat, până ce mi-a venit o idee: am coborât până în bulevard, am căutat o cafenea și am dat telefon. Am făcut-o fără să mă gândesc ce aș fi putut spune ca să motiveze un telefon la o oră atât de nepotrivită. Când mi s-a răspuns, după ce sunasem vreo cinci minute, am rămas paralizat, fără să deschid gura. Am pus receptorul în furcă și, îngrozit, am ieșit în stradă mergând la întâmplare. Și m-am pomenit din nou în cafenea. Ca să nu atrag atenția celor din jur, am cerut un rachiu și, în timp ce-l beam, mi-am propus să mă întorc acasă.

După un timp (destul de îndelungat) am ajuns, în sfârșit, în atelier. M-am prăbușit, îmbrăcat, în pat, și-am adormit.

M-am deșteptat încercând să strig și m-am pomenit în mijlocul atelierului. Visasem că trebuia să mergem, mai mulți, într-o vizită la cineva care ne invitase acasă. Am ajuns la casa acestuia, o casă ca oricare alta pe din afară, și-am intrat. Intrând, mi-am dat seama însă că nu era așa, că era o casă deosebită de celelalte. Stăpânul mi se adresa:

— Vă așteptam.

Am intuit că-i vorba de-o cursă, și-am vrut să fug. Am vrut, dar era târziu: trupul meu nu-mi mai da ascultare. M-am resemnat simțind că trebuia să asist la ceea ce avea să urmeze, ca și când totul ar fi fost străin de persoana mea. Omul acela a început să mă transforme într-o pasăre, într-o pasăre de mărimea omului. A-nceput de la picioare: am văzut cum începeau să se schimbe în niște gheare de cocoș sau ceva asemănător. Apoi a continuat cu celelalte părți, în sus, cum urcă apa. Singura mea nădejde erau prietenii, care, inexplicabil, nu veniseră încă. Când au venit însă s-a petrecut un lucru groaznic: nu observaseră transformarea mea. Mă tratau ca de obicei, ceea ce însemna că mă vedeau ca de obicei. Gândindu-mă că vrăciul îi fermecase să mă vadă ca pe cel dintotdeauna, ca pe cineva normal, m-am hotărât să le spun ce s-a petrecut. Cu toate că intenția mea era să le spun totul în liniște, să nu-mi înrăutățesc și mai mult situația, înfuriindu-l pe vrăci cu vreun gest violent (ceea ce l-ar fi putut determina să-mi facă un rău mai mare), am început să le povestesc totul strigând. Și-atunci am constatat două lucruri înspăimântătoare: fraza pe care dorisem s-o rostesc a ieșit schimbată într-un cotcodăcit aspru, ca un şuierat disperat și straniu, poate prin ceea ce avea omenesc în el; și mai rău decât atât e că prietenii mei n-au auzit acest şuierat, așa cum nu observaseră nici corpul meu de pasăre uriașă; dimpotrivă, păreau să audă vocea mea dintotdeauna, spunând lucruri obișnuite, căci în nici un

moment nu s-au arătat surprinși. Am tăcut înspăimântat. Stăpînul casei m-a privit cu o lumină sarcastică în ochi, imperceptibilă, dar observată de mine. Și-atunci am înțeles că nimeni, niciodată nu va ști că am fost transformat în pasăre. Eram pierdut pentru totdeauna, și duceam secretul cu mine în mormânt.

Cum spuneam, când m-am deșteptat stăteam în picioare în mijlocul atelierului scăldat într-o sudoare de gheață.

Am privit ceasul: era zece dimineața. M-am dus la telefon. Mi s-a spus că plecase la fermă. M-am simțit distrus. Mult timp am rămas în pat, fără să mă hotărâsc pentru nimic, până ce m-am gândit să-i trimit o scrisoare. Nu-mi amintesc exact cuvintele pe care le conținea, pentru că era foarte lungă, dar știu că-i spuneam să mă ierte; că nu meritam dragostea ei, că eram un decăzut, o ființă josnică, un condamnat să mor în singurătatea cea mai desăvârșită.

Au trecut multe zile fără să primesc nici un răspuns. I-am trimis a doua scrisoare, apoi a treia și-a patra, spunând mereu același lucru, de fiecare dată mai dezolat, în ultima m-am hotărât să-i spun tot ce făcusem din noaptea când s-a produs despărțirea noastră. N-am ascuns nimic, nici chiar tentația de sinucidere. Mi-a fost rușine să folosesc acest fapt ca pe o armă, dar l-am folosit. Mărturisesc că în timp ce-i descriam toate actele de decădere și frica mea de singurătate din noaptea aceea, stînd în fața casei din Posadas, mi se făcea milă de mine și chiar am plîns. Eram aproape sigur că Maria va încerca o stare asemănătoare citindu-mi scrisoarea pe care am pus-o recomandată, eram chiar foarte optimist.

Întors de la poștă, am găsit o scrisoare plină de duioșie de la Maria. Am simțit că ceva din dragostea noastră începe să renască, dacă nu în formele ei de început, cel puțin foarte apropiate.

Dorea să mă duc la fermă. Am pregătit îndată o valiză, cutia cu vopsele, și-am alergat ca un nebun la Gara Constitucion.

Gara Allende era mai degrabă o haltă de țară, cu cîțiva țărani, un impiegat cu mâneci suflecate, o cabrioletă și câteva bidoane de lapte.

M-au neliniștit două lucruri: absența Mariei și prezența unui șofer.

Abia coborâsem din tren, și-acesta s-a apropiat de mine întrebându-mă:

— Sunteți domnul Castel?

— Nu, i-am răspuns cu seninătate. Nu sunt domnul Castel.

Imediat însă m-am gândit că o să fie destul de obositor să aștept trenul pentru întoarcere; putea întârzia o jumătate de zi sau aproape. Și mi-am mărturisit identitatea.

— Da, i-am spus, la puțină vreme, sunt domnul Castel. Șoferul m-a privit mirat.

— Poftim, i-am zis, dîndu-i valiza și cutia de vopsele. Ne-am îndreptat spre automobil.

— Doamna Maria s-a simțit puțin rău, mi-a explicat el.

„Puțin rău”, am gândit eu. Ce bine cunoșteam toate aceste subterfugii! Și din nou mi-a venit ideea să mă întorc la Buenos Aires, dar de data aceasta, în afară de așteptarea trenului, mai intervenea ceva: necesitatea de a-l convinge pe șofer că nu eram, în realitate, Castel, sau necesitatea de a-l convinge că, dacă eram totuși Castel, nu eram nebun. Am analizat diferitele posibilități, ajungînd la concluzia că, oricum, îmi va fi foarte greu. Și m-am lăsat mai mult târât până la fermă. În definitiv, ce s-ar

întâmpla, oare, dacă m-aș întoarce? Ceea ce se mai întâmplase și altă dată, de multe ori: aș fi rămas cu furia mea, sporită de faptul că nu mi-o puteam descărca asupra Mariei, aș fi suferit mult că n-o pot vedea, n-aș fi putut lucra; și toate astea de dragul unei posibile supărări provocate Mariei. Spun posibile, pentru că n-am putut verifica niciodată dacă astfel de atitudini o supărau cu adevărat.

Hunter semăna puțin cu Allende (mi se pare că am spus că erau veri); era înalt, brunet, uscățiv; dar privirile-i erau lunecoase. „Omul ăsta-i un trândav și un ipocrit”, am gândit eu. Și m-am înveselit (sau cel puțin, așa am crezut).

M-a primit cu o politețe suspectă de ironie și m-a prezentat unei femei slabe care fuma cu un țigaret lung. Avea un accent parizian, o chema Mimi Allende, era perversă și mioapă.

Dar unde naiba s-o fi ascuns Maria? Se simțea într-adevăr rău? Eram atât de îngrijorat, încât uitasem de cei din juru-mi. Amintindu-mi unde mă aflu, m-am întors brusc către Hunter pentru a-l controla. E o metodă care dă rezultate excelente cu indivizi de acest fel.

Hunter mă privea atent, încercând să-și ascundă ironia din privire.

— Maria s-a simțit puțin rău și s-a dus să se odihnească, mi-a spus el, dar cred c-o să coboare îndată.

M-am blestemat în sinea mea pentru idee, silindu-mă să mă gândesc la altceva: cu astfel de oameni trebuie să fii mereu în gardă; în plus, eram ferm hotărât să cunosc din discuțiile, reacțiile și sentimentele lor o parte din felul lor de a gândi: totul îmi era de mare folos pentru a ști ce să cred despre Maria. Am început deci să ascult și să văd, străduindu-mă s-o fac cât mai bine, cu cea mai perfectă bună dispoziție. Mă înveselea ipocrizia lui Hunter și a femeii uscățive de lângă el, dar eram încă destul de abătut.

— Sunteți pictor, mi s-a adresat mioapa, privindu-mă cu ochii pe jumătate închiși, ca și când s-ar fi ferit să nu-i arunce vântul țărână în ei. Gestul însă, datorat încercării ei de a diminua miopia fără ajutorul ochelariilor (de parcă ar fi putut fi mai urâtă cu ochelari), îi sporea aerul de insolență și ipocrizie:

— Da, doamnă, i-am răspuns furios. Eram sigur că-i domnișoară.

— Castel e un pictor renumit, a spus Hunter. Apoi a adăugat o serie de idioteții sub formă de laudă, repetând tâmpeniile cu care criticii mă onorau la fiecare nouă expoziție: „solid” etc. Nu pot să neg că repetând aceste locuri comune dovedea un anume simț al umorului. Mimi mă privea cu ochii întredeschiși și asta m-a înfuriat, gândindu-mă că ar putea vorbi rău de mine. N-o cunoșteam încă.

— Ce pictori preferați? m-a întrebat ea, de parcă m-ar fi supus unui examen.

Adică nu, acum când îmi amintesc bine, asta m-a întrebat mai târziu. Căci de îndată ce fusesem prezentat acestei femei, în grădină, lângă o măsuță pregătită pentru ceai, Hunter m-a invitat în casă, să-mi arate camera pe care mi-o pregătiseră. În timp ce urcam (casa avea două etaje), mi-a explicat că, în afară de mici îmbunătățiri, era la fel ca în timpul bunicului său, cel care o moștenise la rândul-i de la tatăl lui. „Și ce mă privește?” gândeam eu. Era evident că tipul dorea să pară politicos și amabil, deși nu știu cu ce scop. În timp ce spunea ceva despre un ceas de soare sau de ceva cu soare, mă gândeam că Maria stătea, probabil, într-una din came-

rele de sus. Poate că datorită felului în care priveam totul, Hunter mi-a spus:

— Aici sunt câteva dormitoare. Casa-i cât se poate de comodă, deși e construită într-un stil destul de aiurit.

Mi-am amintit că Hunter era arhitect. Rămânea de văzut ce înțelegea el prin construcții neaiurite.

— Acesta-i vechiul dormitor al bunicului. Acum îl ocup eu, mi-a explicat el, arătându-mi ușa din mijloc, în fața scărilor. Apoi mi-a deschis ușa dormitorului vecin.

— Acesta-i al dumneavoastră, mi-a zis.

M-a lăsat singur înăuntru și mi-a spus că mă așteaptă jos, la ceai. Inima a început să-mi bată cu putere gândindu-mă că Maria ar fi putut să se afle în oricare din aceste dormitoare, poate chiar alături. Rămas în mijlocul camerei, nu știam ce să fac. Mi-a venit o idee: m-am apropiat de peretele care mă despărțea de celălalt dormitor (nu de cel al lui Hunter). Și-am bătut ușor cu pumnul. Am așteptat să mi se răspundă, dar fără rezultat. Am ieșit pe coridor, m-am uitat să nu fie nimeni și, apropiindu-mă de ușă, am ridicat pumnul să lovesc cu putere. N-am avut curaj și m-am întors aproape în fugă în camera mea. Apoi m-am hotărât să cobor. Eram dezorientat.

Abia acum m-a întrebat scofâlcita de Mimi ce pictori preferam. I-am spus la întâmplare câteva nume: Van Gogh, El Greco. M-a privit ironic și-a spus ca pentru ea:

— *Tiens!* Apoi a adăugat:

— Nu-mi plac oamenii mari. Crede-mă, a continuat ea, adresându-se de data aceasta lui Hunter, indivizii de felul lui Michelangelo sau El Greco mă plictisesc. Sunt atât de agresive măreția și dramatismul! Nu crezi că-i vorba chiar de o proastă educație? Consider că artistul ar trebui să-și impună obligația de a nu atrage niciodată atenția asupra sa. Mă indignează excesele de dramatism și originalitate. A fi original înseamnă, într-un anumit fel, a dovedi mediocritatea celorlalți, ceea ce mi se pare un lucru de gust îndoielnic. Cred că dacă eu aș fi pictat sau aș fi scris, aș fi făcut-o în așa fel încât să nu atragă atenția nici o clipă.

— Nu mă-ndoiesc, a rostit Hunter cu răutate. Și apoi a adăugat:

— Sunt sigur că nu ți-ar plăcea să scrii, de exemplu, *Frații Karamazov*.

— *Quelle horreur!* a exclamat Mimi, ridicându-și ochii spre cer. După aceea și-a continuat gândul:

— Toți se consideră *nouveaux-riches* ai conștiinței, chiar acest *moine*, cum îi spune... Zozime.

— De ce nu-i spui Zosimo, Mimi? Asta dacă nu te hotărăști s-o spui în rusește.

— Iar începi cu prostiile tale puriste. Știi foarte bine că numele rusești se pot pronunța în mai multe feluri. Cum spunea eroul acela dintr-o farsă: „Tolstoi sau Tolstua, în amândouă felurile se poate și trebuie să se spună.”

— Acesta-i probabil motivul, a intervenit Hunter, pentru care, într-o traducere spaniolă (direct din rusește, după cum menționează editura), pe care am citit-o de curând, Tolstoi e scris cu diereză pe i.

— Vai, mă încântă lucrurile astea, a spus Mimi. Am citit odată, în franceză, o carte a lui Cehov în care găseai de exemplu un cuvânt ca *ichvochnik* (sau așa ceva) însoțit de o trimitere în josul paginii. Căutai să vezi ce înseamnă și găseai, să presupunem, *porteur*. Și-atunci de ce nu transcriu în rusește și cuvinte ca *malgre* sau *avânt*? Nu ți se pare că am dreptate? Îți mărturisesc că traducerile mă încântă, mai ales când e vorba de romane rusești. Dumneata ai putea suporta un roman rusec?

Această ultimă întrebare mi-o adresase, pe nepregătite, dar n-a așteptat să-i răspund, ci a continuat să vorbească privindu-l pe Hunter:

— Închipuiește-ți că nu am putut termina de citit niciodată un roman rusec. Sunt scrise cu atâta migală ... Apar mii de personaje și la sfârșit îți dai seama că

nu sunt decât patru sau cinci. Bineînțeles însă că abia te obișnuiești cu unul, Alexandru, să zicem, și după aceea vezi că îl cheamă Sașa și apoi Sașka și-apoi Sașenka, pentru ca imediat să-i descoperi un nume grandios ca Alexandr Alexandrovici Bunin, iar mai târziu mult mai simplu: numai Alexandr Alexandrovici. Abia te-ai orientat bine că din nou i-ai pierdut urma și trebuie s-o iei de la capăt. Și ai senzația că nu sfârșești niciodată: fiecare personaj pare o familie. Să nu cumva să-mi spui că pe tine nu te plictisesc.

— Îți repet din nou, Mimi, că n-ai nici un motiv să pronunți numele astea rusești în franceză. De ce în loc de Tchekov nu pronunți Cehov, ceea ce-mi pare mai apropiat de original?

— Te rog, Luisito, i-a spus Mimi, nu mă mai agasa. Când ai să înveți să nu mai faci paradă de deșteptăciune? Ești atât de categoric, atât de *epuisant*... Nu vi se pare? a conchis ea, adresându-mi-se.

— Da, i-am spus fără să-nțeleg ce voia. Hunter m-a privit cu ironie.

Eram înfiorător de trist. Și se mai spune că nu sunt răbdător. Mă minunez și azi cum de am putut asculta atent toate aceste idioțenii și mai ales cum le-am putut reține cu atâta precizie. E ciudat însă că în timp ce le auzeam încercam să mă înveselesc spunându-mi: „oamenii ăștia sunt niște incuți, niște superficiali. Ei nu-i pot crea Mariei decât sentimentul singurătății. ASTFEL DE OAMENI NU-MI POT FACE FAȚĂ”. Și totuși nu mă puteam bucura. În adâncul ființei mele, cineva-mi șoptea să fiu trist. Și pentru că nu înțelegeam de ce, mă enervam, din ce în ce mai indispus; cu toate că mă străduiam să fiu calm, promițându-mi că voi analiza acest fenomen când voi fi singur. M-am gândit că

poate cauza tristeții era lipsa Mariei; asta mă înfuria însă, nu mă întrista. Nu era asta.

Discuția continua, pe tema romanelor polițiste: Mimi îl întreba pe Hunter dacă citise cumva *Cercul al șaptelea*.

— Ce importanță are? a răspuns Hunter. Toate romanele polițiste mi se par la fel. Unul pe an îmi e de-ajuns. Dar unul pe săptămână dovedește lipsă de imaginație.

Mimi s-a indignat. Vreau să zic a încercat să pară indignată.

— Nu spune prostii, i-a spus ea lui Hunter. E singurul gen de roman pe care-l mai pot citi. Mă încântă. Totul e atât de complicat, iar detectivii sunt extraordinari și cunosc de toate: arta de epocă Ming, grafologia, teoria lui Einstein, baseball, arheologia, chiromanția, economia politică, chiar și statistica privind creșterea iepurilor în India. Și-apoi sunt atât de infailibili, că-ți plac. N-am dreptate? m-a întrebat ea pentru a doua oară. Mi s-a adresat atât de neașteptat, încât nici n-am știut ce să răspund.

— Da, e adevărat, am bâiguit eu pentru a spune ceva. Și din nou Hunter m-a privit cu ironie.

— Îi voi spune lui Martincito că romanele polițiste te, plictisesc, a continuat Mimi privindu-l pe Hunter cu severitate.

— N-am spus că mă plictisesc: am spus că toate mi se par la fel.

— Oricum, tot am să i-o spun lui Martincito. Cel puțin bine că nu toată lumea seamănă cu tine. Domnului Castel, de pildă, îi plac, nu-i așa?

— Mie? am întrebat îngrozit.

— Sigur că da, a continuat Mimi, fără să aștepte răspunsul întreg și privindu-l din nou pe Hunter, căci dacă toată lumea ar fi la fel de savantă ca tine, nu s-ar mai putea trăi. Sunt sigură că trebuie să ai o întreagă teorie despre romanul polițist.

— Exact, încuviință Hunter, surâzând.

— Nu-ți spuneam eu? a reluat ea, cu asprime, întorcându-se din nou către mine ca și când ar fi vrut să mă ia drept martor. Te cunosc, doar. Nu ai nici un scrupul când e vorba să strălucești. Știu, de exemplu, că arzi de nerăbdare să-ți expui punctul de vedere.

Și-ntr-adevăr, Hunter nu s-a lăsat rugat.

— Teoria mea, a început el, este următoarea: pentru secolul douăzeci, romanul polițist reprezintă ceea ce reprezintă romanul cavaleresc pentru epoca lui Cervantes. Mai mult: cred că și azi se poate face ceva asemănător lui *Don Quijote*: o satiră a romanului polițist, închipuiește-ți un individ care și-a petrecut toată viața citind romane polițiste și care a ajuns chiar la nebunia de a crede că lumea funcționează ca în romanele lui Nicholas Blake sau Ellery Queen. Mai închipuiește-ți că acest om sfârșește prin a căuta și descoperi crime, purtându-se în viața de toate zilele ca un detectiv din romanele citite. Cred că ar ieși ceva foarte amuzant, tragic, simbolic, satiric și frumos.

— Și de ce nu-ncerci? l-a întrebat Mimi în bătaie de joc.

— Din două motive: nu sunt Cervantes și sunt foarte leneș.

— Mi se pare că ajunge numai primul motiv, a apreciat Mimi. Și-apoi, spre disperarea mea, mi s-a adresat iarăși mie:

— Acest om, mi-a spus arătându-mi-l pe Hunter cu țigaretul, e împotriva romanelor polițiste pentru că-i incapabil să scrie și el măcar unul, chiar dacă ar fi cel mai prost din toate câte există.

— Dă-mi o țigară, i s-a adresat Hunter verișoarei sale.

A tras câteva fumuri și a intervenit.

— Nu știu când ai să renunți să fii atât de exagerată. În primul rând, eu n-am spus că sunt împotriva romanelor polițiste: am spus doar că s-ar putea scrie ceva asemănător cu *Don Quijote*, un Don Quijote al zilelor noastre. În al doilea rând, te înșeli în ceea ce privește totala mea incapacitate în acest domeniu. Odată am găsit o idee foarte interesantă pentru un roman polițist.

— *Fără glumă!*, s-a mulțumit Mimi să rostească.

— Nu, nu. Te-asigur că-i adevărat. Închipuiește-ți: un bărbat are mamă, nevastă și copil. Într-o noapte mama sa este ucisă în mod misterios. Cercetările poliției nu duc la nici un rezultat. După un timp e ucisă și nevasta; crima se repetă. Și, în sfârșit, e ucis și copilul. Bărbatul e în pragul nebuniei, pentru că îi iubea pe toți, mai ales pe copil. Disperat, se hotărăște să cerceteze totul pe cont propriu. Pe baza metodelor deductive, inductive, analitice, sintetice etc. folosite de acest roman, ajunge la concluzia că ucigașul trebuie să comită a patra crimă în ziua cutare, la ora cutare, în locul cutare. Concluzia sa e că de data aceasta asasinul îl va ucide pe el. Și-n ziua când trebuie să se petreacă acest fapt se duce la locul respectiv și așteaptă ucigașul. Acesta însă nu vine. Își analizează din nou deducțiile: o fi greșit locul; dar nu, locul era bine stabilit; poate că a greșit ora; nu, nici ora n-a greșit-o. Și concluzia este înfiorătoare: asasinul se află aici. Altfel spus: *asasinul era chiar el*; a comis celelalte crime în inconștiență totală. Detectivul și asasinul sunt una și aceeași persoană.

— Destul de original pentru gustul meu, a spus Mimi. Și cum se termină? Spuneai că trebuia să aibă loc un al patrulea asasinat.

— Evident, a spus Hunter, cu dezinteres: individul se sinucide. Mai rămâne de stabilit dacă se sinucide din remușcare sau dacă asasinul îl

ucide pe detectiv în mod vulgar. Nu-ți place?

— Mă amuză. Dar una e să povestești și alta să scrii.

— Într-adevăr, a exclamat Hunter cu un aer liniștit. Apoi femeia a început să discute despre un chiromantolog pe care-l cunoscuse la Mar del Plata și despre o doamnă profet. Hunter a izbucnit în râs; iar Mimi s-a înfuriat.

— Închipuiește-ți că-i ceva serios. Soțul ei e profesor la politehnică.

Au continuat să vorbească despre telepatie, iar eu eram tot mai deznădăjduit pentru că Maria nu mai sosea. Când am încercat să-i ascult din nou, vorbeau despre viața peonilor.

— Adevărul e, își dădea Mimi cu părerea, folosindu-se de țigaret ca de bagheta unui dirijor pentru a fi mai convingătoare, că nu mai vor să muncească.

Inexplicabila mea tristețe avea să se risipească dintr-o dată, spre sfârșitul discuțiilor, când pe neașteptate mi-a venit o idee: Mimi sosise probabil în ultimul moment, și, pentru a nu fi nevoită să asculte părerile acesteia și pe cele ale lui Hunter (le ascultase, probabil, altădată, până la exasperare), Maria nu voia să coboare. Și-acum, când mă gândesc bine, îmi dau seama că, de fapt, n-am intuit acest lucru în mod irațional, ci datorită unor cuvinte pe care mi le spusese șoferul, pe când ne îndreptam spre fermă, și cărora nu le dădusem nici o atenție; ceva în legătură cu o verișoară a lui Hunter care tocmai venise de la Mar del Plata, pentru a lua ceaiul cu el. Era clar, deci: disperată din cauza sosirii neprevăzute a acestei femei, Maria se închisese în dormitorul ei, pretextînd că se simte rău; era evident că nu putea suporta astfel de oameni. Simțind cum îmi dispărea tristețea datorită acestei înțelegeri a lucrurilor, am dedus și cauza acestei tristeți. Când sosisem la fermă, îmi dădusem seama că Hunter și Mimi sunt niște ipocriți și niște superficiali, partea cea mai formală a sufletului meu se luminase, căci așa stînd lucrurile Hunter nu putea să-mi fie rival. Dar în adîncul meu eram tot trist, gândindu-mă (mai exact, simțind) că și Maria făcea parte din acest cerc și că, într-un fel, ar fi putut să aibă unele trăsături comune.

Când ne-am ridicat de la masă și ne-am început plimbarea prin parc, am zărit-o pe Maria apropiindu-se de noi; ipotezele erau confirmate: așteptase acest moment pentru a ni se alătura, evitînd astfel o conversație absurdă.

Ori de câte ori Maria se apropia de mine, când eram cu altcineva în preajmă, mă gândeam: „între această ființă minunată și mine există o legătură secretă”, iar când îmi analizez sentimentele, mă convingeam că îmi era tot mai necesară (ca cineva găsit într-o insulă pustie), pentru ca mai apoi, de îndată ce frica de singurătate dispărea, să nu-mi mai încap în mine de mândrie. În această a doua ipostază a iubirii mele începuseră să apară mii de dificultăți. Ca atunci când cineva e gata să moară de foame și-ar mânca orice, fără mofturi, pentru ca imediat ce și-a astîmpărat cât de cât foamea să caute cusururi pentru a-și exprima nemulțumirea. Am văzut în ultimii ani emigranți care, la sosire, se umileau, acceptînd cu bucurie să facă muncile cele mai înjositoare pentru a putea trăi; e ciudat însă să vezi pe cineva căruia nu-i e de ajuns că a scăpat de tortură și moarte: abia pune piciorul bine pe mal, că orgoliul, vanitatea, mândria, sentimentele care păreau să fi dispărut pentru totdeauna reapar ca niște

animale hăituite, mai puternice și mai îndârjite ca oricând. Și nu de puține ori, în astfel de cazuri, se întâmplă să asisti la acte de ingratitude.

Acum, când pot să-mi judec în tihnă sentimentele, înclin să cred că ceva din toate astea a existat și în legăturile mele cu Maria și-mi dau seama că, într-un fel, plătesc sminteala de a nu mă fi mulțumit cu faptul că ea m-a salvat (pentru moment) de singurătate. Acest spor de orgoliu, această dorință tot mai mare de posedare exclusivă ar fi trebuit să-mi arate că, sfătuit de vanitate și mândrie, am apucat-o, pe un drum greșit.

Văzând-o apropiindu-se, înfumurarea mea era aproape anulată datorită senzației de vinovăție și rușine, provocată de amintirea scenei din atelier, când îi aruncasem în mod stupid, crud și vulgar acel „să înșeli un orb”. Simțeam cum mi se nmoaie picioarele și mi se scurge sângele din vine. Și tocmai acum; în fața ăstora, când nu puteam să-i cad la picioare și să mă umilesc rugând-o să mă ierte și să renunțe la disprețul și oroarea pe care le avea față de mine!

Maria părea să nu-și fi pierdut stăpânirea de sine, și-am simțit cum, din nou, tristețea coboară în mine.

M-a salutat cu un gest indiferent, ca și când ar fi vrut să le arate celor doi veri că între noi nu există nimic în afara unei simple prietenii. Mi-am amintit cu o senzație penibil de ridicolă că odată, într-un acces de disperare, îi spusese că aș dori să străbat cu ea, în amurg, cheiurile Senei sau să privesc de pe înălțimi turnurile de la Saint-Germain. Mă privise pierdută și îmi spusese: „Ce minunat ar fi, Juan Pablo!” De îndată însă ce i-am spus că am putea fugi chiar în noaptea aceea, s-a speriat, fața i s-a împietrit și mi-a vorbit sumbru: „Nu avem dreptul să ne gândim numai la noi. Lumea-i foarte complicată.” Am întrebat-o ce voise să spună cu

asta, și mi-a răspuns și mai sumbru: „Fericirea-i înconjurată de dureri.” Am plecat brusc, fără să-i spun o vorbă. Intuisem, mai bine ca oricând, că niciodată n-o să putem fi uniți pe deplin, că trebuia să mă mulțumesc cu clipele rare și fragile de dragoste, atât de trist câștigate, ca amintirea unor vise sau ca fericirea unor pasaje muzicale.

Acum, apropiindu-se, Maria își controla fiecare mișcare, fiecare gest, fiecare cuvânt. Era capabilă chiar să-i suradă acestei femei inculte.

M-a întrebat dacă adusesem acuarelele.

— Ce acuarele?! am exclamat surprins, dându-mi seama că pune la cale ceva foarte complicat, chiar dacă ar fi în favoarea noastră:

— Acuarelele pe care ai promis să mi le arăți, a insistat ea cu calm absolut. Acuarelele din port.

M-am uitat la ea cu ură, dar mi-a susținut privirile cu seninătate, cu ochii ei deveniți dintr-o dată luminoși și blânzi, de parcă ar fi vrut să-mi spună: „Compătimește-mă pentru tot!” Scumpă, scumpă Maria! Cât de mult am suferit pentru clipa aceea de rugă și umilință! Cu ochii la ea, i-am spus cu duioșie.

— Sigur că le-am adus. Sunt sus în dormitor.

— Sunt nerăbdătoare să le văd, a spus ea cu răceala de mai înainte.

— Poți să le vezi chiar acum, i-am răspuns intuind planul ei.

M-am cutremurat la gândul că Mimi ne-ar fi putut însoți. Dar Maria o cunoștea mai bine ca mine, din moment ce a spus câteva cuvinte care înlăturau orice pericol:

— Ne-ntoarcem repede.

Și imediat după asta, m-a luat de braț și m-a condus spre casă. I-am privit în treacăt pe cei rămași și mi s-a părut că Mimi se uita la Hunter cu un oarecare subînțeles.

2

Mă gândeam să rămân mai multe zile la fermă, dar n-am stat decât o singură noapte. A doua zi de la venirea mea, până nu s-a luminat bine, am luat valiza și cutia de vopsele și am fugit. Ar putea să pară nebunie curată fapta mea, dar veți vedea cât este de întemeiată.

Despărțiți de Hunter și Mimi, am intrat în casă pentru a căuta presupusele acuarele și după aceea am coborât în grădină, luând cu noi cutia de vopsele și o mapă care voia să însemne mapa cu acuarelele. Trucul a fost găsit de Maria.

Cei doi dispăruseră fără urmă. Maria era foarte veselă și, pe când străbăteam parcul îndreptându-ne către mare, părea chiar entuziasmată. Era o femeie deosebită de cea pe care o cunoscusem până atunci, în tristețea orașului: mai întreprinzătoare, mai vie. Începea să arate o sensibilitate necunoscută mie, o sensibilitate a culorilor și miresmelor: se entuziasma în mod ciudat (ciudat pentru mine, eu având o sensibilitate introspectivă, datorată aproape în întregime imaginației) de culoarea unui trunchi de copac, a unei frunze uscate, a unei gâze oarecare, de mireasma eucaliptilor plutind peste aerul sărat al mării.

Depart de a mă bucura, noua ei purtare mă întrista și-mi fura orice speranță, căci intuiam o Marie aproape străină, care putea să aparțină lui Hunter sau altcuiva.

Era o tristețe care creștea; poate și din pricina zgomotului de valuri, mereu mai apropiat. Când coborâserăm țărmul și ne apăruse în față cerul, deasupra mării, mi-am dat seama că tristețea aceasta era inevitabilă; era, poate, aceeași pe care o simțim totdeauna în fața frumuseții sau, cel puțin, în fața unui anume fel de frumusețe. Oare toți oamenii sunt la fel ca mine sau este un defect în plus al firii mele nenorocite?

Ne-am așezat pe stânci și mult timp am tăcut, ascultând zbaterea furioasă a valurilor sub noi, primind uneori stropii albi de spumă aruncați până sus. Cerul, pregătit de furtună, mi-a amintit de Tintoretto din *Salvarea sarazinului*.

— De câte ori, a spus ea, am visat să împart cu tine marea și acest cer. Și mai apoi:

— Uneori mi se pare că scena aceea am trăit-o împreună. Când am privit chipul acelei femei, singură, părăsită în ferestruica din pictura ta, am simțit că trebuie să fii asemenea mie și căutai orbește pe cineva, un fel de interlocutor mut. Din ziua aceea m-am gândit întotdeauna la tine și deseori te-am visat aici, chiar în acest loc, unde mi-am petrecut atâtea ore din viață. Odată m-am gândit să te caut și să-ți spun. M-am temut că m-aș putea înșela, așa cum mă mai înșelasem cândva, și am așteptat ca, într-un fel, tu să fii cel care să mă caute. Te ajutam însă cu toată puterea mea, îți

șopteam numele în fiecare noapte și începusem să fiu atât de sigură că te voi întâlni, încât, când m-am trezit cu tine lângă liftul acela blestemat, am rămas paralizată de spaimă și n-am putut rosti decât o tîmpenie. Iar când ai fugit, îndurerat că era o greșeală, am alergat după tine ca o nebună. A urmat apoi întâlnirea din San Martin, când găseai necesar să-mi explici anumite lucruri, în timp ce eu încercam să te derutez, șovăind între teama de a te pierde pentru totdeauna și frica de a-ți face mult rău. Încercam totuși să-ți slăbesc din entuziasm, dându-ți să înțelegi că nu pricepeam prea bine cuvintele tale rostite pe jumătate, mesajul tău cifrat...

Tăceam. Sentimente frumoase și gânduri sumbre mi se roteau în creier, în timp ce-i ascultam glasul, glasul ei minunat. Căzusem într-un fel de extaz. Apusul soarelui incendia o construcție gigantică de nori. Simțeam că acest moment magic nu se va mai repeta niciodată. „Niciodată, niciodată”, îmi spuneam, simțind chemarea vârtejului abrupt al țărmului și gândindu-mă cât de ușor mi-ar fi fost s-o târăsc cu mine în abis. Auzeam fragmente din spusele ei: „Dumnezeule... sunt multe lucruri în această veșnicie petrecută împreună... lucruri oribile... nu suntem numai peisaje, ci și minuscule ființe din carne și oase, neînsemnate, dar pline de răutăți...”

Marea se transformase într-un monstru întunecat. La scurt timp întunericul acoperise totul, și zgomotul valurilor de sub noi dobândise o atracție sumbră: cât de ușor ar fi fost totul! Spunea că suntem niște ființe neînsemnate, dar pline de răutăți; mă cunoșteam bine și puteam înțelege cam cât de capabil eram să săvârșesc fapte urâte; mă îndurera însă gândul că și ea ar fi putut fi la fel, că era, în mod absolut sigur, la fel. Încercam o dorință surdă să mă arunc asupra ei, s-o sfâșii cu unghiile, s-o strâng de gât până când ar rămâne fără viață și s-o arunc în mare. Iar ea continua să vorbească. Vorbea despre un văr. Juan sau așa ceva; vorbea de copilăria petrecută la țară; mi s-a părut că spunea ceva despre întâmplări „groaznice și înspăimîntător de crude”, trăite alături de acest văr al ei. Mi-am dat seama că îmi mărturisește un lucru de mare importanță și eu, ca un tâmpit n-o ascultasem.

— Înspăimîntător, am strigat eu. Ciudat însă, nu părea să mă fi auzit: căzuse și ea într-un fel de toropeală; părea singură.

Și a trecut așa o bună bucată de timp; poate o jumătate de ceas. Apoi i-am simțit mâinile, ca altădată, mângâindu-mi părul. Nu puteam vorbi. Mi-am pus capul în poala ei, ca pe vremea când eram mic și mă lăsam alintat de mama, rămânând așa, fără să ne mișcăm, încremeniți în acea atitudine a copilăriei și morții.

Ce păcat însă că dincolo se petreceau fapte inexplicabile și pline de îndoieli! Cât de mult aș fi vrut să mă înșel! Și cât de mult doream ca Maria să nu fie altceva decât momentul acesta! Dar era imposibil: în timp ce-i ascultam bătaile inimii și în timp ce mâinile ei îmi atingeau părul, zeci de gânduri sumbre îmi treceau prin cap, ca printr-un tunel mocirlos; așteptau clipa să iasă, plescăind, gemînd surd în noroaie.

S-au petrecut lucruri neașteptate. Când am ajuns acasă, l-am găsit pe Hunter foarte agitat (cu toate că face parte din rândul celor ce socotesc de prost gust exteriorizarea pasiunilor); încerca să-și ascundă sentimentele, dar era clar că se petrecea ceva cu el. Mimi plecase și în sufragerie totul era pregătit pentru masă, căci ne înapoiaserăm destul de târziu. În aceeași clipă a și început forfota care anunța începutul cinei. Tot timpul cât a durat

masa nu s-a vorbit aproape deloc. Am urmărit atent cuvintele și gesturile lui Hunter, pentru că mi-am dat seama că ar fi putut să arunce multă lumină asupra unor fapte și idei pe care le trăiam și care mă obsedau. Am urmărit, de asemenea, fața Mariei: era de nepătruns. Pentru a micșora încordarea, Maria a spus că citea un roman de Sartre. Prost dispus, Hunter a comentat:

— Romane în vremurile astea. Să le scrii, treacă meargă! Dar să le citești...

Am tăcut mai departe, și Hunter n-a făcut nici un efort pentru a micșora efectul acestor cuvinte. Am înțeles că avea ceva împotriva Mariei. Și cum înainte de a pleca spre mare nu observasem nimic deosebit, am înțeles că acest ceva împotriva Mariei se născuse în timp ce noi stătuserăm pe țărm; era greu să nu crezi că se născuse din cauza acestei discuții, mai bine zis din cauza îndelungatei noastre absențe. Concluzia mea a fost: Hunter e gelos, și asta dovedește că între el și ea există ceva mai mult decât o simplă prietenie sau legătură de rudenie. Nu era necesar ca Maria să fi fost îndrăgostită de el; dimpotrivă: era mai simplu ca Hunter să fie iritat văzând că Maria dădea atenție altcuiva. Oricum ar fi fost, dacă iritarea lui Hunter se datora geloziei, ostilitatea lui trebuia să se îndrepte spre mine, căci nimeni altcineva nu mai era în cauză. Și așa a și fost. Chiar dacă nu aș fi observat și alte amănunte, mi-ar fi fost de ajuns privirea piezișă pe care mi-a aruncat-o Hunter atunci când Maria a spus ceva despre stâncile de pe țărmul mării.

Am pretextat că sunt obosit și, imediat ce ne-am ridicat de la masă, m-am dus în cameră. Scopul meu era să obțin cât mai multe date pentru a putea judeca bine situația. Am urcat scara, am deschis, am aprins lumina și-am trântit ușa ca și când aș fi închis-o, dar am rămas în prag, să ascult. De îndată am deslușit vocea lui Hunter spunând ceva foarte agitat, deși nu puteam distinge bine cuvintele. Maria n-a răspuns. Hunter a spus o frază mult mai lungă și pe un ton mult mai agitat. Maria a rostit câteva cuvinte în șoaptă, suprapuse pe ultimele vorbe spuse de el și urmate de un zgomot de scaune. Imediat am auzit pașii cuiva care urca scările: am închis ușa cu mare grabă și mi-am lipit urechea de gaura cheii. După o clipă am auzit trecând prin dreptul ușii mele pașii unei femei. Am rămas mult timp treaz, gândindu-mă la ceea ce se petrecuse, încercând să înregistrez orice zgomot. Dar toată noaptea n-am mai auzit nimic.

N-am putut adormi; au început să mă chinuie o serie de lucruri la care nu mă gândisem niciodată. Mi-am dat seama că prima concluzie din seara aceea era o naivitate: socotisem (ceea ce, de fapt, este just) că nu-i deloc necesar ca Maria să fie îndrăgostită de Hunter pentru ca acesta să fie gelos; și mă liniștisem. Acum însă îmi dădeam seama că dacă nu era necesar, cu atât mai puțin nu constituia un inconvenient. Chiar dacă Maria l-ar fi iubit pe Hunter, acesta tot ar fi fost gelos. Dar existau, oare, motive pentru a crede că l-ar iubi? Cred că da. În primul rând, dacă Hunter o plectisea cu gelozia lui și ea nu l-ar fi iubit, de ce venea mereu la fermă? Aici nu locuia, de obicei, nimeni în afară de Hunter, care era singur. Nu știam dacă era necăsătorit; văduv sau divorțat, deși cred că Maria îmi spusese cândva că se despărțise de soție. Important însă e faptul că Hunter locuia singur la fermă. Un alt motiv care mă făcea să nu pun la îndoială aceste legături era că Maria îmi vorbise întotdeauna despre

Hunter cu indiferență, așa cum se vorbește despre un membru oarecare din familie; niciodată însă nu-mi spusese (nici măcar nu insinuase) că Hunter ar fi îndrăgostit de ea și cu atât mai mult că ar fi gelos. În al treilea rând, în seara aceasta Maria îmi vorbise de slăbiciunile sale. Ce voia să spună? În ultima mea scrisoare îi mărturisisem o serie de fapte nedemne pe care le săvârșisem (beția, prostituțiile), iar acum îmi spusese că mă înțelege, că nici ea nu era numai „vapoare care pleacă și parcuri în amurg”. Însemna oare că în viața ei se petrecuseră lucruri la fel de murdare? Nu reprezenta oare Hunter un astfel de caz?

Am rumegat bine aceste gânduri și le-am cumpănit întreaga noapte, sub toate aspectele. Concluzia finală, pe care am socotit-o riguroasă, a fost: *Maria este amanta lui Hunter*.

Imediat ce s-a crăpat de ziuă, mi-am luat valiza, cutia cu vopsele și am fugit. N-am întâlnit decât pe un servitor care începuse să deschidă ușile și ferestrele pentru a face curățenie: l-am rugat să-i transmită salutări stăpânului său și să-i spună că a trebui să plec în grabă la Buenos Aires. Servitorul m-a privit uluit, mai ales când i-am răspuns că mă voi duce pe jos până la gară.

A trebuit să aștept câteva ceasuri până la venirea trenului. De câteva ori m-am gândit că Maria ar fi putut să vină după mine. Așteptam asta cu plăcerea amară pe care o gustă copiii când se ascund, socotind că au fost bătuți pe nedrept și așteaptă ca cineva mai mare să-i caute și să recunoască nedreptatea. Maria însă nu a venit. Când a sosit trenul și am privit pentru ultima oară înapoi, în speranța că ar fi putut să apară în ultimul moment, fără s-o văd, am simțit o tristețe fără de margini.

Priveam prin fereastră, în timp ce trenul gonia spre Buenos Aires. Treceam pe lângă o casă; dinaintea intrării, o femeie își dusesese mâinile la ochi și privea trenul. Mi-a venit o idee stupidă: „Pe femeia aceasta o văd pentru prima și ultima dată. N-o s-o mai văd în viața mea.” Gândurile mele pluteau ca o epavă pe un râu fără nume. Un moment s-au învârtit în jurul femeii din fața casei. De ce mă interesa oare? Nu puteam să nu mă gândesc însă că ea existase un moment pentru mine și că nu o voi mai întâlni nicicând; ca și când ar fi murit: ar fi fost de ajuns o mică întârziere a trenului sau ca cineva s-o fi strigat înăuntru, pentru ca această femeie să nu fi existat niciodată pentru mine.

Totul mi se părea trecător, inutil, străin. Creierul nu funcționa bine, și Maria îmi reapărea mereu, o dată și încă o dată, ca ceva nesigur și trist. Abia mai târziu, după câteva ceasuri, am reușit să reacționez cu precizia și violența din alte dăți.

Zilele dinaintea morții Mariei au fost cele mai cumplite din viața mea. Mi-ar fi cu neputință să povestesc amănunțit tot ce am simțit și făcut în acel timp, căci deși îmi amintesc cu absolută minuțiozitate multe din cele ce s-au petrecut, există ceasuri întregi și chiar zile care îmi apar ca niște vise tulburi și diforme. Au fost zile în șir când am trăit sub efectul alcoolului, prăbușit pe pat sau pe o bancă din Puerto Nuevo. Țin minte că, sosind la Gara Constitucion, am intrat într-un bar și am golit, unul după altul, mai multe pahare cu whisky; apoi am luat, parcă, un taxi și m-am dus la barul din strada 25 de Mayo sau poate din Leandro Alem. Urmează niște zgomote, muzică, niște țipete, un hohot de râs care mă crispa, niște sticle sparte, lumini care orbesc totul. După aceea îmi amintesc că am fost

zvârlit (mă durea îngrozitor capul) într-un beci al poliției, că un gardian mi-a deschis ușa, iar un ofițer îmi spunea ceva, și că m-am trezit iarăși pe stradă, mergând împleticit. Cred că am intrat din nou într-un bar. Ceasuri (sau zile) mai târziu, cineva mă lăsa în atelier. Apoi am avut niște coșmaruri în care mergeam pe acoperișul unei catedrale. De asemenea, îmi amintesc de o deșteptare în camera mea, cu obscura și groaznică impresie că dormitorul devine uluitor de mare și că oricât aș fi mers nu i-aș fi atins pereții. Nu știu cât timp s-a scurs până când primele lumini ale zorilor au pătruns prin fereastră. M-am târât până la baie și m-am băgat îmbrăcat în cadă. Apa rece a reușit să mă liniștească treptat, și prin cap au început să mi se perinde unele întâmplări disperate, fără nici o legătură între ele, ca niște prime obiecte care reapar după o mare inundație: Maria pe chei, Mimi mânuind țigaretul ca pe o baghetă, Gara Allende, o prăvălie în fața acesteia care se chema *încrederea* sau poate chiar *Ferma*, Maria întrebându-mă de acuarele, eu strigând: „Ce acuarele?”, Hunter privindu-mă ca un neghiob, eu ascultând din dormitor dialogul dintre veri, un marinăr aruncând o sticlă, Maria apropiindu-se de mine cu privirile împietrite, Mimi pronunțând Tchekhov, o femeie murdară sărutându-mă, și eu lovind-o cu brutalitate, Hunter perorând despre romanele polițiste, șoferul de la fermă. Și din nou vise: iarăși catedrala într-o noapte neagră și dormitorul, nesfârșit de mare.

Pe măsură ce apa rece mă pătrundea, aceste fragmente disperate au început să se lege cu altele, reconstituindu-mi totul, întreg peisajul, cu tristețea și dezolarea insulelor răsărite din ape.

Am ieșit din baie, m-am îmbrăcat cu haine uscate și am început o scrisoare către Maria. În primul rând doream să-i explic fuga de la fermă (am tăiat „fuga” și am pus „plecare”). I-am spus că apreciam mult atenția pe care mi-o arătase (am tăiat „mi” și am pus „persoanei mele”). Că înțelegeam că era atât de bună și plină de sentimente pure, în ciuda faptului că, după cum îmi mărturisise chiar ea, uneori dă frâu liber „pasiunilor murdare”. I-am spus că apreciam la adevărată ei valoare plecarea în larg a unui vapor sau privirea fără grai a unui amurg din parc, dar după cum își putea închipui (am tăiat „închipui” și am pus „socoti”) asta nu era suficient pentru a păstra sau dovedi o dragoste: nu înțelegeam cum de era posibil ca o femeie ca ea să spună cuvinte de iubire soțului ei și mie, iar în același timp să se culce cu Hunter. Voind să sporesc gravitatea acestei situații, i-am spus că, de asemenea, se culca cu soțul ei și cu mine. Și terminasem spunându-i că, după cum își putea da singură seama, o astfel de purtare dădea mult de gândit etc.

Am recitit scrisoarea și am apreciat că, având modificările respective, era destul de jignitoare și ar fi rănit-o mult. Am lipit plicul și m-am dus până la Poșta Centrală să-l expediez recomandat.

Ieșind de la poștă, mi-am dat seama de două lucruri: nu-i spuseseam cum de ajunsesem la concluzia că era amanta lui Hunter; nu știam pentru ce voiam s-o rănesc atât de puternic: poate ca, în cazul când erau adevărate bănuielile mele, s-o fac să se îndrepte? Asta era, evident, ridicol. S-o determin să se întoarcă la mine? Nu părea posibil să obțin așa ceva prin astfel de purtări. Simțeam că în sufletul meu nu doream decât să se întoarcă. Dar, în acest caz, de ce să nu-i spun direct, fără s-o rănesc, explicându-i că plecasem de la fermă din cauza geloziei lui Hunter? La

urma urmelor, concluzia mea că ar fi fost amanta acestuia, în afară de faptul că era jignitoare, părea gratuită. Era doar o ipoteză pe care mi-o formulasem pentru unicul scop de a-mi orienta cercetările viitoare.

Deci, încă o dată, datorită obiceiului meu de a scrie scrisori dintr-o dată și de a le expedia imediat, făcusem o prostie. *Scrisorile importante trebuie păstrate cel puțin o zi, până se văd în mod clar toate consecințele posibile.*

Nu-mi rămânea decât o soluție disperată: recipisa! Am căutat-o prin toate buzunarele, dar n-am găsit-o: o aruncasem la întâmplare. M-am întors la poștă și am luat loc alături de cei care așteptau la ghișeu pentru recomandate. Când mi-a venit rândul, am întrebat-o pe funcționară, în timp ce făceam un oribil și ipocrit efort pentru a-i surâde:

— Nu mă cunoașteți?

Femeia m-a privit mirată: în mod sigur m-a socotit nebun. Pentru a-i aduce aminte, i-am spus că eram persoana care expediasse cu câteva minute mai înainte o scrisoare la ferma *Los Ombues*. Mirarea femeii părea să fi sporit și, poate din dorința de a o împărtăși cu cineva sau, poate, pentru a cere o lămurire asupra unei chestiuni pe care n-o înțelegea, s-a întors către unul din funcționarii de lângă ea și după o clipă m-a privit din nou.

— Am pierdut recipisa, am explicat. A tăcut.

— Vreau să spun că îmi trebuie scrisoarea și că nu mai am recipisa, am continuat eu.

Femeia și funcționarul s-au privit un moment ca doi parteneri la un joc de cărți. În sfârșit, cu tonul: cuiva profund uluit, m-a întrebat:

— Doriți să vă restituim scrisoarea?

— Da, asta doresc.

— Și n-aveți nici măcar recipisa?

A trebuit să recunosc că, într-adevăr, nu aveam acest important document. Nedumerirea femeii ajunsese la culme. A bâiguit ceva ce n-am înțeles și și-a privit din nou vecinul.

— Vrea să i se restituie scrisoarea, a spus ea. Celălalt a surâs cu infinită stupiditate, dar cu intenția de a se arăta mare priceput. Femeia m-a privit și mi-a spus:

— E absolut imposibil.

— Vă pot arăta alte acte, i-am replicat eu, ducând mâna la buzunarul hainei și scoțând niște hârtii.

— Nu am ce face. Regulamentul e clar.

— Regulamentul, cred că veți înțelege, trebuie să fie logic, am exclamat eu cu violență, în timp ce începea să mă enerveze o aluniță cu păr lung de pe obrazul femeii.

— Dumneavoastră cunoașteți regulamentul? m-a întrebat ea cu dispreț.

— Dar nici nu trebuie să-l cunosc, doamnă, i-am răspuns eu, intuind că folosirea cuvântului doamnă o rănea mortal.

Și, într-adevăr, ochii scorpiei străluceau plini de furie.

— Dumneavoastră înțelegeți, doamnă, că regulamentul nu poate fi altfel: cred că a fost făcut de un om normal, nu de un nebun. Dacă eu trimit o scrisoare și imediat mă întorc și vă rog să mi-o restituiți pentru că am uitat ceva important, e firesc să mi se dea înapoi. Sau poate poșta are vreun interes să expedieze scrisori incomplete sau greșite? Pare cât se poate de clar și normal ca poșta să fie un mijloc de comunicare și nu unul

de constrângere: nu mă poate obliga să expediez o scrisoare pe care eu nu mai doresc s-o expediez.

— Dar ați dorit, a răspuns ea.

— Da, i-am strigat, dar vă repet că acum nu mai doresc!

— Nu țipați, vă rog, nu fiți prost crescut. E prea târziu.

— Nu-i prea târziu pentru că scrisoarea mai e încă aici, i-am răspuns eu, arătându-i teancul de scrisori recomandate.

Lumea din spate începea să protesteze. Femeia tremura indignată. Simțeam că toată ura mea era concentrată asupra aluniței de pe obrazul ei.

— Pot face dovada că sunt persoana care a expediat-o, i-am repetat, punându-i în față câteva acte.

— Nu țipați, nu sunt surdă, mi-a repetat ea. Eu nu pot să iau o astfel de hotărâre.

— Atunci discutați cu dirigintele.

— Nu pot. Așteaptă prea multă lume, a răspuns. Avem mult de lucru. Nu vedeți?

— Bine, dar asta face parte tot din munca dumneavoastră, i-am explicat.

Câțiva din cei care așteptau au sfătuit-o să-mi restituie o dată scrisoarea și să nu-i mai țină pe loc. Femeia a șovăit un moment, prefăcându-se că lucrează ceva; apoi a dispărut printr-o ușă și după un timp s-a întors cu aerul unui câine plouat. A început să răsfoiască teancul de recomandate.

— Ce fermă? a întrebat cu un fel de șuierat de viperă.

— Ferma *Los Ombues*, i-am răspuns eu cu calm veninos.

După o căutare dinadins prelungită, a luat plicul în mâini și l-a examinat ca și cum i-ar fi fost oferit spre vânzare și se îndoia de avantajul cumpărării.

— N-are decât inițialele și adresa, a rostit în cele din urmă.

— Și?

— Ce documente aveți pentru a-mi dovedi că sunteți persoana care a expediat scrisoarea?

— Ciorna, i-am spus eu și i-am întins-o. A luat-o, a privit-o și mi-a dat-o înapoi.

— Și de unde putem ști că e ciorna scrisorii?

— Foarte simplu: deschidem plicul și verificăm. Femeia a șovăit din nou, a examinat plicul închis și mi-a spus:

— Dar cum să-l deschidem dacă nu știm că-i al dumneavoastră? Eu nu pot să fac asta.

Lumea a început să protesteze din nou. Simțeam nevoia să fac scandal.

— Ciorna nu-i bună la nimic, a conchis ea.

— Dar cartea de identitate? am întrebat-o cu ironie curtenitoare.

— Cartea de identitate?

S-a gândit, a privit iarăși plicul și-n cele din urmă a conchis:

— Nu, numai cartea de identitate nu, pentru că aici nu sunt decât inițialele. Va trebui să-mi arătați și un certificat de domiciliu. Sau dacă nu, foaia de recrutare pentru că în ea este specificat domiciliul.

S-a mai gândit un moment și apoi a adăugat:

— Cu toate că e greu de crezut că nu v-ați schimbat niciodată domiciliul

de pe când aveai optsprezece ani. Așa că vă trebuie neapărat certificatul de domiciliu.

Până la urmă m-a cuprins o furie fără margini față de această femeie și simțeam cum se răsfânce și asupra Mariei și, ce era mai curios, chiar și asupra lui Mimi.

— Trimite-o așa și du-te dracului, am țipat eu.

Și am ieșit de la poștă furios, gândindu-mă chiar să mă-ntorc la ghișeu și să încerc să dau foc teancului de recomandate. Dar cum? S-arunc un chibrit? Se putea stinge în aer. Dacă aș fi putut arunca mai înainte puțin gaz, efectul ar fi fost sigur; dar s-ar fi complicat prea mult lucrurile. Oricum, m-am hotărât să aștept ieșirea personalului din schimb pentru a o insulta pe această fată bătrână.

După o oră m-am decis să plec. Ce mare scofală aș fi făcut insultând o imbecilă? Pe de altă parte, în tot acest interval de timp am rumegat o serie de gânduri care în cele din urmă m-au liniștit; scrisoarea era foarte bună și era bine să ajungă în mâinile Mariei. (Mi se întâmplase de multe ori același lucru: luptasem din răspuțeri împotriva unui obstacol care mă împiedica să fac un lucru pe care-l consideram necesar sau potrivit și acceptasem înfuriat înfrângerea, pentru ca după un timp să-mi dau seama că destinul avea dreptate.) Adevărul însă e că atunci când m-apucasem s-o scriu, o făcusem fără să mă gândesc prea mult, și unele fraze cu tăiș mi se păreau nedrepte. Acum însă, memorându-mi tot ce se petrecuse înaintea acestei scrisori, mi-am amintit și de un vis dintr-una din nopțile de beție; pândind dintr-un loc ascuns, mă vedeam pe mine însumi șezând pe un scaun în mijlocul unei locuințe sumbre, goale, iar în spatele meu două persoane care se priveau cu o expresie de ironie drăcească: Maria și Hunter.

Când mi-am amintit asta, tristețea m-a învăluit iară și am părăsit intrarea poștei, pierzându-mă în tumultul străzilor. M-am trezit în Recoletos, șezând pe o bancă sub un copac uriaș. Împrejurimile, arborii, cărările pe care merseserăm împreună au început să-mi transforme gândurile. Ce aveam, la urma urmelor, concret împotriva Mariei? Cele mai frumoase momente din dragostea noastră (un gest al ei, o privire caldă, o mână mângâindu-mi părul) începeau să-mi coboare încet în suflet, cu grija pe care o porți unui rănit care nu poate suferi nici cea mai neînsemnată smucire. Treptat, tristețea devenea dorință, ură împotriva Mariei, ură contra mea, iar letargia mea, necesitate de a mă întoarce acasă. Și îndreptându-mă spre atelier mi-am dat seama ce trebuia să fac: să-i vorbesc, s-o chem imediat la telefon. Cum de nu mă gândisem mai demult la acest lucru?

Când mi s-a dat legătura, aproape că nu mai puteam vorbi. Mi-a răspuns unul din servitori. I-am spus că trebuie să vorbesc de urgență cu doamna Maria. După câteva clipe, am auzit același glas spunându-mi că mă va suna doamna peste vreo o oră.

Așteptarea mi s-a părut fără sfârșit.

Nu-mi amintesc bine discuția de la telefon, dar știu că în loc să-i cer iertare pentru scrisoarea trimisă (motiv pentru care îi dădeam telefon), i-am adresat cuvinte și mai aspre. Desigur, n-a fost ceva întâmplător. Am început să-i vorbesc cu umilință și duioșie, dar m-a exasperat vocea ei îndurerată și faptul că nici de data aceasta nu-mi răspundea la întrebările

pe care i le puneam. Dialogul, mai bine zis monologul meu, era din ce în ce mai dur și cu cât sporea în violență, vocea ei părea mai îndurerată și mă exaspera din ce în ce mai mult, căci eram convins pe deplin de faptul că aveam dreptate și socoteam durerea ei ca pe ceva nejustificat. Am terminat prin a-i spune, mai mult strigând, că mă voi omorâ, că era o prefăcută și că trebuia s-o văd cât mai repede la Buenos Aires.

N-a răspuns la nici una din întrebările mele precise, dar la sfârșit, în fața insistențelor mele și a amenințării cu sinuciderea, mi-a promis că va veni la Buenos Aires a doua zi, „cu toate că nu știa pentru ce”.

— Tot ceea ce o să putem face, a spus cu voce foarte moale, va fi să ne îndurerăm din nou.

— Dacă nu vii, mă omor, i-am repetat eu. Gândește-te bine, înainte de a te hotărâ.

Am trântit receptorul fără să mai adaug nimic și adevărul e că în acel moment eram hotărât să-mi pun capăt zilelor dacă nu ar fi venit să lămurim lucrurile. Ciudat, dar eram satisfăcut fiindcă-i spusese „o să vezi”, ca și când m-aș fi răzbunat.

Ziua aceea a fost înfiorătoare.

Am ieșit din atelier abătut. Cu toate că urma s-o întâlnesc a doua zi, eram trist, stăpânit de o ură surdă și imprecisă. Cred că mă uram pe mine însumi, deoarece îmi dădeam seama că insultele mele nu erau prea întemeiate. Mă înfuria însă faptul că nu se apăraseră, iar vocea ei îndurerată și plină de umilință, departe de a mă liniști, mă întărase și mai mult.

Mă disprețuiam. În seara aceea am băut mult și m-am dus să caut gălceavă într-un bar de pe Leandro Alem. M-am apropiat de femeia care mi s-a părut cea mai decăzută și m-am luat la harță cu un marinar pentru că a făcut un gest obscen în spatele ei. Nu-mi amintesc ce s-a întâmplat mai departe, în afară de faptul că începuserăm să ne batem de-a binelea și că lumea ne-a despărțit într-o atmosferă de mare veselie. Apoi îmi amintesc că mergeam cu această femeie pe stradă. Aerul rece îmi făcea bine. Spre dimineață m-am dus cu ea la atelier. Când am ajuns înăuntru, a început să râdă de un tablou aflat pe șevalet. (Nu știu dacă v-am spus că, după tabloul expus în salonul acela, pictura mea se transformase treptat: ca și când ființele și lucrurile din pânzele mele de mai înainte suferiseră un cataclism cosmic. Voi vorbi însă mai târziu despre acest lucru pentru că acum vreau să vă relatez ce s-a întâmplat în acele zile hotărâtoare.) Femeia a privit, râzând, tabloul și apoi m-a privit pe mine, ca și când ar fi cerut o explicație. Vă închipuiți însă că nu mă interesau deloc aprecierile acestei nefericite ființe cu privire la pictura mea. I-am spus că n-aveam timp de prostii.

Eram în pat, și, deodată, mi s-a părut că expresia acelei femei era foarte asemănătoare cu cea pe care o observasem de câteva ori la Maria.

— Curva! am țipat înnebunit, îndepărtându-mă cu scârbă. Evident că-i curvă!

Femeia s-a încordat ca o viperă și mi-a mușcat brațul până la sânge. Credea că vorbesc de ea. Plin de dispreț și de ură față de lume, am scos-o în brânci din atelier și i-am spus că o ucid ca pe un câine dacă nu pleacă mai repede. M-a făcut cum i-a venit la gură, cu toți banii zvârliți după ea.

Mult timp am rămas în atelier fără să știu ce trebuie să fac și fără să mă pot liniști. În sfârșit, am luat o hotărâre: m-am dus la baie, am umplut cada

cu apă rece, m-am dezbrăcat și m-am cufundat în ea. Doream să-mi limpezesc ideile, așa că am rămas în cadă până când m-a pătruns bine răceala apei. Încet, încet, am reușit să-mi pun creierul în stare de funcționare. Am căutat să gândesc cu precizie absolută, pentru că bănuiam că am ajuns într-un moment decisiv. La ce trebuia să mă gândesc mai întâi? La mai multe: la femeia aceea, la Maria, la prostituție în general, la plăcere, la simulare. Mi-am spus: aceste cuvinte trebuie să reprezinte faptul esențial, adevărul profund de la care urmează să pornesc. Am făcut fel de fel de eforturi pentru a le așeza în ordinea potrivită, ajungând să-mi exprim ideea în această formă îngrozitoare, dar neîndoielnică:

Maria și prostituata avuseseră o expresie asemănătoare: prin urmare, Maria este o prostituată.

— Curva, curva, curva! am strigat ieșind din baie. Creierul meu funcționa acum cu luciditatea din cele mai bune zile, mi-a fost definitiv clar că trebuia să termin și să nu mă mai las încă o dată înmuiat de vocea ei îndurerată și de sufletul ei prefăcut. Trebuia să mă las condus numai de logică și să duc, fără teamă, până la extrem analiza fiecărei fraze îndoielnice, a fiecărui gest, a tuturor tăcerilor Mariei.

Aveam senzația că asist la defilarea vertiginoasă a imaginilor unui coșmar sub lumina unui foc monstruos, în timp ce mă îmbrăcam în grabă, mi-au trecut prin gând toate momentele dubioase: prima discuție la telefon, cu înspăimântătoarea capacitate de simulare și mare deprindere de a-și schimba vocea: umbrele tănuite din jurul Mariei apărând din spatele atâtor fraze enigmatice, frica ei de „a-mi face rău”, care nu putea însemna decât „îți voi face rău cu minciunile mele, cu nestatornicia mea, cu faptele mele ascunse, cu sentimentele și senzațiile mele prefăcute”, pentru că, iubindu-mă cu adevărat, nu mi-ar fi putut face nici un rău. Urma o altă serie de momente: scena dureroasă cu aprinderea chibriturilor: respingerea, în primele zile, chiar a sărutului, și cedarea fizică numai atunci când am pus-o în situația extremă de a-mi mărturisi aversiunea sa pentru acest lucru sau, în cel mai bun caz, sensul matern sau fratern al iubirii ei: ceea ce m-a împiedicat după aceea să mai cred în plăcere, în cuvintele și în extazul ei; și în afară de asta, experiența ei sexuală pe care cu greu ar fi putut s-o câștige cu un filozof stoic ca Allende; și răspunsurile ei asupra dragostei față de soț, care nu făceau decât să confirme încă o dată capacitatea ei de a se preface și de a înșela; și prietenii familiei, compuși dintr-o colecție completă de ipocriți și mincinoși; și calmul eficace cu care-i înșelase pe cei doi veri, vorbind despre acuarele inexistente; și scena din timpul cinei, la fermă, discuția din sufragerie și gelozia lui Hunter; și fraza aceea care-i scăpase când ședeam pe stâncile de lângă țărmul mării: „cum mă mai înșelasem o dată”, cu cine? când? cum?; și acele „întâmplări înspăimântătoare și crude”, trăite alături de acel văr, cuvinte scăpate fără control de pe buzele ei, cum mi-a dovedit-o nerăspunzând cerinței mele de a le clarifica, pentru că, pierdută în amintirile din copilăria ei, nu mă auzea, nu mă putea auzi, deși era, poate, unica mărturisire sinceră pe care mi-o făcuse, și, în sfârșit, această scenă oribilă cu prostituata. Această ființă murdară care-și bătuse joc de tablourile mele și ființa fragilă care mă stimulase să le creez aveau, într-un moment al vieții lor, aceeași expresie. Dumnezeuule, cât de ușor te puteai îndoi de natura umană gândindu-te că între anumite pasagii melodice din

Schumann sau Brahms și un lupanar pot să existe tainice și tenebroase legături subterane.

Multe din concluziile extrase în acel lucid și fantasmagoric examen erau ipotetice, nu le puteam demonstra, deși aveam certitudinea că nu greșesc. Am intuit însă pe moment că desconsiderasem până atunci o importantă posibilitate de investigație: părerea altor persoane. Cu o satisfacție feroce și o claritate mai intensă ca oricând, m-am gândit pentru prima dată la acest procedeu și la persoana indicată: Lartigue. Era prieten cu Hunter; prieten intim. Neîndoielnic că și acesta era un individ demn de dispreț: scrisese un volum de poeme despre vanitatea a tot ceea ce e omenesc și se plângea că nu-i dăduseră premiul național. Nu puteam avea scrupule. Cu scârbă totală, dar cu hotărâre, l-am căutat la telefon și i-am spus că voiam să-l văd cât mai repede. M-am dus acasă la el, i-am elogiat volumul de versuri și (spre marea lui neplăcere, căci dorea să vorbim despre el mai departe) i-am zvârlit dintr-o dată întrebarea pregătită din vreme:

— De când este Maria Iribarne amanta lui Hunter?

Mama nu ne întreba niciodată dacă mâncasem vreun măr, pentru că am fi negat; ne întreba totdeauna câte, dând ca verificat ceea ce de fapt voia să verifice: mâncasem sau nu; iar noi, derutați de sugestia cantitativă introdusă cu atâta pricepere, răspundeam că mâncaserăm numai unul.

Lartigue e vanitos, dar nu-i prost: a bănuir că există ceva misterios în întrebarea mea și-a crezut că poate s-o evite răspunzând simplu:

— De asta nu știu nimic.

Și-a nceput să vorbească iarăși despre carte și premiu. Cu o adevărată scârbă i-am strigat:

— Ce mare nedreptate au săvârșit față de cartea ta! Și am plecat. Lartigue nu e prost, dar nu și-a dat seama că răspunsul lui îmi era de ajuns.

Era ceasul trei după-amiază. Maria trebuia să fi sosit deja la Buenos Aires. Am căutat-o la telefon dintr-o cofetărie: n-aveam răbdare să mă duc până la atelier. Imediat ce mi-a răspuns, i-am spus:

— Trebuie să te văd imediat.

M-am străduit să-mi stăpânesc ura de teamă să nu bănuiască ceva și să nu mai vină la întâlnire. Ne-am înțeles să ne întâlnim la cinci în Recoletos, locul nostru de totdeauna.

— Cu toate că nu văd ce am mai putea câștiga, a spus întristată.

— Multe lucruri, i-am răspuns eu. Multe lucruri.

— Crezi? a întrebat disperată.

— Cred.

— Eu cred că vom reuși doar să ne facem și mai mult rău, să distrugem până și puntea firavă care ne mai unea, răbindu-ne cu mai multă cruzime... Am venit pentru că ai insistat atâta, dar trebuia să fi rămas la fermă: Hunter e bolnav.

„Altă minciună”, am gândit eu.

— Mulțumesc, i-am răspuns. Rămâne deci să ne vedem la cinci fix.

Maria a aprobat cu un suspin.

Cu mult înainte de cinci stăteam în Recoletos, pe banca unde ne întâlneam de obicei. Cu sufletul întunecat, lunecam acum într-o deprimare totală revăzând arborii, cărările și băncile care fuseseră martori ai dragostei noastre. Mă gândeam cu disperare la clipele petrecute în

grădinile de la Recoletos și în Piața Franceză. Mă gândeam că în acele zile, atât de depărtate azi, crezusem în eternitatea iubirii. Pe atunci totul era minunat, halucinant, iar acum totul devenise sumbru, împietrit, într-o lume lipsită de sens, indiferentă. Pentru o clipă, teama de a distruge și puținul care mai rămăsese din această dragoste și de a rămâne definitiv singur m-a făcut să șovăi. M-am gândit că era posibil să renunț la toate îndoielile care mă torturau. Ce mă interesa pe mine ce făcea Maria când nu eram împreună? Privind acești arbori, aceste bănci, mi-am dat seama că niciodată nu mă voi putea resemna pierzând sprijinul ei, chiar dacă nu ar fi existat decât aceste momente rare de înțelegere și dragoste misterioasă care să ne unească. Cu cât înaintam mai mult în aceste reflecții, cu atât mai puternică devenea ideea de a accepta dragostea ei, așa cum era, fără condiții; și cu atât mai mult mă teroriza gândul de a rămâne însingurat, fără absolut nimeni în jurul meu. Și din această teroare a început să răsară și să crească o modestie cum cunosc numai cei care nu au de ales. Dându-mi seama că nu se pierduse nimic și că o viață nouă putea începe din acest moment de luciditate, mă cuprinse o bucurie fără margini.

Din nefericire, Maria mă dezamăgea o dată în plus. La cinci și jumătate, alarmat, înnebunit, am căutat-o la telefon. Mi-au răspuns că plecase pe neașteptate la fermă. Fără să-mi dau seama ce făceam, i-am spus aproape strigând femeii că trebuia să ne întâlnim la cinci.

— Eu nu știu nimic, domnule, mi-a răspuns puțin speriată de tonul meu. Doamna abia a plecat cu automobilul. Și mi-a spus că va rămâne acolo cel puțin o săptămână.

Cel puțin o săptămână! Mi se părea că cerul se prăbușește peste mine și că totul devine inutil, ireal. Am ieșit din cofetărie cu pași de somnambul. Am văzut lucruri absurde: felinare, oameni trecând dintr-o parte în alta, ca și când asta le-ar fi servit la ceva. Și cât de mult insistasem s-o văd în această seară! Eram aproape dispus să-i cerșesc această întâlnire! Dar, m-am gândit cu amărăciune, între a mă consola pe mine într-un parc și a se culca cu Hunter la fermă, fără îndoială alesese posibilitatea a doua. De îndată ce m-am gândit la asta, mi-a venit o altă idee. Mai exact, am avut o certitudine. M-am dus la atelier și am sunat din nou la telefon casa Allende.

Am întrebat dacă doamna primise cumva un telefon de la fermă, înainte de a pleca.

— Da, a răspuns femeia, după un moment de tăcere.

— Un telefon de la domnul Hunter, nu? Femeia a șovăit. Am luat act de cele două șovăieli.

— Da, a răspuns ea în cele din urmă.

O amărăciune triumfătoare pusese stăpânire pe mine ca un demon. Exact cum intuiseam! Mă stăpânea totodată un sentiment de nesfârșită singurătate și o mândrie fără sens: mândria de a nu mă fi înșelat.

Mi-am amintit de Mapelli.

Eram gata să fug în oraș, când mi-a venit o idee. Am intrat în bucătărie, am luat cuțitul cel mare și-am revenit în atelier. Cât de puțin mai rămăsese din vechea pictură a lui Juan Pablo Castel! Vor avea, cu siguranță, motive să se mire acești imbecili care mă comparaseră cu un arhitect! Ca și când un om s-ar putea, într-adevăr, schimba! Câți, oare, dintre acești imbecili bănuiseră că sub construcțiile mele arhitectonice și sub acest „aer

intelectual" există un vulcan gata să erupă? Nici unul! Vor avea, în schimb, destul timp pentru a vedea aceste coloane făcute bucățele, aceste statui mutilate, aceste mini fumegânde, aceste scări infernale! Erau aici, ca un muzeu de coșmaruri pietrificate, ca un muzeu al Disperării și Rușinii. Există însă ceva pe care voiam să-l distrug în așa fel încât să nu mai rămână nici urmă din el. L-am privit pentru ultima dată, am simțit cum mă îneacă plînsul, dar n-am șovăit: am văzut printre lacrimi cum cădea în bucăți plaja aceea, femeia aceea îndepărtată și neliniștită, așteptarea aceea fără răspuns. Am călcat în picioare fâșiile de pânză și le-am frecat până au devenit niște zdrențe murdare. Niciodată nu va mai primi răspuns așteptarea aceea fără sens. Acum știam mai bine ca oricând că era complet fără rost.

Am alergat la Mapelli, dar nu l-am găsit: mi-au spus că trebuia să fie la librăria Viau. M-am dus până la librărie, l-am luat deoparte și i-am spus că am nevoie de automobilul lui. M-a iscodit cu mirare, m-a întrebat dacă s-a întâmplat ceva. Nu mă gândisem deloc la asta, dar mi-a venit ideea să-i spun că tatăl meu era grav bolnav, și că nu aveam tren decât a doua zi. S-a oferit să mă ducă el însuși, dar l-am refuzat: i-am spus că preferam să mă duc singur. M-a privit încă o dată cu același aer și mi-a dat cheile.

Era ceasul șase după-amiază. Am făcut socoteala că nu-mi trebuiau mai mult de patru ore și, deci, puteam ajunge acolo pe la zece. „E tocmai bine", mi-am zis eu.

De îndată ce am intrat pe drumul spre Mar del Plata, am lansat automobilul la o sută treizeci de kilometri pe oră, simțind o voluptate rară, pe care azi o atribui certitudinii că în sfârșit realizam ceva concret față de ea. Față de ea, cea care pentru mine fusese parcă o ființă retrasă în spatele unui nepătruns zid de sticlă, eu putând s-o văd, dar neputând s-o aud și nici s-o ating. Despărțiți de acest zid transparent, trăiserăm neliniștiți și triști, dorindu-ne unul pe celălalt.

În această voluptate se nășteau și mureau sentimente de vinovăție, de ură, de dragoste: simulase o îmbolnăvire și asta mă durea; datorită ei, trebuise să dau telefon pentru a doua oară acasă la Allende să află adevărul și asta mă amăra. Cât de ușor putea să se amuze, să se dea acestui cinic, acestui afemeiat, acestui poet prost și înfumurat! Cât o disprețuiam! Am căutat cu o voluptate dureroasă să-mi închipui o asemenea scenă respingătoare: pe de o parte existam eu, exista înțelegerea de a ne întâlni la cinci; pentru ce? pentru a vorbi de lucruri neclare și dureroase, pentru a sta încă o dată față în față, despărțiți de zidul de sticlă, pentru a ne surprinde din nou privirile, neliniștiți și disperați, pentru a încerca să înțelegem gesturile noastre, pentru a încerca zadarnic să ne apropiem, să ne mângâiem prin zidul transparent și de nestrăbătut. Pentru a re trăi un vis imposibil. Pe de altă parte exista Hunter, căruia îi era suficient să-i dea un telefon ca s-o cheme la pat și ea să se ducă în fugă. Ce grotesc și trist era totul!

Am ajuns la fermă la zece și un sfert. Am lăsat mașina departe, pe șosea, să nu se audă motorul și-am mers pe jos. Era insuportabil de cald și era atâta liniște, atât calm peste tot, încât nu se auzea decât zbuciumul mării. M-am îndreptat spre fermă. Luna spărgea din când în când păturile de nori luminându-mi astfel drumul cotit printre eucaliptii bătrâni. Când am ajuns aproape de casă, lumina ardea numai la parter; m-am gândit că

trebuiau să fie încă la masă.

Simțeam zăduful împietrit și amenințător prevestind furtunile violente ale verii. Era firesc ca după masă să iasă la aer. M-am ascuns într-un loc ferit din parc, de unde puteam supraveghea ieșirea, și am așteptat.

A fost o așteptare nesfârșit de lungă. Nici nu mai știu câte ore s-au scurs pe cadranele ceasurilor din acest timp anonim și universal, străin de sentimentele și destinele noastre, indiferent față de începutul sau sfârșitul unei iubiri, nepăsător la așteptare și moarte. Din timpul meu însă trecuse o cantitate imensă și complicată, plină de plecări și întoarceri, uneori ca un fluviu întunecat și plin de furie, alteori ca o mare nebănuit de calmă, încremenită și veșnică, deasupra căreia Maria și eu ne priveam nemișcați, și apoi iarăși ca un fluviu ce ne târa asemeni unui vis din copilărie, un vis în care ea străbătea distanțe în galopul calului înnebunit, cu părul în vânt și ochii măriți de spaimă, iar eu zăceam într-o casă din sud, în satul meu, și-mi lipeam obrazul de geamuri, privind vârtejul halucinant al zăpezilor. Parcă trăiserăm pe două coridoare alăturate sau pe două tunele paralele, fără să știm că mergem unul lângă altul, două suflete asemănătoare în situații asemănătoare, întâlnindu-ne la sfârșit în fața unei scene pictate de mine, o scenă destinată numai ei, ca un anunț secret al prezenței mele, al faptului că cele două coridoare se împreunaseră, în sfârșit, și ora întâlnirii sosise. Ora întâlnirii sosise! Era adevărat, oare, că cele două coridoare se împreunaseră și că sufletele noastre se

contopiseră și ele? Câtă iluzie! Nu, coridoarele erau tot paralele. Doar zidul despărțitor era de data asta din sticlă pentru ca eu să-i pot vedea chipul tăcut și de neatins... Dar zidul nu era întotdeauna din sticlă: uneori era din piatră neagră și eu nu mai știam atunci ce se petrece de cealaltă parte și nici ce făcea ea în aceste intervale. Mă gândeam că poate în aceste momente chipul ei era altul, că surâdea poate altuia și că toată această poveste cu coridoarele era doar o invenție a mea și că, *în orice caz, exista un singur tunel, întunecos și singuratic: al meu, unde îmi petrecusem copilăria, tinerețea, întreaga viață*. În aceste părți transparente ale zidului de piatră eu o zărisem pe această fată și crezusem că venea pe un alt tunel, paralel cu al meu, dar ea aparținea în realitate lumii largi, lumii fără de margini a celor ce nu trăiesc în tunele. Poate se apropiase din curiozitate de una din ferestrele mele și văzuse spectacolul perpetuu al singurătății în care trăiam. Sau poate o intrigase limbajul mut și secret al tabloului meu. Și atunci, în timp ce eu îmi străbăteam coridorul fără sfârșit, ea își trăia, afară, viața ei firească, agitată, ca toți aceia care nu trăiesc în tunele; această viață curioasă și absurdă în care există baluri, petreceri, veselie și frivolitate. Și se întâmpla ca uneori, când eu ajungeam la una din ferestrele mele, ea să se afle acolo, așteptându-mă mută și neliniștită (de ce să mă aștepte? și de ce mută și neliniștită?). Se întâmpla însă ca uneori ea să nu ajungă acolo sau să uite de sărmana mea ființă zidită-n tunel și în astfel de situații eu să-mi lipesc obrazul de sticlă și s-o văd în depărtare surâzând sau dansând, fără să-i pese de mine, sau, și mai rău, să n-o văd deloc și să-mi închipui că se afla în locuri inaccesibile sau murdare. Și atunci simțeam că destinul meu era infinit mai trist și mai singuratic decât îmi imaginasem.

După acest imens timp de mări și tunele, au coborât în parc. Când i-am văzut la braț, am simțit cum inima mi se face dură și rece, ca o bucată de

gheață. Coborau scările încet, ca și cum n-ar fi avut nici un fel de grabă. „Grabă de ce?”, m-am gândit eu. Și totuși, știa că aveam nevoie de ea, că în seara aceea o așteptasem, că suportasem cu greu fiecare minut al așteptării fără rost. Și, neîndoielnic, știa că în acest moment chiar, în care ea se bucura în liniște, eu mă zbăteam sub tortura unui minuțios infern de raționamente și închipuiri. De câtă cruzime e capabilă inima celei mai gîgăse femei! Ce fiară nemiloasă și mârșavă poate să zacă în inima femeii celei mai plăpânde! Ea putea să privească cerul întunecat și să pășească alături de acest individ grotesc, să meargă fără grabă prin parc, să inspire mireasma florilor, să stea jos, pe iarbă, alături de el. Putea să facă toate astea știind că eu o așteptam în zadar, că dădusem telefon după ea și că fusesem înștiințat de întoarcerea ei la fermă, că datorită acestui fapt trăiam într-un deșert negru, chinuit și devorat de viermii nesfârșiți și flămânzi ai singurătății.

Putea, totuși. Putea să discute cu acest monstru! Ce-ar fi putut vorbi cu acest personaj infect? În ce fel de limbaj?

Sau poate că eu eram monstrul ridicol? Și nu râdeau, oare, de mine în acest moment? Nu eram, oare, eu imbecilul, omul caraghios al tunelelor și mesajelor secrete?

S-au plimbat îndelung prin parc. Furtuna ne acoperise cu întunecimea ei brăzdată de fulgere și trăsnete. Dinspre pampă, vântul începuse să bată puternic, și am simțit primele picături biciuindu-mi fața. Au fost nevoiți să se retragă în casă. Inima a început să-mi bată dureros de tare. Din colțul meu, ascuns între arbori, presimțeam că voi asista, în sfârșit, la descoperirea unui secret abominabil, de atâtea ori prezent doar în închipuire.

Am supravegheat ferestrele de la etaj, cufundate încă în întuneric. După câteva clipe am văzut lumină în dormitorul din mijloc, cel al lui Hunter. Până aici totul era normal: dormitorul lui Hunter se afla în capul scării și era logic ca lumina lui să se aprindă întâi. Urma să se aprindă și în celălalt. Secunde în care Maria ar fi putut ajunge în dormitorul ei le-am măsurat cu bătăile inimii.

Dar lumina nu s-a aprins.

Doamne, nu am puterea să spun ce senzație de infinită singurătate mi-a pustiit sufletul! Ca și când ultimul vas care ar fi putut să mă salveze de pe insula pustie ar fi trecut departe, fără să-mi observe semnele de naufragiat. Trupul mi s-a înmuiat încet, de parcă ar fi sosit ora îmbătrânirii.

Stând între arborii legănați de vânturi, ud până la piele, simțeam că timpul rămâne pe loc. Până când, printre ploaie și lacrimi, am văzut geamul luminându-se.

De ceea ce a urmat mai apoi mi-amintesc ca de un coșmar. Luptând împotriva furtunii, m-am urcat până la etajul de sus, ținându-mă de gratiile unei ferestre. Am străbătut terasa, căutând ușa. Am intrat pe coridor și am căutat dormitorul ei: dunga de lumină de sub ușă m-a condus fără greș. Tremurând, am scos cuțitul și am intrat. „Nu are de ce să închidă cu cheia”, am mai putut încă să mă gândesc. Și când m-a privit cu ochii îngroziți, stăteam în picioare, pe prag. M-am apropiat de pat și când am ajuns lângă ea, m-a întrebat tristă:

— Ce vrei să faci, Juan Pablo?

Punându-i mâna stângă în păr, i-am răspuns:

— Trebuie să te omor, Maria. M-ai lăsat singur.

Și-atunci, plângând, i-am împlântat cuțitul în piept. A strâns fălcile și a închis ochii, iar când am scos cuțitul, i-a deschis cu greu, și s-a uitat la mine îndurerată și umilă. O furie neașteptată mi-a întărit sufletul și am lovit de mai multe ori cu cuțitul în piept și pântec.

Apoi am ieșit din nou pe terasă și am coborât în grabă, ca și când diavolul ar fi pus, pentru totdeauna, stăpânire pe mine. Fulgerele mi-au arătat pentru ultima dată un peisaj care ne fusese comun.

Am plecat în goană la Buenos Aires. Am ajuns la patru sau la cinci dimineața. Dintr-o cafenea am sunat acasă la Allende, l-am trezit din somn și i-am spus că trebuia să-l văd cât mai repede cu putință. M-am dus în Posadas. Servitorul mă aștepta în fața intrării de la stradă. Ajungând la etajul cinci, l-am văzut pe Allende în fața liftului cu ochii lui zadarnic deschiși. L-am luat de braț și l-am târât înăuntru. Servitorul, ca un idiot, venea după noi, privindu-mă încremenit. L-am dat afară. Abia ieșise și am strigat:

— Vin de la fermă! Maria era amanta lui Hunter! Fața lui Allende a devenit rigidă.

— Neghiobule! a strigat printre dinți, cu o ură rece. Exasperat de incredulitatea lui, i-am strigat:

— Dumneata ești un neghiob! Maria era, de asemenea amanta mea și amanta multora!

Am simțit o plăcere diabolică, în timp ce orbul, în picioare, părea de piatră.

— Da! am țipat iar. Eu te înșelam pe dumneata, iar ea ne înșela pe toți! Dar de-acum n-o să mai poată înșela pe nimeni! Înțelege! Pe nimeni! Pe nimeni!

— Neghiobule! a urlat orbul din nou cu un glas de fiară și s-a repezit asupra mea cu mâinile ca niște gheare.

M-am dat în lături, și s-a lovit de o măsuță. A căzut. S-a ridicat cu o rapiditate de necrezut și m-a căutat prin toată camera, izbindu-se de scaune și mobile, în timp ce plângea sec, fără lacrimi, strigând iar acest unic cuvânt *neghiobule!*

Am reușit să ies în stradă după ce l-am îmbrâncit pe servitorul care a vrut să mă oprească. Eram plin de ură, de dispreț și de milă.

Când m-am prezentat la poliție era aproape șase. Prin ferestruica celulei, am văzut cum se năște o zi nouă, cu un cer fără nori. M-am gândit că mulți bărbați și multe femei se vor trezi, vor mânca, vor citi ziarele, vor da să mănânce copiilor sau pisicii, vor comenta filmul de-aseară și vor merge la lucru.

Înăuntrul meu se deschidea o peșteră neagră.

Am încercat de multe ori în aceste luni de arest să judec ultimul cuvânt al orbului, cuvântul *neghiob*. O oboseală grea sau poate un instinct cețos m-a împiedicat de fiecare dată. Într-o zi poate voi reuși și atunci voi analiza și motivele pe care le-ar fi putut avea Allende pentru a se sinucide.

Cel puțin pot să pictez, cu toate că bănuiesc râsul doctorilor în spatele meu, așa cum l-am bănuțit atunci când, la proces, am amintit de scena cu ferestruica.

N-a existat decât o ființă care înțelegea pictura mea. Picturile pe care le voi face de acum încolo vor confirma acest punct de vedere. Și zidurile

acestui infern vor fi, astfel, tot mai ferecate.
